

Bijlage 2 Vigerend beleid

Alvorens een bestemmingsplan te kunnen opstellen is het noodzakelijk te bekijken welke beleidslijnen zowel de gemeente als ook andere overheden uitgestippeld hebben.

Reikwijdte beleidskaders

Op 1 juli 2008 is de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) in werking getreden. De Wro is geënt op twee belangrijke basisprincipes. Transparantie in beleid en in normstelling en verantwoordelijkheden en bevoegdheden op het juiste niveau. De vereiste transparantie in ruimtelijk beleid verplicht het rijk, de provincie en de gemeente tot het vaststellen van een structuurvisie waarin de hoofdlijnen van het te voeren ruimtelijk beleid worden weergegeven. De vereiste transparantie in normstelling verplicht rijk en provincie om zoveel mogelijk pro-actief te sturen. Wat betreft de verantwoordelijkheidstoedeling en bevoegdheden zijn het rijk, de provincie en de gemeente voortaan verantwoordelijk voor hun eigen belangen. Er kan slechts sprake zijn van bemoeienis van provincie of rijk met de gemeente indien dat noodzakelijk is vanwege provinciaal, respectievelijk nationaal belang.

Rijksbeleid

In navolgende beschrijving van het Rijksbeleid wordt onderscheid gemaakt tussen het algemeen (ruimtelijk) beleid en wordt ten aanzien van dit bestemmingsplan een conclusie getrokken. Daarna wordt specifiek ingegaan op het aspect water.

Nota Ruimte

In de Nota Ruimte is het nationaal ruimtelijk beleid vastgelegd tot 2020. Bovendien bevat het een doorkijk op de langere termijn, namelijk de periode 2020-2030. De nota Ruimte vervangt de ruimtelijk relevante rijksnota's c.q. de planologische kernbeslissing (PKB's) behorende bij de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra (en de actualisering daarvan in de Vinac) en het Structuurschema Groene Ruimte.

De Nota ruimte bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland en bevat de ruimtelijke bijdrage aan een sterke economie, een veilige en leefbare samenleving en een aantrekkelijk land. Het schept ruimte voor ontwikkeling, uitgaande van het motto "decentraal wat kan, centraal wat moet" en verschuift het accent van het stellen van ruimtelijke beperkingen naar het stimuleren van gewenste ontwikkelingen. De nota ondersteunt gebiedsgerichte ontwikkeling.

Op 27 februari 2006 is de 'Nota Ruimte' formeel in werking getreden. De vier uitgangspunten van de Nota Ruimte zijn:

- ontwikkelingsplanologie,
- decentralisatie,
- deregulering,
- uitvoeringsgerichtheid.

Het hoofddoel van het nationaal ruimtelijk beleid is ruimte scheppen voor verschillende ruimtevragende functies op het beperkte oppervlak dat Nederland ter beschikking heeft. Het ruimtelijk beleid zal worden gericht op vier algemene doelen:

- 1 de versterking van de internationale concurrentiepositie,
- 2 het bevorderen van krachtige steden en een vitaal platteland,
- 3 het borgen en ontwikkelen van belangrijke (inter)nationale ruimtelijke waarden,
- 4 het borgen van veiligheid.

Het nationaal ruimtelijk beleid voor steden en netwerken richt zich op voldoende ruimte voor wonen, werken en mobiliteit en de daarbij behorende voorzieningen, groen, recreatie, sport en water. Om een eenzijdige samenstelling van de bevolking te voorkomen, stimuleert het rijk meer variatie in het woningaanbod. Om de trek van midden- en hogere inkomens uit de stad te voorkomen zijn volgens de Nota Ruimte meer hoogstedelijke woonmilieus nodig. Tegelijk blijft stedelijke vernieuwing en herstructurering dringend nodig om de leefbaarheid te vergroten. Nieuwe bebouwing ten behoeve van de bundeling van verstedelijking en economische activiteiten dient grotendeels geconcentreerd tot stand te komen in bestaand bebouwd gebied. De ruimte die in het bestaande stedelijke gebied aanwezig is, moet door verdichting optimaal worden gebruikt.

Beoordeling van het plan: Voor onderhavig bestemmingsplan zijn relevant de ontwikkeling van ruimtelijke waarden.

Borging en ontwikkeling van ruimtelijke waarden

Het rijk constateert een toenemende verrommeling en versnippering van landelijk gebied waardoor de kwaliteit van natuur, landschap en cultuurhistorie onder druk staat. Voor dit plangebied is dat relevant: het beschermde stadsgezicht omvat de vesting inclusief daaromheen liggend 'landelijk gebied' (o.a. schootsvelden).

De nota biedt de nodige randvoorwaarden de waarden te borgen en ontwikkelen. Onder meer door een nationale ruimtelijke hoofdstructuur vast te stellen waarbinnen gebieden en netwerken kunnen worden onderscheiden die voor Nederland van grote betekenis zijn. Onderscheiden worden in dit verband: nationale landschappen, Rijksbufferzones, EHS (Ecologische Hoofdstructuur) gebieden en Natura 2000 gebieden.

-Nationale landschappen

In het verlengde hiervan heeft het Rijk nationale landschappen aangewezen. De selectie hiervan is gebaseerd op de selectie van gebieden die bij uitstek het cultuurhistorisch erfgoed van Nederland representeren, de zogenaamde Belvédèregebieden uit de Nota Belvédère (zie hieronder). Nationale landschappen zijn gebieden met internationaal zeldzame of unieke nationaal kenmerkende landschapskwaliteiten en in samenhang daarmee, bijzondere natuurlijke en recreatieve kwaliteiten. Landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten van nationale landschappen moeten behouden blijven, duurzaam beheerd en waar mogelijk worden versterkt. In samenhang hiermee moet de toeristisch-recreatieve betekenis toenemen. Het uitgangspunt voor het ruimtelijke beleid voor de nationale landschappen is daarom "behoud door ontwikkeling". Doelstelling van dit beleid is dat de "nationale landschappen" zich sociaal-economisch voldoende kunnen ontwikkelen, terwijl de bijzondere kwaliteiten van het gebied worden behouden of worden versterkt (ja, mits-regime). De begrenzing van de nationale landschappen en de uitwerking van het planologisch beleid dient te geschieden door de provincie (m.u.v. het Groene Hart)- zie verder onder provinciaal beleid. Geconstateerd wordt dat het plangebied is gelegen in het Nationale Landschap de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is daarnaast op de voorlopige lijst van Werelderfgoederen van UNESCO geplaatst. Ook is de Nieuwe Hollandse Waterlinie aangewezen als robuuste ecologische verbinding om de ruimtelijke samenhang van de Ecologische Hoofdstructuur op (inter)nationaal niveau te verbeteren. De ecologische functie van de Waterlinie moet, in combinatie met de cultuurhistorische en landschappelijke waarden, worden versterkt.

Realisatieparagraaf Nationaal ruimtelijk beleid

In juni 2008 heeft het kabinet de Realisatieparagraaf Nationaal ruimtelijk beleid vastgesteld. Deze paragraaf geeft inzicht in welke nationale belangen het kabinet heeft gedefinieerd en op welke wijze het rijk deze wil verwezenlijken. In het bijzonder welke belangen zullen worden gewaarborgd in de amvb Ruimte. De Realisatieparagraaf krijgt de status van structuurvisie en wordt als het ware toegevoegd aan de Nota Ruimte en overige PKB's. In de Realisatieparagraaf zijn de volgende Nationale Ruimtelijke belangen uit de Nota Ruimte opgenomen. Het betreft onder andere de volgende aspecten:

- 1 Bundeling van verstedelijking en economische activiteiten. Hieronder wordt verstaan de optimale benutting van bestaand bebouwd gebied, regime voor nieuwbouw in het buitengebied (inclusief uitzonderingsbepaling voor recreatiecomplexen) en locatiebeleid bedrijven en voorzieningen.
- 2 Ecologische hoofdstructuur: Basisbescherming bruto begrensde gebieden, netto begrenzing en 'nee, tenzij'-regime (incl. mitigeren, compenseren, salderen en herbegrenzen), regime voor omzetting recreatiewoningen, aanmerking windenergie en aardgas als van groot openbaar belang en regime voor verharding van defensie terreinen groter dan 5 ha.
- 3 Nationale landschappen: Begrenzing. Ja, mits-regime (kernkwaliteiten, migratiesaldo nul, ruimte voor aanwezige bedrijvigheid, tegengaan grootschalige verstedelijking) en planologische bescherming werelderfgoederen Stelling van Amsterdam / Nieuwe Hollandse Waterlinie.
- 4 Vrijwaring van rijksbufferzones van verdere verstedelijking en versterking van de (dag) recreatieve functie van de rijksbufferzones.

Deze belangen dienen zoals aangegeven juridisch verankerd te worden in de Amvb ruimte.

Ontwerp Amvb Ruimte

Het ontwerp van de Amvb Ruimte heeft tot 30 augustus 2009 voor een ieder ter inzage gelegen. Met het ontwerp van de Amvb Ruimte geeft het rijk aan dat ingezet wordt op zuinig ruimtegebruik, bescherming van kwetsbare gebieden en bescherming van het land tegen overstroming en wateroverlast. Deze aspecten zijn uitgewerkt in beleidsonderwerpen. Het betreft de volgende onderwerpen:

- Bundeling van verstedelijking en locatiebeleid voor economische activiteiten;
- Rijksbufferzones;
- Ecologische Hoofdstructuur;
- Nationale landschappen;
- Kust;
- Basisrecreatietoervaartnet;
- Regionale watersystemen;
- Militaire objecten;

- Mainport Rotterdam;
- Waddenzee;

Gezien de ligging van het plangebied, is een aantal onderwerpen van het rijksbeleid niet van toepassing. De relevante onderwerpen worden hieronder nader uiteengezet.

Bundeling van verstedelijking

Bij provinciale verordening worden regels gesteld ten aanzien van de inhoud van van toelichting bij bestemmingsplannen die bewerkstelligen dat een bestemmingsplan alleen nieuwe bebouwing kan toestaan binnen het bestaand bebouwd gebied, aansluitend op bestaand bebouwd gebied of in nieuwe clusters van bebouwing daarbuiten. Ten aanzien van nieuwe bebouwing die functioneel gebonden is aan het buitengebied, zoals agrarische bebouwing, agrarische bedrijfswoningen, bebouwing voor dagrecreatie, natuurbeheer e.d. kunnen deze regels buiten toepassing blijven.

Ook kunnen deze regels buiten toepassing blijven voor zover wordt voldaan aan bij de verordening gestelde kwalitatieve regels ten aanzien van nieuwe niet gebundelde bebouwing. Deze kwalitatieve regels kunnen betreffen nieuwe bebouwing die gekoppeld is aan een substantiële verbetering van de in de directe omgeving daarvan aanwezige kwaliteiten van natuur, water, landschap of recreatieve mogelijkheden.

Nationale landschappen

De provincies moeten in een verordening het planologisch regime voor de nationale landschappen opnemen: ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk, zolang de kernkwaliteiten worden behouden of versterkt. Dit is het 'ja, mits'-principe. De provincie stelt per verordening regels die ervoor zorgen dat de uitgewerkte kernkwaliteiten in stand blijven en worden versterkt, en dat nieuwe bebouwing wordt gebundeld. Plannen voor grootschalige stads- of dorpsontwikkelingslocaties, glastuinbouwlocaties, bedrijventerreinen en infrastructuurprojecten mogen niet. De provincie kan hiervoor een uitzondering maken als sprake is van groot openbaar belang en de negatieve effecten worden gecompenseerd. Ruimtelijke ingrepen die de uitzonderlijke waarden van de twee werelderfgoederen aantasten zijn in geen geval toegestaan. De verordening moet binnen het nationaal landschap ruimte geven voor nieuwbouw van woningen, maar hooguit voor de eigen bevolkingsgroei. Dit heet 'migratiesaldo nul'. De provincie moet daarbij het maximaal aantal woningen vaststellen dat in een bepaalde periode in het nationaal landschap gebouwd mag worden. Daarbij moet rekening worden gehouden met woningen die door herstructurering en intensivering beschikbaar komen. Bij bevolkingskrimp kan de provincie in het belang van vitaliteit en leefbaarheid bepalen dat van deze regel kan worden afgeweken.

Structuurvisie Randstad 2040 (2008)

Op 5 september 2008 heeft het kabinet, in het kader van de nieuwe Wro, de structuurvisie voor de ontwikkeling van de Randstad tot 2040 vastgelegd. De structuurvisie Randstad 2040 is een onderdeel van het kabinetsbrede Programma Randstad Urgent. Daarin werken gemeenten, provincie en stadsregio's samen met het kabinet aan een sterke Randstad en een sterk Nederland. Het kabinet wil met Randstad 2040 aangeven dat ook het werken aan de lange termijn nu urgentie heeft. Met behulp van de structuurvisie Randstad 2040 wil het kabinet bereiken dat de Randstad een duurzame en internationaal concurrerende topregio wordt.

De Randstad is in 2040 een topregio van internationale betekenis met krachtige, aantrekkelijke steden die goed bereikbaar zijn over de weg en met het openbaar vervoer. Deze regio heeft veel verschillende en aantrekkelijke woonomgevingen en voldoende groen en water om te recreëren. Hij is klimaatbestendig en veilig tegen overstromingen. Bovendien profiteert de Randstad in 2040 optimaal van de metropolitane diversiteit en kracht van Amsterdam en van de specifieke internationale topfuncties in Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Hiertoe zijn robuuste en flexibele keuzes gemaakt. Robuust in de zin dat ook bij onvoorziene omstandigheden en ontwikkelingen de keuzes meerwaarde hebben. Flexibel omdat op weg naar 2040 ook ruimte moet zijn en moet blijven om nieuwe inzichten en innovaties toe te kunnen passen in de invulling van de keuzes.

Een van de leidende principes in de structuurvisie is “kwaliteit maken door een sterkere wisselwerking groen, blauw en rood.” Een van de elementen binnen dit leidende principe is de bescherming en ontwikkeling van landschappelijke differentiatie. Het combineren van water, landschap, cultuurhistorie, wonen en werken zorgt voor een veelzijdige leefomgeving. De structuurvisie beoogt de kwaliteiten en contrasten van het landschap te versterken en nieuwe landschappen met groen en water in de omgeving van steden te ontwikkelen. Vanuit de maatschappij is er veel vraag naar recreatief groen vlakbij of in de stedelijke omgeving.

Nota Belvédère

Deze nota uit 1999 is erop gericht om cultuurhistorie meer bij ruimtelijke ontwikkelingen te betrekken. De nota is het initiatief van de ministeries VROM, OCW, V&W en LNV. De nota pleit voor een respectvolle omgang met cultuurhistorische waarden binnen ruimtelijke ontwikkelingen. De strategie hierbij is ‘behoud door ontwikkeling’ waarbij cultuurhistorie het uitgangspunt vormt voor ruimtelijke processen. Op deze wijze wordt de kwaliteit van de leefomgeving verbeterd en het cultuurhistorisch erfgoed behouden. Gelijktijdig met de Nota Belvédère is de Cultuurhistorische Waardenkaart van Nederland ontwikkeld met daarin opgenomen de zogenoemde Belvédèregebieden. Deze gebieden waaronder ook steden, verdienen vanuit de cultuurhistorie extra aandacht. In de Nota Ruimte is een groot aantal Belvédèregebieden in de beleidscategorie Nationale Landschappen opgenomen. Deze Nationale Landschappen worden door de provincies concreet begrensd in streekplannen en gekoppeld aan integrale uitvoeringsprogramma’s. Het nationaal voorbeeldproject van Belvédère is de Nieuwe Hollandse Waterlinie: de voormalige militaire verdedigingslinie die zich uitstrekt van de voormalige Zuiderzee bij Muiden tot aan de Biesbosch. Deze linie bestaat onder andere uit forten en vestingsteden.

Conclusie Rijksbeleid algemeen:

Het plangebied ligt in een gebied waar op meerdere niveaus Rijksbelangen spelen, als onderdeel van het nationaal landschap “De Hollandse Waterlinie” en deels als onderdeel landelijk gebied. De cultuurhistorische en landschappelijke waarden van het gebied zijn uitgebreid beschreven in de toelichting en er is een beschermende regeling aan gekoppeld. Voorts geldt voor dit plan dat het een conserverend bestemmingsplan betreft, waarin geen grootschalige ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt. Het rijksbelang wordt daarmee niet geschaad.

Europees en Rijksbeleid ten aanzien van Water

Kaderrichtlijn (2000)

In 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water vastgesteld waarin communautaire maatregelen zijn opgenomen betreffende water. Het doel van deze richtlijn is een integrale benadering van het waterbeheer. Dit betekent dat de interne samenhang tussen oppervlaktewater en grondwater, zowel waar de kwaliteits- als kwantiteitsaspecten betreft, als uitgangspunten worden genomen. Daarnaast betekent de integrale benadering dat diverse beleidsterreinen, waaronder de ruimtelijke ordening, door de richtlijn worden bestreken. Met de bestaande Nederlandse regelgeving kan het merendeel van de richtlijnverplichtingen worden uitgevoerd.

Volgens de Kaderrichtlijn Water mogen activiteiten niet leiden tot verslechtering van de ecologie en waterkwaliteit.

Concreet zijn de doelstellingen van de Kaderrichtlijn de volgende:

- van water afhankelijke ecosystemen in stand houden en verbeteren;
- de beschikbaarheid van water veilig stellen en het duurzaam gebruik bevorderen;
- het aquatisch milieu in stand houden en verbeteren door het voorkomen van verontreiniging;
- de gevolgen van een overstroming en droogte beperken.

De kaderrichtlijn bevat tevens een instrumentarium om de doelstellingen te bereiken.

Nationaal Waterbeleidsplan (2009)

Het *Nationaal Waterplan* is op 22 december 2009 vastgesteld en vervangt de Vierde Nota Waterhuishouding en de daarop gebaseerde nota's. Uitgangspunt van het Waterplan is dat Nederland moet anticiperen op klimaatverandering. Het Waterplan moet zorgen voor meer samenhang binnen het waterbeleid en voor duurzaam waterbeleid.

Het beleid in dit plan is gericht op:

- een goede bescherming tegen overstroming;
- het zoveel mogelijk voorkomen van wateroverlast en droogte;
- het bereiken van een goede waterkwaliteit;
- het veiligstellen van strategische watervoorraden.

Conclusie Rijksbeleid Water: voor dit bestemmingsplan kan relevant zijn de bevordering van de kwaliteit van water, bijvoorbeeld door regenwater af te koppelen van huishoudwater. In het plangebied bestaat evenwel momenteel geen afkoppelopgave. Voor de bescherming tegen overlast en overstroming is een robuust watersysteem van belang waarbij waterkeringen beschermd worden. De in het plangebied aanwezige waterkering is opgenomen en van een beschermende regeling voorzien. Ook kunnen waterbergingsvoorraden bijdragen aan een robuust systeem; echter voor het plangebied is ten aanzien hiervan geen concrete opgave geformuleerd. Voor het overige geldt dat maatregelen op het gebied van water op uitvoeringsniveau concreet worden en dat dit bestemmingsplan zich daartegen niet verzet. Bijgevolg staat dit bestemmingsplan de uitvoering van het beleid niet in de weg.

Provinciaal beleid

Provinciale Structuurvisie Noord-Holland 2040 (2010)

De Provinciale Structuurvisie Noord-Holland is vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland op 16 februari 2010 en aangenomen door Provinciale Staten op 21 juni 2010. De Structuurvisie geeft de ruimtelijke ambities weer van de provincie Noord-Holland. De provincie is veelzijdig met een aantal belangrijke economische motoren van Nederland, bruisende steden, natuurparken, het strand en open grasland vol wei-

devogels. Dit bijzondere karakter wil de provincie bewaken. Tegelijkertijd zijn er ontwikkelingen als globalisering, klimaatverandering en trends zoals vergrijzing en krimp die een grote ruimtelijke impact hebben. In de structuurvisie beschrijft de provincie hoe en op welke manier ze met deze ontwikkelingen en keuzes omgaat en schets ze hoe de provincie er in 2040 moet komen uit te zien. De “metropoolregio Amsterdam” neemt een bijzondere plaats in in de structuurvisie, als internationaal concurrerende duurzame stedelijke regio.

De provincie heeft drie hoofdbelangen die samen de ruimtelijke hoofddoelstelling vormen van de provincie Noord-Holland. Deze drie hoofdbelangen zijn Ruimtelijke kwaliteit, Duurzaam Ruimtegebruik en Klimaatbestendigheid. Onder deze hoofdbelangen valt een twaalftal onderliggende provinciale ruimtelijke belangen. Deze belangen zijn uitgewerkt en hieraan zijn instrumenten gekoppeld die door de provincie worden ingezet om deze tot uitvoering te brengen.

De volgende belangen zijn onderscheiden:

- Ruimtelijke kwaliteit:
 - Behoud en ontwikkeling van Noord-Hollandse cultuurlandschap;
 - Behoud en ontwikkeling van natuurgebieden;
 - Behoud en ontwikkeling van groen om de stad;

- Duurzaam ruimtegebruik:
 - Milieukwaliteiten;
 - Behoud en ontwikkeling van verkeers- en vervoersnetwerken;
 - Voldoende en op de behoefte aansluitende huisvesting;
 - Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor economische activiteiten;
 - Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor landbouw en visserij;
 - Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor recreatieve en toeristische voorzieningen;

- Klimaatbestendigheid:
 - Voldoende bescherming tegen overstroming en wateroverlast;
 - Voldoende en schoon drink, grond- en oppervlaktewater;
 - Voldoende ruimte voor het opwekken van duurzame energie.

Provinciale ruimtelijke verordening 2009

In het kader van de invoering, per 1 juli 2008, van de nieuwe Wro heeft de provincie een ruimtelijke verordening opgesteld met hierin de algemene regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Deze regels zijn gebaseerd op het bestaande provinciale beleid, zoals vastgelegd in de streekplannen en de Leidraad provinciaal ruimtelijke beleid. Hierbij dient aangetekend te worden dat er geen nieuw beleid is opgenomen in de Provinciale ruimtelijke verordening.

In het belang van een goede ruimtelijke ordening in de provincie is het noodzakelijk algemene regels vast te stellen betreffende de inhoud van en de toelichting op bestemmingsplannen over onderwerpen in zowel het landelijke als het stedelijke gebied van Noord-Holland waar een provinciaal belang mee gemoeid is. Hierbij worden onder meer de volgende hoofddoelstellingen in acht genomen:

- een samenhangend geheel van waardevolle gebieden te behouden en versterken;
- sturing te hebben op het woonbeleid;
- stedelijke ontwikkelingen te reguleren;

- een vitaal platteland te hebben;
- over goede infrastructuur te beschikken, waardoor de mobiliteit en bereikbaarheid van wonen, werken en voorzieningen is gewaarborgd;

Voor wat betreft de ligging in het nationaal landschap (de Hollandse Waterlinie) geldt voorts dat in het bestemmingsplan regels dienen te worden opgenomen ten behoeve van het behoud of versterking van de kernkwaliteiten van het betreffende Nationale Landschap en/ of het behoud of versterking van de Uitzonderlijke Universele Waarden van het betreffende werelderfgoed zoals omschreven in de Beleidsnota Landschap en Cultuurhistorie en de Leidraad (zie onder). Een bestemmingsplan mag uitsluitend voorzien in nieuwe functies en uitbreiding van de bebouwing van bestaande functies binnen de gebieden als bedoeld in artikel 20 voorzover deze geen significant negatieve effecten kunnen hebben op de kernkwaliteiten.

Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, ontwikkelen met kwaliteit (2010)

Deze (vernieuwde) leidraad is een uitwerking van het beleidskader 'Landschap en Cultuurhistorie' uit 2006. In het kader van de Structuurvisie Noord-Holland 2040 en de Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie (PRVS) is het beleidskader aangepast. Het oude beleidskader is aangevuld met een aantal onderwerpen die van belang zijn voor de ruimtelijke kwaliteit van Noord-Holland, te weten aardkundige waarden, openheid en dorps-DNA. Daarnaast is gekozen voor een nieuwe indeling van de leidraad. Waar het beleidskader voorheen vanuit regio's was opgebouwd, is nu per landshapstype duidelijk aangegeven welke kernkwaliteiten belangrijk zijn en hoe hierop gestuurd wordt. Hiermee slaat de leidraad een brug naar de provinciale verordening, die immers stelt dat bestemmingsplannen rekening moeten houden met de kernkwaliteiten van een bepaald gebied. Uitgangspunt is ruimte te bieden aan nieuwe ontwikkelingen en tegelijkertijd verantwoord om te gaan met het verleden. De provincie wil de Noord-Hollandse landschappen optimaal gebruiken door hun kenmerkende kwaliteiten te benutten bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Het basisuitgangspunt van het beleid is dan ook 'behoud door ontwikkeling'. Nieuwe ruimtelijke plannen houden rekening met de ontwikkelingsgeschiedenis, de bebouwingskarakteristiek en de inpassing in de bredere omgeving.

Kernkwaliteiten worden beschreven aan de hand van:

- aardkundige waarden, archeologische waarden en tijdsdiepte (tezamen 'Ondergrond');
- historische structuurlijnen, cultuurhistorische objecten en openheid (tezamen 'Landschaps-DNA');
- 'Dorps-DNA'.

In Noord-Holland worden elf landschapstypen¹ onderscheiden. Met behulp van een landschapstypering kunnen de kernkwaliteiten van een gebied beter worden geduid. Naast een landschapstypering worden ook structuurdragers benoemd. Dit zijn lijnvormige structuren zoals dijken, trekvaarten, militaire verdedigingslijnes, of zwermen van punten zoals molens en stolpen die een bepaalde (vaak cultuurhistorische) kwaliteit vertegenwoordigen.

¹ Een typering op basis van de ruimtelijke componenten schaal, architectuur, patroon, vegetatie en cultuur(historische) componenten, zoals grondgebruik, historie en traditie.

Tot slot worden ook van hogere overheden aangemerkte gebieden van belang benoemd. Het gaat dan om Belvederegebieden, Rijksbufferzones, natuurbeschermingsgebieden et cetera.

Van belang voor dit bestemmingsplan zijn de kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse waterlinie. Deze zijn in de leidraad als volgt omschreven

- Een samenhangend systeem van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen;
- Een groen en overwegend rustig karakter;
- Openheid.

Doel van het Nationaal Landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie is het behouden en ontwikkelen van deze kernkwaliteiten.

Daarnaast is er beleid vanuit de Monumentenwet en de Provinciale Monumentenverordening. Als Rijksmonument binnen het Noord-Hollandse deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn aangewezen Fort Pampus, Vesting Muiden, de betonnen werken bij Muiden-Muiderberg, Fort Uitermeer, Vesting Weesp, de betonnen werken bij Uitermeer-Hinderdam, Vesting Naarden, Fort Hinderdam, Fort Ronduit, de Werken aan de Karnemelksloot, het Offensief voor Naarden, werk nr. IV en Fort Spion.

Voor deze monumenten geldt het generieke beleid conform de Monumentenwet c.q. de Provinciale Monumentenverordening. Kort samengevat komt dit neer op geen ontwikkelingen toestaan die het monument beschadigen, vernielen of ontsieren.

Voor dat deel van het Nationaal Landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie dat overlap heeft met het Nationaal Landschap/UNESCO-Werelderfgoed Stelling van Amsterdam (het gebied van Fort Pampus tot en met Fort bij Hinderdam, met uitzondering van Naarden, Bussum, Fort Kijkuit en Fort Spion) geldt het vastgestelde beleid voor de Stelling van Amsterdam.

Bouwsteen detailhandels- en leisurevisie Noord-Holland (2008)

De huidige rol van de provincie Noord-Holland op het gebied van detailhandel en leisure wordt gekenmerkt door terughoudendheid, decentralisatie en ruimte bieden aan de dynamiek van de markt. Mede omdat vanuit verschillende kanten werd verzocht meer verantwoordelijkheid te nemen, gaat de provincie een provinciale detailhandels- en leisurevisie opstellen. Voordat er echter een visie kan worden ontwikkeld is er eerst een bouwsteen voor de detailhandels- en leisurevisie opgesteld. De bouwsteen is, in opdracht van de provincie Noord-Holland, opgesteld door Goudappel Coffeng en DECISIO. In deze bouwsteen worden de sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen van de detailhandelsstructuur geanalyseerd, het wensbeeld richting toekomst wordt geschetst en het instrumentarium wordt aangegeven waarmee het wensbeeld gerealiseerd kan worden.

De provincie Noord-Holland is verdeeld in negen verschillende regio's met een totaal-aanbod detailhandel van 4 miljoen m² vvo. De gemeente Naarden is gelegen in de regio Gooi- en Vechtstreek. In deze regio is het centrum van Hilversum het grootste winkelgebied. Dit centrum kent ruime keuzemogelijkheden en een bovenregionale aantrekkingskracht. Verder beschikt de regio met het 'exclusieve' centrum Laren en de grootschalige detailhandelconcentratie op het voormalige Maxisterrein nabij de A1 over bijzondere winkelcentra met een aantrekkingskracht tot buiten de eigen regio. Koopkrachtafvloeiing vindt met name plaats naar Amsterdam. Omdat het Gooi bij de provinciegrens is gevestigd, vindt eveneens koopkrachtafvloeiing plaats naar grote steden in de omgeving zoals Utrecht, Amersfoort en Almere.

Van het totaal aan 4 miljoen m² wvo in de provincie Noord-Holland is 363.220 m² wvo gelegen in de Gooi- en Vechtstreek, verdeeld over 3.810 winkels. Het aanbod leisurevoorzieningen in de Gooi- en Vechtstreek bedraagt 28 voorzieningen. Daarvan heeft attractiepark Oud Valkeveen in de gemeente Naarden een (boven)regionale aantrekkingskracht.

Ten behoeve van de bouwsteen is er een SWOT-analyse uitgevoerd voor de provincie en de regio Gooi- en Vechtstreek specifiek, zie onderstaande tabellen voor de uitkomsten van deze analyse.

sterkte	zwakte
- grote, aantrekkelijke en historische binnensteden	- bereikbaarheid binnensteden
- groot toeristisch-recreatief potentieel (o.a kust)	- verouderde buurt- en wijkcentra
- relatief weinig verspreid en solitair aanbod	- gedateerde woonboulevards
- krachtige PDV/GDV-locaties	- aantal regio's met relatief laag besteedbaar inkomen
- aantal regio's met relatief hoog besteedbaar inkomen	
kans	bedreiging
- inspelen op trends detailhandel en consumentengedrag	- aantasting fijnmazige voorzieningenstructuur
- realisering overzichtelijke en heldere structuur	- afname voorzieningenniveau kleine kernen
- groei bevolking	- geen grip op ontwikkelingen andere provincies
- inspelen op steeds actievere invulling vrije tijd	- opkomst internet als aankoopplaats
- beter inspelen op toeristisch-recreatieve bezoekers (o.a meer 'all weather' voorzieningen)	

SWOT-analyse Noord-Holland

Gooi en Vechtstreek

Sterkte	Zwakte
-Duidelijk herkenbare hoofdstructuur, weinig overlap tussen de verzorgingsgebieden	-Nauwelijks winkelgebieden met bovenregionale aantrekkingskracht
-Veel onderscheidend/hoogwaardig aanbod	-Afvloeiing naar grotere winkelcentra buiten regio
-Hoog besteedbaar inkomen	
-Relatief hoge vloerproductiviteit	
Kans	Bedreiging
- Inspelen op trends detailhandel en consumentengedrag	-Aantasting fijnmazige voorzieningenstructuur
- Inzetten op netwerkgedachte	-Afname voorzieningenniveau kleine kernen
- Verdergaande regionale samenwerking	-Geen grip op ontwikkelingen aangrenzende provincies (Utrecht)
- Toevloeiing vanuit Flevoland	-Stagnering bevolkingsaantallen
	-Snelle veroudering van het vastgoed
	-Ontwikkeling omliggende regio's

SWOT-analyse Gooi- en Vechtstreek

– Wensbeelden

Gemeenten, regio's en bedrijfsleven zien zowel een inhoudelijke als een procesmatige rol voor de provincie Noord-Holland op het gebied van detailhandel en (in mindere mate) leisure. Er gaat te veel mis en er is te weinig afstemming om een laissezfairebeleid te voeren. De provincie moet inhoudelijke kaders scheppen om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan, maar deze moeten niet te rigide zijn. De marktwerking moet worden gefaciliteerd en regionaal maatwerk is nodig.

De hoofddoelstelling van het beleid moet volgens de partijen zijn: behoud en versterking van de detailhandelsstructuur met het oog op de leefbaarheid. Voor leisureont-

wikkelingen is men minder beducht. Deze worden veelal eerder als kans gezien, maar mogen echter geen ongewenste effecten hebben op het gebruik van schaarse ruimte op bedrijventerreinen, de leefbaarheid in, en bereikbaarheid van de woon- of werkomgeving. Uit de gehouden regiobijeenkomsten komen in grote lijn de volgende meningen naar voren:

- Aandeel branchevreemd op perifere locaties. De meesten vinden het onbeperkt toestaan van de verkoop van 'branchevreemde' artikelen op perifere locaties ongewenst.
- Grootschalige detailhandel en leisure bestaande centra, winkelgebieden en voorzieningencusters. Grosso modo voorkeur voor ontwikkeling van grootschalige detailhandels- en leisurevoorzieningen aansluitend op bestaande winkelgebieden;
- Branchering op perifere locaties. In elk geval moet overaanbod worden voorkomen en mogen perifere ontwikkelingen niet ten koste gaan van bestaande centra.
- Detailhandel op niet-detailhandelslocaties. Dit wordt in het algemeen niet als bedreigend of problematisch ervaren, uitwassen moeten wel voorkomen worden.
- Solitaire megavestigingen supermarkten. Solitair: 'nee'. Megavestigingen van supermarkten kunnen een versterking zijn, mits in, of aansluitend aan de bestaande centra.
- Regionale shopping mall. Wordt gezien als zowel onrealistisch als onwenselijk.
- Internetverkoop. Het fysiek afhalen in woonwijken en op bedrijventerreinen geen probleem mits het geen winkel wordt en er geen overlast of verkeershindering ontstaat.
- Winkelopeningstijden. Provinciaal beleid op dit onderwerp is dubbelop en daarmee zowel overbodig als onwenselijk.
- Nieuwe, grootschalige leisure- en toeristisch-recreatieve voorzieningen en trekkers, al dan niet in combinatie met detailhandel. Minder een probleem dan perifere grootschalige detailhandel, mits getoetst op negatieve effecten.

- *Gewenste inmenging*

De middenvariant - gemiddelde beleidssturing - sluit het meest aan bij de uitkomsten van regiobijeenkomsten, de heersende problematiek en de behoefte aan zowel inhoudelijk als procesmatig beleid. Belangrijke kanttekening hierbij van de gemeenten en regio's is dat zij zelf in eerste instantie met elkaar het - gezamenlijke - beleid willen bepalen en afspraken willen maken over samenwerking en afstemming. De provincie Noord-Holland wordt gezien als de partij die inhoudelijk de speelruimte bepaalt met betrekking tot perifere, grootschalige detailhandel, branchevervaging, detailhandel op niet-detailhandelslocaties, afhalen via internet bestelde artikelen etc. Daarbij moet wel ruimte worden geboden voor nieuwe ontwikkelingen en maatwerk.

Op leisuregebied wordt vooral een rol van de provincie gezien indien er conflicten tussen gemeenten en regio's ontstaan. Echter, ook leisure-ontwikkelingen zal de provincie actief willen toetsen op ongewenste, bovenlokale effecten op leefbaarheid, mobiliteit etc. Het beleidskader zal hier dan ook uitspraken over moeten doen. Voor een gedetailleerdere beschrijving van het detailhandelsbeleid in de regio Gooi- en Vechtstreek zie onder regionaal beleid.

Detailhandels- en leisurebeleid Noord-Holland (2009)

Leisure wordt door de provincie gedefinieerd als: "alle grootschalige voorzieningen waar tegen betaling een vrijetijdsbesteding voor de consument wordt geboden". Het gaat om grootschalige, commerciële voorzieningen die planmatig zijn opgezet en een (boven)regionale functie vervullen. Grootschaligheid kenmerkt zich door het aantal bezoekers (> 100.000 per jaar of ten minste 1.000 zitplaatsen). Culturele voorzieningen, zoals theaters en musea, worden buiten beschouwing gelaten. Ook horeca, verblijfsaccommodatie en evenementen vallen buiten de definitie. Dit is in Naarden Vesting e.o. niet aan de orde.

Conclusie t.a.v. provinciaal beleid

Zoals eerder aangegeven zijn de cultuurhistorische en landschappelijke waarden van het gebied uitgebreid beschreven in de toelichting en er is een beschermende regeling aan gekoppeld. Voorts geldt voor dit plan dat het een conserverend bestemmingsplan betreft, waarin geen grootschalige ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt. De kernkwaliteit van de Hollandse Waterlinie, openheid, rustig karakter en samenhangend stelsel van militair werken zijn daarmee geborgd. Het bestemmingsplan is tevens in overeenstemming met het provinciaal detailhandels- en leisure beleid.

Regionaal beleid

Actieprogramma Ruimte en Cultuur, architectuur en Belvédèrebeleid 2005-2008

Naarden maakt onderdeel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en maakt zodoende deel uit van het Nederlands cultureel en landschappelijk erfgoed dat het rijk, in samenwerking met decentrale overheden en maatschappelijke organisaties wil ontwikkelen tot een herkenbare en beleefbare ruimtelijke eenheid. Hiertoe zullen functies zoals recreatie, waterbeheer, landbouw, natuur en verkeer in de Nieuwe Hollandse Waterlinie worden ingepast. Ook zullen enkele forten weer toegankelijk worden gemaakt voor het publiek. De linie heeft de status van nationaal project (Nota Belvédère) en Groot Project (Ontwerpen van Nederland) en is in de Nota Ruimte en de Agenda Vitaal Platteland aangemerkt als Nationaal Landschap. In maart 2004 is er onder de regie van de Liniecommissie de definitieve ruimtelijke visie Panorama Krayenhoff (het Linieperspectief) gepresenteerd. Binnen het rijk leveren vijf verschillende ministeries een bijdrage om het nationaal project de Nieuwe Hollandse Waterlinie als onderdeel van het Nederlands cultureel en landschappelijk erfgoed tot een herkenbare ruimtelijke eenheid te maken en deze duurzaam in stand te houden.

Voor een toelichting op de ruimtelijke visie Panorama Krayenhoff zie beschrijving van Uitvoeringsprogramma Nieuwe Hollandse Waterlinie in de Vechtstreek-Noord.

Uitvoeringsprogramma Nieuwe Hollandse Waterlinie in de Vechtstreek-Noord

In 1999 brachten de ministeries OCW, VROM, LNV en V&W de Nota Belvédère uit. De intentie van deze Nota is de cultuurhistorie volwaardig en vroegtijdig te betrekken bij de inrichting van de ruimte van Nederland. Cultuurhistorie is hier het verzamelbegrip van archeologie, monumentale bouwkunst en historische geografie. 'Behoud door ontwikkeling' is het adagium van Belvédère. Cultuurhistorie moet een inspiratiebron zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen. Om te laten zien hoe cultuurhistorie kan doorwerken in de ruimtelijke inrichting heeft het Rijk de Nieuwe Hollandse Waterlinie als nationaal project gelanceerd. Deze impuls is de Waterlinie toegekend enerzijds vanwege de complexe bestuurlijke opgave (de samenwerking tussen 5 departementen, 5 provincies, 26 gemeenten en 5 waterschappen), anderzijds vanwege de complexe ruimtelijke opgave.

Het in 1999 opgerichte Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie heeft in vijf jaar tijd een ruimtelijk plan voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie gemaakt en afgestemd met vele partijen: het Linieperspectief 'Panorama Krayenhoff'. Deze ruimtelijke inrichtingsopgave is begin 2005 planologische verankerd in de Nota Ruimte. De waterlinie is hierin aangewezen als een van de 20 Nationale Landschappen en maakt deel uit van de ruimtelijke hoofdstructuur van Nederland. Tot slot is de Nieuwe Hollandse Waterlinie voorbeeldproject in het Actieprogramma Ruimte en Cultuur.

In de ruimtelijke visie van het Linieperspectief zijn zeven projectenveloppen aangewezen. Hierin worden de maatregelen uit het ontwikkelingsprogramma op een operationeel niveau gebracht. Het uitvoeringsprogramma bestaat doorgaans uit perspectieven voor bouwwerken in de omgeving, de hoofdverdedigingslijn, de aangrenzende inundatievelden en een of meer verdichtingsvelden. Projecten die de gehele lengte van de Nieuwe Hollandse Waterlinie bestrijken komen in alle enveloppen voor. Hieronder vallen o.a. het beeldmerk voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de recreatieve routes en de robuuste ecologische verbinding. Naarden Vesting valt onder de zogeheten projectenveloppe 1, Vechtstreek-Noord.

Programma Krayenhoff, linieperspectief

In 1999 is de Nieuwe Hollandse Waterlinie, op basis van de Nota Belvédère en de Architectuurnota van het Rijk, benoemd tot Nationaal Project. De ingestelde stuurgroep Nieuwe Hollandse Waterlinie heeft op basis van het principe 'behoud door ontwikkeling' bekeken of de Nieuwe Hollandse Waterlinie een nieuwe functie kan krijgen in het landschap. Hierbij is onder meer gekeken naar nieuwe functies en het beter zichtbaar en beleefbaar maken van de linie. In 2004 is op basis hiervan de ontwerpvisie ontwikkeld voor de gehele linie: het "Panorama Krayenhoff, linieperspectief".

Na vaststelling van Panorama Krayenhoff door het kabinet is het projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie, dat de uitvoering van het project coördineert, aan de slag gegaan met het nader tot uitvoering brengen van dit Linieperspectief. Hiertoe heeft het projectbureau samen met betrokken provincies en het rijk een bestuursovereenkomst opgesteld. Dat regelt nadere afspraken die betrekking hebben op de publiekrechtelijke bevoegdheden van de betrokken partijen en die noodzakelijk zijn om te komen tot een gezamenlijke uitvoering van Panorama Krayenhoff via zogenoemde 'projectenveloppen'. Op 1 september 2005 is de bestuursovereenkomst door betrokken provincies en ministeries ondertekend.

De in maart 2004 gepresenteerde definitieve ruimtelijke visie Panorama Krayenhoff (Het Linieperspectief) richt zich op de opbouw van het 'typische Linieprofiel': een herkenbare hoofdverdedigingslijn, geflankeerd door open velden in het oosten (de voormalige inundatievelden) en landschappelijke of stedelijke verdichting in het westen (destijds het verdedigde gebied).

Projectenveloppe I: Vechtstreek-Noord

De gehele Nieuwe Hollandse Waterlinie is opgedeeld in zeven zogenaamde projectenveloppen. De doelstelling binnen de projectenveloppe is het in samenwerking concretiseren en realiseren van de opgave zoals verwoord in het Linieperspectief Panorama Krayenhoff. De opdracht is om de ambitie te kwantificeren en te kwalificeren en de strategie (nodig om de ambitie te realiseren) op te stellen, nader te specificeren, aan te vullen en waar nodig te verbeteren. Het definitieve resultaat van het project is

de realisatie van het linielandschap zoals bedoeld in Linieperspectief Panorama Krayenhoff en de opgave zoals benoemd in projectenveloppe Vechtstreek-Noord. Het resultaat is opgebouwd uit de resultaten van diverse projecten. In 2002 moet het Linieperspectief gerealiseerd zijn. De gemeente Naarden is onderdeel van de projectenveloppe 'Vechtstreek-Noord'. De volgende projecten vallen onder de projectenveloppe 1 (Vechtstreek Noord):

Beheervisie Naarden

Het doel van de op te stellen beheervisie, is het behoud van het cultureel erfgoed van Naarden Vesting. Door het project zullen monumenten in de Vesting Naarden worden gerestaureerd en ook op de langere termijn worden onderhouden.

Ontwikkeling open schootsvelden binnen stadsgezicht Naarden Vesting

Doel van dit project is het behoud van de culturele elementen van de Waterlinie en de toeristische toegankelijkheid en beleefbaarheid vergroten. Ten zuiden en ten westen van de Vesting liggen voormalige schootsvelden. Voor deze plannen worden inrichtingsplannen gemaakt, met de nadruk op het leeg en laag houden van de gebieden, vergroten van de belevingswaarde en op het versterken van de herkenbaarheid van de voormalige schootsvelden.

Ontwikkelen bezoekerscentrum Naarden Vesting

Het betreft de ontwikkeling van een bezoekerscentrum in Naarden Vesting. In dit bezoekerscentrum is ruimte voor tentoonstellingen, een expositieruimte en informatievoorziening over zowel Nieuwe Hollandse Waterlinie als de Stelling van Amsterdam. Tevens is er plek voor kleinschalige horeca.

Ontwikkelen van recreatieve dag- en verblijfsarrangementen

De ontwikkeling van enkele toeristisch recreatieve arrangementen waarbij de benutting van historisch erfgoed, economische groei in de regio en de ontwikkeling van toeristisch-recreatieve voorzieningen centraal staat.

Regionale woonvisie Gooi- en Vechtstreek 2007 - 2020

Inleiding

De acht gemeenten uit het Gewest Gooi en Vechtstreek (Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren, Naarden, Weesp en Wijdemeren) vertegenwoordigd in de Regionale Volkshuisvestingscommissie hebben samen een Regionale Woonvisie opgesteld. In deze woonvisie wordt het gezamenlijke toekomstbeeld voor de regio door de komende jaren geschetst. De woonvisie vormt een kader voor zowel het regionale als gemeentelijke beleid en is de basis voor het maken van (regionale) prestatie afspraken. De woonvisie gaat zeker niet alleen over 'stenen', maar heeft ook aandacht voor onder andere welzijn en zorg, de relatie met de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, vernieuwende ideeën en alternatieve woon- en koopvormen

Huidige situatie

In de regio Gooi en Vechtstreek is sprake van een krappe woningmarkt: de dynamiek op de woningmarkt is gering. Door de beperkte nieuwbouwproductie van de afgelopen jaren wordt er relatief weinig verhuisd. Zowel de doorstroming binnen de woningvoorraad als de instroom van starters op de woningmarkt is gering. Op lange termijn zal de kwantitatieve opgave in de woningbouw naar verwachting minder worden, wanneer de grote nieuwbouwlocaties als de Bloemendalerpolder en het KNSF-terrein zijn be-

bouwd. Maar vooralsnog wordt de regio Gooi en Vechtstreek eerst en vooral gekenmerkt door schaarste. Een schaarste die zich niet zomaar laat oplossen, ook niet als de nieuwbouw voltooid is.

De regio vergrijsst en ontgroent, dat is een trend die zich nu al laat aftekenen en naar verwachting alleen maar sterker zal worden de komende jaren. In de gemeente Laren bijvoorbeeld is in 2007 1 op de 3 inwoners ouder dan 60. Behalve dat dit volkshuisvestelijke gevolgen heeft voor bijvoorbeeld de opgave om bestaande en nieuwe woningen aanpasbaar en/of levensloopbestendig te maken, heeft dat ook zijn weerslag op de benodigde arbeidskrachten. Zo zal de vraag naar mensen die in de zorg werken blijven toenemen. Echter: deze mensen kunnen in veel gemeenten in de regio niet instromen, simpelweg omdat ze de woningen niet kunnen betalen. De verleiding om te gaan werken waar we betaalbare woningen te vinden zijn, is dan groot. Maar de Gooi en Vechtstreek heeft deze mensen wel heel hard nodig.

Daarnaast kan de beschreven ontwikkeling negatieve effecten hebben op de bereikbaarheid van de regio (meer forensen, meer files) en uiteindelijk op de werkgelegenheid). Kernkwaliteiten, zoals het groene karakter en de aanwezigheid van veel laagbouw, kunnen dan mogelijk verder onder druk komen te staan.

Wensbeeld

De Gooi en Vechtstreek wil een economisch en sociaal vitale, ongedeelde regio zijn. Dat wil zeggen een regio met een diverse bevolking, zowel naar leeftijd als inkomen en herkomst. Ondanks de beperkingen in woningbouw die het groene karakter van de regio met zich meebrengt, hebben ook jongeren en jonge gezinnen in 2015 meer kansen dan nu op de woningmarkt. Dat kan bereikt worden door een gevarieerde opbouw van de woningvoorraad, variatie in woonmilieus en door nadruk op het lagere middensegment in de nieuwbouwprogramma's en -productie. Ook is de woningmarkt in beweging door de toepassing van allerlei instrumenten en de ontwikkeling van innovatieve ideeën en concepten. De kansen die nieuwbouw en herstructurering bieden moeten ook ten volle worden benut.

Ambities

Uit het wensbeeld komen een viertal kernambities voort:

- 1 Een economisch en sociaal vitale regio, ook op de lange termijn;
- 2 meer beweging en meer keuze op de woningmarkt in het algemeen, en meer kansen voor mensen die het lastig hebben op de woningmarkt, in concreto jongeren, jonge gezinnen en ouderen die zorg nodig hebben;
- 3 diversiteit aan woonmilieus in de regio behouden en versterken met behoud van het groene karakter;
- 4 De Gooi en Vechtstreek onderscheidt zich als regio waar ruimte is voor het zoeken naar en uitvoeren van vernieuwende oplossingen op het gebied van wonen;

Om het wensbeeld en verschillende ambities te kunnen verwezenlijken heeft de regio drie verschillende strategieën onderscheiden die zullen worden ingezet:

- 1 focus op mensen met minder kansen op de woningmarkt, met name jongeren, jonge gezinnen van 30-45 jaar, en mensen die wonen met zorg combineren;
- 2 creëren van een gedifferentieerder woonaanbod door het stimuleren van dynamiek op de woningmarkt, zowel door innovatief bouwen en herstructureren, als door het optimaliseren van de mogelijkheden die de bestaande voorraad biedt;

3 Inzet van vernieuwende en creatieve instrumenten en ideeën.

Regio Gooi- en Eemland Retailstructuurvisie (2006)

De Kamer van Koophandel Gooi- en Eemland en het gewest Gooi- en Vechtstreek hebben ECORYS-Vastgoed opdracht gegeven voor het opstellen van een regionale structuurvisie voor de detailhandel in de regio Gooi- en Eemland. De hoofddoelstelling van de regionale structuurvisie was als volgt geformuleerd:

“De visie dient richtlijnen te geven om tot een afstemming te komen op hoofdlijnen van ontwikkelingen in de detailhandel in Gooi- en Eemland. Dit moet gebeuren op zodanige wijze dat zowel op een gemeentelijk niveau als in samenhang een zo goed mogelijke detailhandelsstructuur ontstaat.”

– SWOT-analyse

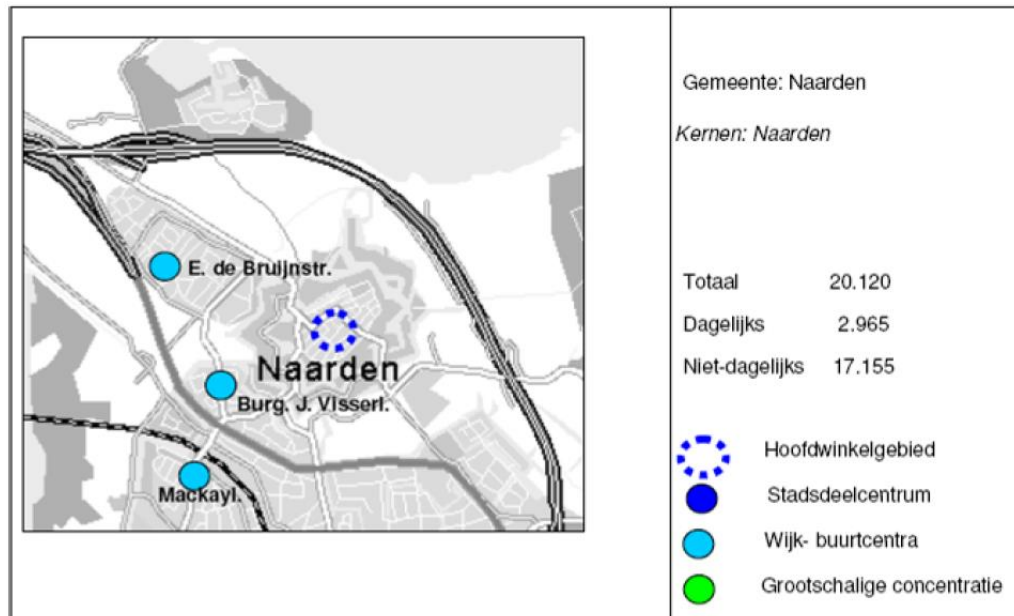
Het belangrijkste resultaat van het onderzoek is een SWOT-analyse van de retail in de regio Gooi- en Eemland. De uitkomsten uit de analyse vormden de basis voor de ambitie voor de regio en de visie voor elk type retailcentrum.

Sterkten	Zwakten
<ul style="list-style-type: none">▪ Duidelijk herkenbare hoofdstructuur, weinig overlap tussen de verschillende verzorgingsgebieden▪ Beschikt over veel onderscheidende kwaliteiten in het aanbod▪ Doorgaans goede bereikbaarheid en voldoende parkeerplaatsen▪ Binding conform landelijke gemiddelde▪ Gemiddeld functioneren van het aanbod (vloerproductiviteit)	<ul style="list-style-type: none">▪ Nauwelijks winkelgebieden met bovenregionale aantrekkingskracht
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none">▪ Verwachte groei van het inwonertal en daarmee ook mogelijkheden voor uitbreiding van het aanbod▪ Inzetten op de netwerkgedachte	<ul style="list-style-type: none">▪ Snelle veroudering van het vastgoed▪ Ontwikkelingen in de omliggende regio's

SWOT-analyse regio Gooi- en Vechtstreek.

– Beschrijving Naarden binnen de Gooi- en Vechtstreek

Het belangrijkste retailgebied wordt gevormd door het centrum gelegen in Naarden Vesting. Het centrum kan worden omschreven als een qua omvang kleiner gebiedsgericht centrum. Dergelijke centra onderscheiden zich door multifunctionaliteit, recreatief verblijf, sfeer, kwaliteit en ruime keuzemogelijkheden in het aanbod, met name de aanwezigheid van het hoogwaardige segment (hoogwaardige kwaliteit) en historiciteit onderscheidende elementen. Voor de binnenstad geldt echter ook een gemaksfunctie, dat wil zeggen dat het centrum ook gericht is op de dagelijkse boodschappen, frequent bezoek en gemak. Bij deze functie zijn aspecten als een goede bereikbaarheid en goede parkeermogelijkheden essentieel.

Overzicht winkelgebieden Naarden

Opmerking: in de illustratie ontbreken de locaties Koningshoek (Amersfoortsestraatweg) en Lambertus Hortensiuslaan, omdat ze destijds niet in het onderzoek zijn meegenomen.

In de gemeente Naarden zijn een drietal wijk- c.q. buurtcentra gelegen. Deze centra zijn gelegen aan de E. de Bruijnstraat, Burgemeester J. Visserlaan en de Mackaylaan (buiten het plangebied). Deze Wijk en Buurtcentra en de voorzieningen zijn met name gemakcentra, waarbij de nadruk ligt op het bezoekmotief zorg. Het betreft hier dan ook met name aanbod aan dagelijkse artikelen, frequent niet-dagelijks aanbod met een hoofdzakelijke lokale verzorgingsfunctie en andere buurtverzorgende functies. De wijkcentra in de regio zijn op dit moment vrij sterk en er zijn plannen voor een nieuwe impuls. Zoals reeds in de beschrijving van het aanbod bleek, krijgen buurtcentra en -strips het steeds moeilijker en ondervinden ze de gevolgen van de schaalvergroting. Dit wordt nog een versterkt door de gevolgen van de 'prijzenoorlog' tussen met name de supermarktketens, waardoor de prijzen dalen. Ketens kunnen dit makkelijker dragen dan zelfstandigen vanwege schaalvergrotingsvoordelen.

– *Ambitie*

Het is de ambitie van de Gooi- en Vechtstreek om de huidige structuur en verzorgingspositie van de retail te behouden en indien mogelijk zoveel mogelijk te versterken. Dit geldt met name voor de regionale centra. Voor de kleinere centra en de voorzieningen in de wijk- en buurtcentra en de kleinere gemeenten wordt gestreefd naar een goed woon- en leefklimaat met een daarop afgestemd voorzieningenpakket. Verder zal de regio Gooi- en Vechtstreek zoveel mogelijk inspelen op de hedendaagse dynamiek in de detailhandel. Hiermee wordt de komst van nieuwe grootschalige retailformules op locaties buiten de traditionele winkelstructuur bedoeld en de verdere ontwikkeling van PDV/GDV locaties en de komst van traffic locaties. Het uitgangspunt hierbij is dat nieuwe ontwikkelingen alleen bij toegevoegde waarde worden toegestaan en dat deze niet mogen leiden tot een ontwrichting van de bestaande retailstructuur.

– *Visie*

Het gebiedsgericht bezochte centra (zoals Naarden Vesting) met een meer (boven)lokale verzorgingsfunctie die tevens een belangrijke functie als gemakscentra vervullen zal zoveel mogelijk ingezet moeten worden om de lokale bevolking te blijven binden. Vanuit deze visie en de huidige trends en ontwikkelingen en de wijzigingen in het consumentengedrag dienen de gebiedsgerichte voorzieningencentra aan bepaalde eisen te voldoen om aantrekkelijk te blijven. De belangrijkste eisen voor een aantrekkelijk centrumgebied zijn:

- kwantitatief en kwalitatief op het verzorgingsgebied afgestemd aanbod;
- voldoende variatie in het aanbod;
- benadrukken van de onderscheidende kwaliteiten;
- een goede mix van winkels en niet-winkelvoorzieningen;
- levendigheid (bijvoorbeeld door middel van evenementen).;
- goede circuitvorming en duidelijkheid over ‘wat waar is te vinden’;
- een aantrekkelijke openbare ruimte;
- sfeer en veiligheid;
- promotie, zodat consumenten weten wat er te doen is;
- voldoende en goed gelegen parkeren (goed parkeerverwijzingssysteem);
- goede bereikbaarheid.

Voor de wijk- en buurtcentra in de gemeente Naarden wordt het wensbeeld gevormd door een goede ruimtelijke spreiding van voorzieningen op stadsdeel en wijkniveau en indien haalbaar op buurtniveau, zodat de verzorgingsfunctie voor de consument zoveel mogelijk gewaarborgd blijft. De gemakscentra dienen een zo volledig mogelijk pakket aan basisvoorzieningen te bieden en waar mogelijk aangevuld met overige voorzieningen. Hierbij zal de kwaliteit van het aanbod moeten voldoen aan de wensen van de consument.

Ten aanzien van de wijk- en buurtcentra zijn de volgende voorwaarden voor een goed functioneren van belang:

- een goede ruimtelijke spreiding. Door de schaalvergroting en de toenemende mobiliteit is de afstand toegenomen tot circa 1.000 meter.
- het aanbieden van een minimaal pakket basisvoorzieningen en waar mogelijk aangevuld met frequent benodigde producten en beschikken over voldoende draagvlak (10.000 tot 15.000 inwoners).
- voldoende kritische massa. Als algemene regel geldt dat buurt- en wijkcentra dienen te beschikken over een supermarkt van voldoende omvang (1.000 tot 1.500 m² v.v.o.), een basispakket aan overige dagelijkse voorzieningen (slager, bakker, drogisterij en dergelijke) en een assortiment van frequent benodigde niet-dagelijkse artikelen.
- compactheid en mix met andere functies. Wijkvoorzieningen dienen zoveel mogelijk geclusterd te worden, om een ‘hart’ voor de kern, wijk of buurt te realiseren. Het gaat dan niet alleen om detailhandel, maar ook om horeca, baliefuncties, ambacht, dienstverlening, gezondheidszorg, onderwijs en sociaal-culturele voorzieningen. Hierdoor neemt het aantal bezoeken voor een centrum toe en dit bevordert de levensvatbaarheid.
- gemak en bereikbaarheid. De buurt- en wijkcentra dienen gemakkelijk bereikbaar te zijn, met zowel de auto, fiets als het OV. Tevens is het parkeren van essentieel belang.
- de uitstraling en veiligheid dienen goed te zijn.

Notitie Bed & Breakfast

Vastgesteld door het gewest in de commissie economie (5 januari 2009). De notitie is opgesteld om een voorstel te doen voor een gemeenschappelijk omschrijving van Bed and Breakfast, om regionale beleidsafstemming op dit terrein mogelijk te maken.

Voor een bed & breakfast gelden de volgende beleidsuitgangspunten:

- 1 kleinschalig = maximaal 5 bedden
- 2 ondergeschikt aan hoofdfunctie (maximaal 40% van het totale vloeroppervlak)
- 3 de hoofdfunctie is wonen of agrarisch
- 4 uitoefening vindt plaats in hoofdgebouw en/of aanbouw
 - a. (optioneel wel/niet in bijgebouw)
- 5 het betreft werk aan huis (aan huisgebonden beroep)
- 6 het hoofdgebouw moet door de hoofdgebruiker bewoond worden
- 7 de hoofdgebruiker dient aanwezig te zijn tijdens het nachtverblijf
- 8 het betreft een kortdurend verblijf (periode van maximaal 2 aaneengesloten weken)
- 9 er mag geen onacceptabele verkeersaantrekkende werking optreden
- 10 activiteiten mogen geen afbreuk veroorzaken aan gebruiksmogelijkheden (volgens bestemmingsplan) van aangrenzende gronden of bouwwerken
- 11 geen reclame-uitingen toegestaan
- 12 geen detailhandel toegestaan

Gemeentelijk beleid

Structuurvisie Naarden (2003)

De Structuurvisie Naarden beschrijft de hoofdlijnen en principes van de ruimtelijke ontwikkeling en is bedoeld als leidraad voor de komende 10 à 20 jaar. Een en ander binnen de beperkingen die het beschermd stadsgezicht van de Vesting en de omliggende natuurgebieden en Staatsnatuurmonumenten vanzelfsprekend opleggen aan een dergelijke ontwikkeling.

In tegenstelling tot vele sectorale nota's die vrij concreet zijn, geeft de Structuurvisie een abstract totaalbeeld van de mogelijke ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente Naarden. Daarmee is de Structuurvisie coördinerend en richtinggevend voor de inzet van middelen op sectoraal niveau.

Voor de Structuurvisie zijn een viertal modellen opgesteld waarbij de beide uiterste modellen vooral illustratief zijn bedoeld. Zij geven een antwoord op de vraag wat er gebeurt als louter voor inbreiding of uitbreiding wordt gekozen. Hiertussen ligt een wereld van keuzemogelijkheden tussen meer of minder verdunnen of verdichten. De balans hiertussen kan niet per locatie worden gevonden maar verdient een hoger schaalniveau, dat van Naarden als historische vestingstad met omringende woon-, werk-, recreatie- en natuurgebieden. Op dit niveau moeten fundamentele keuzes worden gemaakt die in de modellen zijn gecompriëerd.

De volgende vier modellen zijn opgesteld voor de toekomstige ontwikkeling van gemeente Naarden:

- 1 **Uitbreidingsmodel:** dit model realiseert het programma praktisch geheel op nieuwe locaties. Naarden kan zich daardoor verder ontwikkelen als een kleine stad met een halve ring van groene woonmilieus met lage dichtheden rond de historische Vesting. In dit model zal de differentiatie tussen bebouwd en onbebouwd binnen het stedelijk gebied verdwijnen.

- 2 Radiaal model: dit model gaat om het handhaven en versterking van de landschappelijke relaties. De radiale lijnen en zones vanuit de Vesting vormen het ruimtelijk kader. Hierbij staat niet alleen het behoud van de Vestingwerken maar ook de verbinding hiervan met de landelijke omgeving centraal. Binnen deze zones mag niet gebouwd worden en bestaande functies moeten op termijn eventueel worden verplaatst. De landschappelijke wiggen geven het woongebied grote lengtes aan groene randen. Nieuwe locaties worden in dit model dichter bebouwd dan in de modellen waarbij uitbreidingslocaties worden benut;
- 3 Netwerkmiddel: dit model vat de structuur op als een netwerk van specifieke locaties. Tussen deze locaties komt een uitwisseling van functies tot stand waardoor de bestaande balans tussen bebouwd en onbebouwd gebied wordt verbeterd, bijvoorbeeld door een sportveld te verplaatsen en het vrijkomende terrein te bebouwen. De mogelijkheid om een wisselende combinatie van een groot aantal kleinere ingrepen te bewerkstelligen, betekent een voortgaand ontwikkelingsproces, waarvan de uitkomst niet te voorspellen is.
- 4 Inbreidingsmodel: in dit model blijven de huidige contouren van het bebouwd gebied intact. Nieuwbouw wordt geheel via verdichting opgelost. Verbetering van de kwaliteit van de woonomgeving via uitplaatsing van functies is echter niet mogelijk. Wel is het denkbaar dat werkgebieden een transformatie ondergaan naar gecombineerde woon-werkgebieden met voorzieningen. Kenmerkend voor dit model is dat de tuinstedelijke woonsfeer in bepaalde gebieden een meer stedelijke uitstraling krijgt. De contrasten binnen Naarden worden groter.

Op basis van de vier globale ruimtelijke modellen is er een model nader uitgewerkt. Het inbreidings- en uitbreidingsmodel (de beide uiterste modellen), zijn denkmodellen die geen praktische uitwerking kunnen krijgen. Het zou betekenen dat er: of geen gebruik wordt gemaakt van geschikte uitbreidingslocaties, of dat geschikte locaties binnen stedelijk gebied niet benut worden. Een combinatie van het netwerk- en het radiaalmodel benadert het meest de voorkeursvariant die door het college van burgemeester en wethouders is opgesteld. De open groene radiaal gevormd door de voormalige schootsvelden kan zo in stand worden gehouden en tevens wordt er de mogelijkheid gecreëerd om enkele functies uit te wisselen. De voorkeursvariant wordt hierna beschreven.

– *Voorkeursvariant*

In de voorkeursvariant worden zowel elementen uit het netwerkmiddel als uit het radiaalmodel bij elkaar gebracht. De structuur wordt opgevat als een netwerk van specifieke locaties. Tussen deze locaties kan een uitwisseling van functies tot stand komen, waardoor de bestaande balans tussen bebouwd en onbebouwd gebied bij nieuwe ontwikkelingen wordt verbeterd. Bijvoorbeeld door een sportveld te verplaatsen en het vrijkomende terrein te bebouwen. Dankzij een optimale benutting van gebieden kunnen zowel de vestinggracht als de landschappelijke lijnen aan belang en belevingswaarde winnen. In hoofdzaak wordt aangesloten bij de huidige bebouwinggrenzen. Op termijn wordt echter uitzondering gemaakt voor logische uitbreidingen buiten die grenzen, met dien verstande dat cultuurhistorische, ecologische, landschappelijke en milieuhygiënische belangen altijd aandacht verdienen. Hiermee wordt aangesloten bij de rode contouren uit het ontwerpstreekplan Noord-Holland Zuid. Daarnaast worden binnen het beschermd stads- en dorpsgezicht ontwikkelingsmogelijkheden bekeken, waarbij de bescherming van de cultuurhistorische waarden onbetwiste prioriteit heeft.

De onderlinge uitwisseling van functies wordt als belangrijkste kenmerk van de Voorkeursvariant beschouwd. Andere belangrijke kenmerken van de voorkeursvariant:

- netwerk van locaties;
- uitwisseling tussen locatie mogelijk;
- de rode contouren zijn een hard uitgangspunt;
- grote mate van flexibiliteit;
- behoud beschermd stadsgezicht, inclusief schootsveld;
- transformatie woningen en openbaar gebied op kwantitatief en kwalitatief niveau;
- differentiatie woningtypen;
- functiemenging;
- realisatie starterwoningen, ouderenwoningen en zorgvoorzieningen.

1^e Herziening bestemmingsplan Vesting (2007)

In de eerste helft van 2002 heeft de minister van VROM alle gemeenten gewezen op het belang van adequate handhaving met betrekking tot de brandveiligheid, hierbij bijzondere aandacht vragend voor de brandveiligheid van woonwagenterreinen. De gemeente Naarden heeft hiertoe, in 2003, eerst een onderzoek uit laten voeren naar de brandveiligheid op het woonwagenterrein aan de Abri in Naarden. Uit het onderzoek is gebleken dat het terrein niet voldoet aan de minimale eisen voor de brandveiligheid. Gelet op het Bouwbesluit was met de name de afstand tussen de woonwagens te klein. Daarnaast was de kwaliteit van de woonwagens te klein wat ook niet ten goede kwam aan de brandveiligheid van het woonwagenterrein.

In samenwerking met de woningcorporatie Dudok Wonen en de bewoners van het terrein is besloten om de onderlinge afstand tussen de woonwagens te vergroten. Daarnaast was het de nadrukkelijke wens van de bewoners om het aantal standplaatsen uit te breiden. Hiertoe is het woonwagenterrein met circa 25 meter uitgebreid en is er voorzien in 14 standplaatsen. Om deze ontwikkelingen mogelijk te maken is er een partiële herziening van de verbeelding ten behoeve van de herziening van het woonwagenterrein opgesteld en vastgesteld. In de partiële herziening is de plankaart herzien ten behoeve van de herinrichting van het woonwagenterrein. Het woonwagenterrein is daartoe vergroot in de richting van (en op) het parkeerterrein aan de Abri. De herziening voorziet in 14 woonwagenterreinstandplaatsen. In tegenstelling tot het moederplan, Naarden Vesting 1999, zijn in de herziening de standplaatsen individueel bestemd. De maatvoering van de diverse standplaatsen is daarmee planologisch juridisch vastgelegd. Daarnaast is artikel 17 van het moederplan vervangen door een nieuw artikel 17 dat voorziet in een definitieve bestemmingsregeling van het terrein. Hierbij is de bestemming "Uit te werken woonwagenterrein -UW(ww)-" wordt daarbij vervangen door de bestemming "Woonwagenterrein -W(ww)-". Voorts is artikel 33, lid 1.3, sub 1 geactualiseerd.

Beleidsregel hogere waarde geluid

Met de inwerkingtreding van de herziene Wet geluidhinder (Wgh) per 1 januari 2007 is voor het college van Burgemeester en wethouders op grond van artikel 110a van de genoemde wet de mogelijkheid ontstaan om op verzoek hogere waarden vast te stellen. Dit indien het vasthouden aan de voorkeurswaarden tot knelpunten zou leiden. De vast te stellen hogere waarden mogen onder geen beding de maximaal te ontheffen waarden overschrijden.

Als ondersteuning bij de uitoefening van deze bevoegdheid heeft het college de criteria voor het honoreren van een dergelijk verzoek vastgelegd, tijdens de vergadering van 6 juni 2007, in een beleidsregel. Bij de vaststelling van een hogere waarde worden de regels gevolgd zoals deze zijn neergelegd in hoofdstuk 5 van het Besluit geluidhinder.

Waterplan Naarden Bussum

Het Waterplan Naarden - Bussum is een strategisch plan opgesteld door de waterbeheerders van het watersysteem in Naarden en Bussum. De gemeenten Naarden en Bussum, en het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht en AGVWaternet zijn de initiatiefnemers voor het waterplan. Het plan levert de gemeenten en het hoogheemraadschap handvatten om te komen tot een robuust en meer natuurlijk functionerend watersysteem. Bovendien richt het zich op het vergroten van de recreatieve beleving van water. De doelen zijn als volgt samen te vatten:

- 1 ontwikkelen van een gezamenlijke visie op de waterhuishouding tot 2014;
- 2 vergroten van de kennis van het gemeentelijke watersysteem;
- 3 bieden van inzicht in wet- en regelgeving en in bestaand en toekomstig gebied;
- 4 bevorderen en uitbouwen van de bestaande samenwerking tussen Naarden, Bussum en AGV-Waternet;
- 5 verbeteren van het bestaande watersysteem.

Visie

Door Naarden en Bussum en AGV-Waternet wordt gestreefd naar maximaal, zo mogelijk volledig, duurzaam afkoppelen van de regenwaterafvoer van het afvalwaterriool. Na afkoppelen wordt het schone regenwater geïnfiltreerd in de bodem, benut in de eigen tuin of afgevoerd naar het oppervlaktewater. Voldaan wordt ondermeer aan de Wet Milieubeheer (basisinspanning, waterkwaliteitsspoor, aanpak ongezuiverde lozingen), de Wet bodembescherming (bodemkwaliteit), de Wet verontreiniging Oppervlaktewateren (lozing regenwater op oppervlaktewater) en de Europese grondwaterrichtlijn en KRW (ecologie, waterkwaliteit en -kwantiteit).

Waterkwantiteit

Naarden, Bussum en AGV-Waternet streven naar een veilig, ruim en robuust watersysteem. Dit watersysteem moet ondermeer geschikt zijn voor aanvoer, afvoer en berging van (regen)water. Streven is om minimaal te voldoen aan de werknormen die voortvloeien uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW). Het watersysteem is in 2015 op orde voor de situatie in het jaar 2050. Voor waterkeringen gelden, afhankelijk van het type kering veiligheidsnormen. Streven is om op overal minimaal te voldoen aan de geldende veiligheidseisen voor waterkeringen. Omdat de bescherming van het gebied tegen hoog water en de veiligheid van boezemwaterkeringen door AGV binnen andere plannen wordt uitgewerkt, wordt dit thema verder buiten beschouwing gelaten in het waterplan.

Grondwater

Hoge grondwaterstanden kunnen leiden tot grondwateroverlast. Door Naarden, Bussum en AGV-Waternet wordt gestreefd naar een grondwatersituatie waarbij geen sprake is van grondwateroverlast. Naarden streeft daarbij vooral bouwkundige maatregelen na waarbij voldaan moet worden aan de eisen die de Europese grondwaterrichtlijn stelt.

Waterbodem

Het op diepte houden van loten, kanalen, vaarten en vijvers is essentieel voor het op peil houden van de afvoer van overtollig water. In sloten, kanalen en vaarten is sprake van stromingsweerstand langs de bodem en de oever. In ondiep water is de stromingsweerstand groter dan in diep water. AGV heeft in de Legger de dimensionering (breedte en diepte) van het oppervlaktewater vastgelegd. AGV en de gemeenten Naarden en Bussum streven het op diepte houden van oppervlaktewateren conform de in de Legger vastgelegde dimensionering na.

Regenwater en afvalwaterketen

Afkoppelen van regenwater gevolgd door afvoer van regenwater naar oppervlaktewater vereist de aanleg van een apart regenwaterriool. Voldaan moet worden aan eisen welke zijn gesteld in de Wet Milieubeheer (basisinspanning, waterkwaliteitsspoor, aanpak ongezuiverde lozingen). Bij infiltratie van regenwater in de bodem moet worden voldaan aan de geldende waterkwaliteitseisen. Bij infiltratie van regenwater in de bodem moet worden voldaan aan de geldende waterkwaliteitseisen. Infiltratie in de bodem mag niet leiden tot overlast door peilstijgingen van grond- en oppervlaktewater. Ook mag infiltratie van regenwater in bodem of het lozen van regenwater op oppervlaktewater niet leiden tot vervuiling.

Recreatieve beleving van water

Binnen Naarden en Bussum liggen diverse mogelijkheden om de recreatieve beleving van water en vanaf het water te versterken. De gemeente Naarden wil de waterrecreatie in en om Naarden Vesting bevorderen. Zij wil dit bereiken door het verbeteren van bestaande en realiseren van nieuwe recreatieve voorzieningen. Het College van Burgemeester en Wethouders van Naarden heeft in november 2006 besloten medewerking te verlenen aan een particulier initiatief om tot de inrichting van een historische haven. Echter op verzoek van de Stichting Historische Haven ligt de vrijstellingsprocedure op dit moment tot nader orde stil.

Er zijn op termijn plannen om de Naardertrekvaart met het Gooimeer te verbinden. Het gaat hier om recreatietoervaart met een maximale diepgang van 1,20 meter. Bij het toelaten van boten met een grotere diepgang zou de ecologische waarde van de Naardertrekvaart te veel aangetast worden.

Ook willen gemeenten Naarden en Bussum de recreatieve beleving langs en vanaf het water ontwikkelen en versterken. Dit bijvoorbeeld door bestaande blokkades voor recreatief vaarverkeer (sluizen, duikers, stuwen, dammen e.d.) waar mogelijk op te heffen of passeerbaar te maken. Hierdoor worden gebieden recreatief ontsloten voor diverse vormen van watersport (roeien, kanoën, motorbootjes etc.). Daarnaast willen Naarden en Bussum de bestaande mogelijkheden voor oeverrecreatie versterken en uitbreiden. Dit bijvoorbeeld door het uitbreiden van het bestaande waterrecreatief netwerk (bijvoorbeeld: gracht rond Naarden Vesting, ontsluiten Zanderijvaarten, verbinden Naardertrekvaart - Gooimeer) en door het ontwikkelen van oeverrecreatie (wandelpaden, visplaatsen, picknickplaatsen etc.).

Beheer en onderhoud

Naarden, Bussum en AGV-Waternet streven naar het waar mogelijk versterken van de cultuurhistorische beleving van het gebied vanaf het water. Hierbij wordt ook gestreefd naar het waar mogelijk combineren van functies. Wijziging van de bestaande

situatie kan kansrijk zijn voor het versterken van de functie of gebruiksvorm van het watersysteem in het algemeen en van specifieke oevers en watergangen in het bijzonder. Combinaties van verschillende gebruiksvormen kunnen daarbij in de praktijk soms kansrijk zijn.

Archeologische beleidsadvieskaart

De gemeente heeft een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart laten opstellen. Deze is door de gemeenteraad vastgesteld op 23 september 2009. Aan het opstellen van archeologiebeleid wordt gewerkt. Dit nieuwe beleid zal t.z.t. in dit bestemmingsplan worden verwerkt.

Welstandsnota Naarden (2005)

De Woningwet van 1 januari 2003 roept gemeenten op welstandsbeleid te voeren. De gemeente Naarden heeft deze gelegenheid te baat genomen om te komen tot een samenhangend beleid voor de gemeente. De samenhang in de eigenschappen van gebieden en objecten zijn vertaald in objectieve beoordelingscriteria, die de burger een houvast bieden bij het opstellen en indienen van een bouwplan. De omschreven regels zijn niet alleen bedoeld om het oordeel te motiveren, maar zeer zeker ook om de burger met bouwplannen vooraf informatie over en inzicht te geven in de wijze waarop de commissie over bouwplannen adviseert. Naast het vastleggen van criteria in het kader van de wet, is deze beleidsnota bedoeld om het enthousiasme voor de ruimtelijke kwaliteit te vergroten.

In 2005 heeft de gemeente Naarden een welstandsnota opgesteld. Hierbij zet de gemeente zich in voor het behoud van de cultuurhistorische waarden voor de toekomst. Afstemming met het monumentenbeleid is in de nota ingebed door de cultuurhistorische waardenkaart als onderlegger voor de welstandsnota te gebruiken, waarden aan te geven in het gebiedsgerichte beleid en operationeel te maken in welstandscriteria.

Belangrijkste uitgangspunten voor het welstandsbeleid van Naarden zijn:

- Welstandstoezicht als instrument voor het handhaven en het stimuleren van hoogwaardige architectuur die past in zijn omgeving. Kenmerkend voor Naarden is de historische omgeving en het groene karakter van de gemeente. Behoud van de karakteristiek van Naarden, met nadruk op traditionele bouw staat in het beleid centraal maar biedt tevens ook kansen voor nieuwe ontwikkelingen.
- Goede balans tussen zekerheid en flexibiliteit. Welstandscriteria moeten volgens de Woningwet 'zo concreet mogelijk' zijn. Dat betekent niet dat in alle gevallen volledige objectiviteit mogelijk is, maar dat altijd zekerheid kan worden geboden over de aspecten die een rol spelen bij de welstandsbeoordeling.
- Openbaarheid en inzichtelijkheid. Het welstandstoezicht moet objectieven en transparanter voor de burgers worden, door duidelijk welstandscriteria en door een open(bare) werkwijze. Het welstandsbeleid moet de burger wat betreft de welstandsbeoordeling duidelijkheid bieden van vergunningaanvraag tot welstandsadvies en vergunningverlening.

Welstandsnota voor Gebied Vesting

Een van de belangrijkste pijlers onder de welstandsnota is het gebiedsgerichte welstandsbeleid. De gebiedsgerichte welstandscriteria worden gebruikt voor dekleien en middelgrote bouwplannen die zich voegen binnen de bestaande ruimtelijke structuur van Naarden.

Het stratenpatroon van de Vesting wordt gekenmerkt door een strakke planmatige opzet. De bestaat uit op regelmatige afstand van elkaar lopende hoofd- en achterstraten, waarbij de Marktstraat de enige dwarsas over de volle breedte van het stadsplan is en de kern in tweeën deelt. Aan de buitenzijde van dit patroon bevinden zich de stadsrandstraten. De Vesting kenmerkt zich in het algemeen door een besloten karakter. De bebouwing bestaat merendeels uit woningen, is aaneengesloten en staat in de voorgevelrooilijn. De panden zijn pandsgewijs gebouwd, individueel en afwisselend. Ze staan met de vaak representatieve top- of langsgevel naar de weg. Daarnaast komen binnen de Vesting een aantal rijtjes voor met identieke woningen, zoals aan de Westwalstraat.

De panden in de Vesting zijn in het algemeen klassiek opgebouwd. De panden langs de hoofdstraten en stadsrandstraten hebben veelal een opbouw van twee lagen met kap. De bouwmassa's van de panden aan de achterstraten is overwegend een bouwlaag met kap. De kapvormen zijn afwisselend. De dakhelling is bij de meeste panden steil en bedraagt meer dan 45°. Bij smalle panden is de nokrichting in het algemeen haaks op de voorgevel. Gevels zijn veelal geleed door horizontaal gelijnde ramen en een duidelijke daklijst of goot. Het bovendeel van de gevels is in principe symmetrisch van opbouw terwijl de onderbouw vanwege de deur of etalage asymmetrisch van opzet is. De ramen zijn staand en blijven op enige afstand van de hoeken van het pand. Aan- en uitbouwen aan de voorzijde komen zelden voor. Veel panden hebben een plint. Dakkapellen zijn bescheiden van maat en staan meestal onderaan het dakvlak op enige afstand van de hoeken van het dak. De panden zijn op enkele uitzonderingen na in klassieke bouwstijl uitgevoerd en hebben een zorgvuldige en soms rijke architectonische uitwerking. Kleine elementen zoals lijsten en gootklossen zijn fijn gedetailleerd. Het gevelvlak heeft verschillende siermetselwerkverbanden. Het materiaal- en kleurgebruik is traditioneel. Gevels zijn gemetseld in zandkleurige of rode baksteen, gepleisterd of geschilderd in een lichte kleur. De hellende daken zijn in het algemeen gedekt met rode en soms blauwe Oudhollandse dakpannen. De kozijnen zijn voornamelijk van hout en hebben een traditioneel Hollandse profilering. Het houtwerk is geschilderd in traditionele kleuren als wittinten en Naardens groen. Bijzonder zijn de vestingwerken, bestaande uit de bemuurde hoofdwal rond de stadskern met de bastions, binnenvestinggracht, aardwerken van de enveloppe en buitenvestinggracht en het voormalige fort Ronduit. Andere bijzondere elementen zijn de kerken, het stadhuis, de Utrechtse poort en kazernes.

Waardebepaling, ontwikkeling en beleid

De Vesting van Naarden, met de afwisselende panden in een heldere structuur en bijzondere vestingwerken, is cultuurhistorisch zeer waardevol. Wijzigingen moeten goed worden ingepast in de historische structuur en architectuur. Het beleid is gericht op behoud, herstel en bescherming van de beschreven cultuurhistorische waarden.

Aanvullende beleid

De nieuwe Hollandse Waterlinie, waarvan de vestingwerken deel uitmaken, staat op de nominatie voor de Unesco/werelderfgoedlijst. Na vaststelling van de beeldkwaliteitsvisie voor de Vesting geldt deze als referentiekader.

Beschermd welstandsniveau

Voor de cultuurhistorisch zeer waardevolle Vesting van Naarden geldt een beschermd welstandsregime. Bij de welstandbeoordeling wordt gelet op het historisch karakter, individualiteit en kleinschaligheid.

Ligging

- Per erf of kavel is er niet meer dan een hoofdmassa;
- Gebouwen zijn gericht op de belangrijkste weg;
- De voorgevel van de hoofdgebouwen staat in de voorgevelrooilijn;
- De nokrichting is afwisselend, haaks op of evenwijdig aan de weg;
- In oriëntatie, ritme en ontsluiting aanpassen aan belendingen;
- Bijgebouwen liggen achter de hoofdmassa of maken deel uit van de straatwand.

Massa

- Gebouwen zijn individueel en afwisselend;
- Bij rijen zijn de woningen per in samenhang;
- Gebouwen aan de hoofdstraten en stadsrandstraten bestaan uit een onderbouw van twee lagen met een kap;
- Gebouwen aan de achterstraten bestaan uit een onderbouw van een tot anderhalve laag met een kap;
- Kapvormen zijn afwisselend met een helling van meer dan 45°;
- Goothoogten en gevelbeëindigingen verschillen;
- Geen dichte gevels, bergingen of aanbouwen aan de staat;
- Aan-, op- en uitbouwen zijn beperkt van maat, ondergeschikt en vormgegeven als toegevoegd element of opgenomen in de hoofdmassa.

Architectonische uitwerking

- De detaillering is zorgvuldig en een interpretatie van of een reactie op de bestaande historische ornamentiek;
- De voorgevel is representatief en heeft staande ramen;
- Gevels hebben een duidelijke horizontale en verticale geleiding de gevel van de bovenbouw heeft een symmetrische opzet;
- De hoeken van de gebouwen zijn gemetseld met penanten van tenminste 0.3 meter breed;
- Dakkapellen, kroonlijsten, erkers en dergelijke vormgeven als zelfstandige elementen;
- Wijzigingen en toevoegingen in stijl, maat en schaal zorgvuldig afstemmen op het hoofdvolume;
- Traditioneel Hollandse houten kozijnen en profileringen vormen het uitgangspunt;
- Voegtype en breedte bij bestaande panden handhaven of terugbrengen naar historisch gewenste situatie.

Materiaal en kleurgebruik

- Het materiaal- en kleurgebruik is traditioneel;
- Gevels zijn bij voorkeur in hoofdzaak van rode, bruine of zandkleurige baksteen, houten delen of zijn geschilderd of gepleisterd in lichte tint;
- Geen nieuwe gepleisterde of geschilderde gevels;
- Hellende daken van woningen zijn gedekt met rode en soms blauwe Oudhollandse dakpannen;
- Kozijnen, deuren en dakkapellen uitvoeren in hout;

- Het kleurgebruik is terughoudend en wijkt niet sterk af van belendingen;
- Houtwerk is geschilderd: grote vlakken als deuren en luiken in Naardens groen en kleinere elementen in traditionele contrasterende lichte tinten zoals wit tinten.

Aanvullende criteria

- Reclame is alleen toegestaan in het centrumgebied (de Marktstraat en de Cattenhagestraat);
- Reclame in overige gebieden beperkt zich tot een bescheiden naamvoering plat op de gevel;
- Reclame aan de gevel is aangebracht aan de begane grondgevel;
- Reclame zijn uitgevoerd in traditionele vormen, materialen en kleuren zoals bijvoorbeeld uithangborden, belettering van kroonlijsten of luifels boven entree of etalage partijen;
- Grote ongelede vlakken met reclame-uitingen, lichtcouranten, lichtobjecten of lichtreclames zijn niet toegestaan.

Aanvullende criteria Beschermd Stadsgezicht

Voor beschermd stadsgezichten gelden meer regels. In de algemene maatregel van bestuur staat, dat voor bouwen in beschermd stads- en dorpsgezichten altijd een bouwvergunning nodig is. De waarde van het beschermd gezicht ligt in de historische gegroeide en goed behouden samenhang tussen structuur en bebouwing. De aanvullende criteria vallen uiteen in algemene criteria en de kleine plannen. Deze zijn vastgelegd om de specifieke kenmerken van de architectuur van het gebied te behouden. Op een aantal punten wijken deze dan ook af van de standaarden, die elders vrijgegeven zijn of binnen de voor de hele verdere gemeente geldende criteria vallen. Om deze kwaliteiten te handhaven of te versterken zijn aparte criteria opgesteld, die op de te beschermen karakteristieken aangepast zijn. Bij het beschermd stadsgezicht van Naarden gaat het daarbij om de historische structuur en de invulling, die daar in architectuur en detaillering aan is gegeven.

Het gaat om de volgende aanvullingen:

Kleine plannen algemeen

- wijzigingen en toevoegingen in stijl, maat, schaal en detaillering;
- zorgvuldig afstemmen op het hoofdvolume;
- bij aanpassingen aan vrijstaande gebouwen moet de hoofdvorm van het gebouw duidelijk herkenbaar blijven;

Aan- en uitbouwen

- aan- en uitbouwen zoveel mogelijk plaatsen achter het hoofdgebouw;
- of naast de hoofdmassa opnemen in de straatwand;
- niet hoger dan de hoogte van de begane grondlaag van het hoofdgebouw.

Bijgebouwen

- gevels van bijgebouwen zijn in hoofdzaak van baksteen;
- niet hoger dan de hoogte van de begane grondlaag van het hoofdgebouw.

Overkappingen

- overkappingen aan de voorzijde zijn niet gewenst;
- overkappingen zijn in ieder geval niet zichtbaar vanaf de openbare weg.

Dakkapellen, dakramen en zonnecollectoren

- dakkapellen, dakramen en zonnecollectoren hebben gezamenlijk maximaal een breedte van een derde van het dakvlak;

- dakkapellen op het zijdakvlak liggen ten minste 3.00 meter terug van de voorgevelrooilijn;
- de zijwangen van dakkapellen zijn wit of donker geschilderd in de kleur van het houtwerk van het hoofdgebouw;
- de voet van de dakkapel staat vlak boven de goot of lijst;
- dakkapellen kunnen de gootlijn raken als dit bijdraagt aan de architectuur van de gevel;
- afstand van de bovenzijde van de dakkapel, het dakraam of de zonnecollector tot de daknok is groter dan de afstand tussen de onderzijde van de dakkapel, het dakraam of de zonnecollector en de dakvoet;
- vlakke dakramen en zonnecollectoren hebben een staande diagonaal, dienen horizontaal te lijnen (geen strookramen) en zijn verticaal in samenhang met de onderliggende gevelindeling;
- de uitvoering, detaillering, kleur, materiaalgebruik, plaatsing en afmetingen van de dakkapel zijn afgestemd op het hoofdgebouw.

Kozijn- en/of gevelwijzigingen

- kozijn- en gevelwijzigingen zijn niet gewenst, behalve wanneer het herstel betreft van historisch wenselijke eigenschappen;
- gevelopeningen zijn staand;
- kozijnen liggen in principe verdiept in het gevelvlak.

Erfafscheidingen

- erfafscheidingen die geen onderdeel vormen van een gesloten straatwand zijn maximaal twee meter hoog en deels doorzichtig;
- erfafscheidingen zijn van hout of ijzerwerk en geschilderd in een donkere tint (bij voorkeur groen) eventueel met witte accenten;
- stenen muren als erfafscheiding op de perceelsgrens zijn maximaal twee meter hoog en zijn van handvormsteen

Schotelantennes

- schotelantennes zijn niet zichtbaar vanaf de openbare weg;
- schotelantennes zijn niet aan de gevel van het hoofdgebouw bevestigd

Tot slot worden hieronder de sneltoetscriteria voor dakkapellen in beschermde situaties (zoals dit bestemmingsplangebied) genoemd.

Sneltoetscriteria voor een dakkapel aan de achterkant in beschermde situaties

Als er geen standaardplan is, voldoet een dakkapel op het achterdakvlak in het beschermde stadsgezicht en aan een door het Rijk, de provincie of de gemeente aangewezen beschermd monument in ieder geval aan redelijke eisen van welstand als aan onderstaande criteria wordt voldaan.

Maat en plaats

- niet meer dan één dakkapel of dakraam per dakvlak;
- bij plaatsing op het zijdakvlak is de afstand tot de gevel aan de voorkant meer dan 1,5 m;
- onderzijde meer dan 0,5 m en minder dan 1 m boven de dakvoet;
- bovenzijde meer dan 0,5 m onder de daknok;
- zijkanten meer dan 1 m van de zijkanten van het dakvlak;
- breedte niet meer dan 3 m;
- het dakvlak wordt niet door meer dan 75% van de breedte van dit dakvlak in beslag genomen door dakramen en dakkapellen;

- hoogte, gemeten vanaf de voet van de dakkapel, minder dan 1,5 m;
- de hoogte en breedte van de vensters in de dakkapel zijn kleiner dan de hoogte en breedte van de vensters van de ondergelegen verdieping;
- bij meerdere dakkapel op een doorgaand dak: regelmatige rangschikking op een horizontale lijn.

Architectonische uitwerking

- de dakkapel is gelijkvormig aan de eerder geplaatste dakkapellen op het betreffende dakvlak van het bouwblok;
- maatverhouding van de vensters in de dakkapel is gelijk aan de maatverhouding van de vensters van de ondergelegen verdieping;
- voorzien van een plat dak of, bij een dakhelling groter dan 60 graden desgewenst een aangepaste dakkapel;
- zijwanden ondoorzichtig en in donkere kleur of in kleur van het dakvlak
- detaillering overeenkomstig het hoofdgebouw, ontwerpaandacht voor alle details;
- materiaal en kleur overeenkomstig het hoofdgebouw;
- aan de buitenzijde geen gesloten kistachtige borstwering.

Overig

- de dakkapel is niet in strijd met de gebiedsgerichte en objectgerichte criteria.

Sneltoetscriteria voor een dakkapel aan de voorkant in beschermde situaties

Als er geen standaardplan is, voldoet een dakkapel op het voordakvlak in het beschermde stadsgezicht en aan een door het Rijk, de provincie of de gemeente aangewezen beschermd monument in ieder geval aan redelijke eisen van welstand als aan onderstaande criteria wordt voldaan.

Maat en plaats

- bij plaatsing op het zijdakvlak is de afstand tot de gevel aan de voorkant meer dan 1,5 m;
- voorzien van een plat dak of, bij een dakhelling groter dan 60 graden desgewenst een aangepaste dakkapel;
- hoogte, gemeten vanaf de voet van de dakkapel, minder dan 2,00 m;
- de dakkapel is aan alle zijden omsloten door het dakvlak;
- bovenzijde meer dan 0,5 m onder de daknok;
- zijkanten meer dan 0,5 m van de zijkanten van het dakvlak;
- de dakkapel bevindt zich niet onder of boven een andere dakkapel;
- de dakkapel strekt zich maximaal uit over één verdieping;
- het dakvlak wordt niet door meer dan 30% van de breedte van dit dakvlak in beslag;
- genomen door dakramen en dakkapellen per dakvlak of gevelbreedte is slechts één dakkapel, dakraam, zonnepaneel of zonnecollector toegestaan;
- de hoogte en breedte van de vensters in de dakkapel zijn kleiner dan de hoogte en breedte van de vensters van de ondergelegen verdieping;
- bij meerdere dakkapellen op hetzelfde bouwblok regelmatige rangschikking op een horizontale lijn, dus niet boven elkaar gerangschikt.

Architectonische uitwerking

- ontwerpaandacht voor alle details;
- de dakkapel is gelijkvormig aan de eerder geplaatste dakkapellen op het betreffende dakvlak van het bouwblok;

- maatverhouding van de vensters in de dakkapel is gelijk aan de maatverhouding van de vensters van de ondergelegen verdieping;
- verticalen van de dakkapel lijnen aan de verticalen in de onderbouw
- zijwanden ondoorzichtig;
- materiaal- en kleurgebruik gevels, kozijnen en profielen van de dakkapel zijn gelijk aan de gevels, kozijnen en profielen van het hoofdgebouw.

Overig

- de dakkapel is niet in strijd met de gebiedsgerichte en objectgerichte criteria;
- de dakkapel tast de monumentale of stedenbouwkundige waarde van de straat niet aan.

Beeldkwaliteitsvisie Naarden

De beeldkwaliteitsvisie is een onderdeel van de Welstandsnota.

Naarden is rijk aan historie. Het cultuurhistorisch bewustzijn onder de bevolking is groot. Doel van de beeldkwaliteitsvisie is in lijn daarmee het behouden en versterken van het authentieke karakter van Vesting en Sandtmannlaan ter ondersteuning van de bepalingen in de bestemmingsplannen en ander beleid. Inzet is het geven van een kader voor het inpassen van ruimtelijke veranderingen met de historische waarde als uitgangspunt zonder daarbij de flexibiliteit uit het oog te verliezen. De nadruk ligt op de bestaande kwaliteit en gewenste eigenschappen. Daarbij ligt het accent op beeld en beleving. Binnen een bandbreedte wil de gemeente met deze visie ruimte geven voor aanpassingen met als uitgangspunt, dat deze dienen te leiden tot verbeteringen. De beschrijvingen, aanbevelingen en richtlijnen voor zowel gebouwen als openbare ruimte zijn niet bedoeld om alle opties vast te leggen, maar om richting te geven aan verdere uitwerking.

Zoals al aangegeven behandeld de visie twee gebieden met ieder hun eigen begrenzing en eigenschappen. De begrenzingen van de Vesting valt samen met de vestingwerken inclusief het water en de wandelpaden daaromheen. Van het werkingsgebied van het bestemmingsplan Naarden Vesting 1999 blijft in principe alleen het onbebouwde buitengebied van de schootsvelden vooralsnog buiten beschouwing. Het gebied van de Sandtmannlaan bestaat uit de laan zelf met de percelen aan weerszijden inclusief de bebouwing ter plaatse van de aansluiting op andere straten, waarbij met name Nagtglaslaan 7 en 9 moeten worden genoemd.

De visie gaat in op de te behouden waarden en gewenste kwaliteiten. Om deze waarden en kwaliteiten te bepalen is er een analyse gemaakt van de sterke en zwakke punten in de huidige structuur zodat de beeldbepalende factoren vastgesteld konden worden. Het uitgangspunt om goede eigenschappen te behouden en waar mogelijk de mindere punten te verbeteren konden de richtlijnen van het gewenste beeld worden geschetst. Centraal hierin staan de termen beeldkwaliteit en behoud. Vervolgens zijn er uitgangspunten opgesteld

Kwaliteit ontstaat niet vanzelf, ook niet als het gaat om de bebouwing gaat. Om de kwaliteiten van Naarden op zijn minst te bewaren en waar mogelijk te versterken zijn aanvullende richtlijnen nodig voor de samenhang van bebouwing en openbare ruimte. In het algemeen kan worden gesteld, dat veranderingen verbeteringen moeten zijn. Voor het behoud en waar mogelijk versterken van de kwaliteit van de Vesting en de Sandtmannlaan van Naarden zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- verandering moet leiden tot verbetering;
- behoud van de historische waardevolle samenhang tussen gebouwen en openbare ruimte, zowel langs de steenachtige straten in het centrum als langs de groene Sandtmannlaan;
- de beleving van hoofdlijnen is van belang en gebouwen dienen vooral het beeld te ondersteunen;
- de schaal en maat van gebouwen zijn in samenhang met de plaats in de structuur en de maat van de kavel;
- groen en de inrichting van de openbare ruimte zijn van een vergelijkbaar belang als de gebouwen;
- de kwaliteit van de historische gebouwen vormt het referentiepunt voor nieuwe architectuur, waarbij in de Vesting m.n. de ingetogenheid van de bescheiden huizen van belang is en langs de Sandtmannlaan de rijkdom van de houtarchitectuur.

De bovenstaande uitgangspunten zijn, op basis van het huidig beleid en een gebiedsanalyse, in de beeldkwaliteitsvisie nader uitgewerkt in richtlijnen voor de beeldkwaliteit voor zowel de Vesting als de Sandtmannlaan. Daarnaast zijn er voor de Vesting een drietal gebieden vastgesteld die specifiek aangepast dienen te worden om aan de uitgangspunten te kunnen voldoen, zijnde:

- Amsterdamse Poort;
- Utrechtse Poort;
- het gebied rondom de Grote Kerk.

Aan de slag in Naarden, haalbaarheidsstudie

In de door de gemeente Naarden opgestelde structuurvisie hebben een tweetal ontwikkelingsmodellen, ten behoeve van de woningbouwopgave, de basis gevormd voor een nieuwe voorkeursvariant. In de structuurvisie worden Naarden-West en Naarden-Oost aangemerkt als zijnde deelgebieden waar in de komende jaren het overgrote deel van de woningbouwopgave gerealiseerd zou kunnen worden. In Naarden-West (onder meer in de wijk Keverdijk) is sprake van een combinatie van verdichting, functieverandering en uitbreiding terwijl in Naarden-Oost met de locatie Borgronden getalsmatig er gesproken kan worden van een uitbreiding.

De structuurvisie gaat uit van een woningprogramma tot 2010 van minimaal 400 nieuwe woningen en het aanpassen van nog eens 150 bestaande, te realiseren in Naarden-West en Naarden-Oost. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de reeds in voorbereiding zijnde inbreidingsprojecten in andere wijken. Uitgangspunt is ook dat de omvang van de kernvoorraad blijft gehandhaafd, en dat tegelijkertijd wordt ingespeeld op de grotere behoefte aan middeldure en duurdere huur, met daarbij bijzondere aandacht voor ouderen en starters op de woningmarkt.

Om de haalbaarheid vast te kunnen stellen van de in de structuurvisie opgenomen aantallen te bouwen woningen en beoogde locaties, is er door INBO Adviseurs een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd. Waarbij er wordt geadviseerd om tot 2010 ongeveer 320 nieuwe woningen te realiseren op een zestal verschillende voorkeurslocaties. Deze locaties liggen allen geheel binnen het bestaande stedelijke gebied maar echter buiten het bestemmingsplangebied Naarden Vesting.

Beleidsnotitie lokaal prostitutiebeleid (2000)

De wetswijziging, in werking getreden op 1 oktober 2000, waarbij het bordeelverbod en verbod op het souteneurschap en aanscherping van de strafbaarstelling van ongewenste vormen van exploitatie van prostitutie uit het wetboek van strafrecht zijn gehaald heeft geleid tot het opstellen van regionaal en lokaal beleid. Hierbij is gekozen voor een regionaal maximumstelsel om op deze wijze een evenwichtige verdeling van seksinrichtingen te bewerkstelligen. De politie kan op deze wijze een standaard hanteleren ten aanzien van toezicht en controle en door afspraken te maken over vergunning- en vestigingsbeleid kunnen ongewenste verschuivingen voorkomen worden. Als gevolg hiervan kan het vestigen van een dergelijke inrichting binnen de Vesting worden tegen gegaan.

Dakkapellenbeleid Naarden

Het dakkapellen beleid van de gemeente Naarden is van toepassing op alle dakkapellen binnen de gemeente Naarden, voor zover hiervoor volgens de Woningwet een bouwvergunning verplicht is (in het beleid staat ook vermeld 'melding bouwvoornemen verplicht', maar die bestaat niet meer). Het beleid is echter niet van toepassing op dakkapellen die zijn gelegen binnen het beschermde stadsgezicht of dakkapellen die geplaatst worden op beschermde monumenten.

In de gewijzigde Woningwet, die 1 januari 2003 van kracht is geworden, zijn dakkapellen die voldoen aan de onderstaande voorwaarden vergunningsvrij. Dit beleid is op deze dakkapellen, met de inwerkingtreding van de gewijzigde Woningwet, derhalve niet van toepassing. De volgende voorwaarden zorgen er voor dat een dakkapel vergunningsvrij:

- de dakkapel is plat afgedekt;
- de zijwangen van de dakkapel zijn ondoorzichtig;
- de hoogte van de dakkapel is maximaal 1,50 meter;
- de onderzijde van de dakkapel ligt tussen de 0,50 en 1,00 meter uit de dakvoet;
- de bovenzijde van de dakkapel ligt minimaal 0,50 meter uit de nok;
- de zijkant van de dakkapel ligt minimaal 0,50 meter van de zijkant van het dak;
- de dakkapel is gebouwd op het zijdakvlak of het achterdakvlak;
- dakkapellen op het zijdakvlak liggen minimaal 3 meter uit de voorgevelrooilijn;
- dakkapellen op het zijdakvlak liggen niet op dat zijdakvlak waarvan de zijgevel grenst aan de openbare weg of openbaar groen;
- de afstand van dakkapellen op het achterdakvlak waarvan de zijgevel grenst aan de openbare weg moeten op minimaal drie meter van de zijgevellijn liggen;
- dat niet meer dan de helft van het betreffende dakvlak door dakkapellen in beslag wordt genomen;
- dat de dakkapel niet gebouwd wordt op een bouwwerk zoals bedoeld in artikel 45 van de Woningwet.

Die dakkapellen die niet aan de hiervoor geldende voorwaarden voldoen zijn vergunningsplichtig en dienen aan de door de gemeente opgestelde voorwaarden een eisen te voldoen. Indien nodig zullen Burgemeester en Wethouders advies inwinnen bij de Welstandscommissie.

Voor die dakkapellen die geplaatst worden op woningen in de Vesting en/of op monumentale gebouwen dient ten allen tijden een vergunning aan te worden gevraagd.

GSM-beleid Naarden

Antenne-installaties zijn op grond van artikel 40 van de Woningwet bouwvergunningplichtig indien zij tevens een techniekast en mast omvatten. Dit geldt voor nagenoeg alle GSM installaties. Zij vallen niet onder de uitzonderingen van artikel 43 van de Woningwet. Hierdoor kunnen GSM installaties getoetst worden aan redelijke eisen van welstand.

Het beleid van de gemeente Naarden inzake het verlenen van medewerking tot het bouwen van GSM installaties is zeer terughoudend. Reden hiervoor is dat deze installaties nog niet maatschappelijk aanvaard zijn en er geen inzicht is op de lange termijn gezondheidseffecten. Ook kan de plaatsing van de installaties leiden tot ernstige horizonvervuiling.

Dit geldt met name voor kwetsbare gebieden zoals Naarden Vesting en vergen dan ook extra aandacht inzake de mogelijke plaatsing van GSM-masten. Het grondgebied van de gemeente is verdeeld in een vijftal deelgebieden met ieder een eigen plaatsingsbeleid. Naarden Vesting is een van de deelgebieden.

Deelgebied Naarden Vesting

Deelgebied 2 omvat het gehele gebied van bestemmingsplan Vesting. Dit gebied omvat tevens de graslanden tussen de Vesting en de autosnelweg A1. Dit gebied valt onder het beschermd stadsgezicht.

Binnen bestemmingsplan Vesting zijn geen mogelijkheden geboden om GSM-installaties te bouwen. Het beleid van de gemeente is om geen medewerking te geven aan enig verzoek tot vrijstelling of bouwvergunning voor deze installaties binnen het deelgebied Naarden Vesting.

Uitstallingenbeleid

Het te voeren beleid van de gemeente Naarden beoogt het scheppen van een beleidskader waarin de mogelijkheden tot het plaatsen van (veelal tijdelijke) reclame en het plaatsen van (particuliere) uitstallingen zijn vastgelegd. Hierdoor ontstaat er een evenredige op de woon- en leefomgeving afgestemde invulling die de omgeving aantrekkelijker, open en veiliger maakt en houdt.

Het is de bedoeling te komen tot een uniform beleid voor de gehele gemeente. Daarom is het van belang het huidige kader vast te stellen waaraan vergunningsaanvragen kunnen worden getoetst. Bovendien dient het beleid bij het bestuur een zodanig draagvlak te hebben en te behouden dat handhaving ervan op een adequate wijze kan plaatsvinden.

In de nota is er een onderscheid gemaakt tussen:

- publicatieborden;
- uitstallingen;
- particuliere uitstallingen.

Publicatieborden zijn inhoudelijk onderverdeeld in opinieborden en reclameborden. De reclameborden zijn naar vorm onderverdeeld in lichtmastborden, sandwichborden en/of driehoeksborden, spandoeken en reclameobjecten. De reclameborden worden

voorts inhoudelijk onderscheiden in reclame voor commerciële doeleinden en reclame voor niet-commerciële doeleinden.

Opinieboarden ingevolge artikel 2.4.2 eerste lid van de APV (“plakken en kladden”) is het verboden zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende een aanplakbiljet of ander geschrift, afbeelding of aanduiding aan te plakken of op andere wijze aan te brengen. Ingevolge een uitspraak van de Hoge Raad heeft de gemeente Naarden een aantal locaties aangewezen voor het plaatsen van opinieboarden. Deze liggen allen buiten de Vesting.

Terrassenbeleid

De algemene doelstellingen van het terrassenbeleid zijn:

- verlevendiging van de stad door toename terrassen;
- verhoging van de kwaliteit van terrassen in de openbare ruimte;
- evenwicht tussen positieve en negatieve effecten als gevolg van terrassen;
- bevorderen van exploitatiebelang voor ondernemers.

In Naarden is er behoefte aan terrassen binnen de Vesting. Dit blijkt ook uit de aanvragen van de horecaondernemers. Met terrassen wordt niet alleen voldaan aan een economische behoefte maar ook aan een maatschappelijke en toeristische behoefte. Echter terrassen kunnen ook zorgen voor overlast (geluid, verkeer, welstand). Derhalve heeft de gemeente Naarden een beleidsnotitie opgesteld inzake terrassenbeleid. In deze nota zijn de richtlijnen aangegeven waaraan vergunningaanvragen moeten voldoen.

Binnen de gemeente Naarden worden een drietal gebieden onderscheiden:

- Gebied 1: Dit gebied bestaat uit de doorgaande route door de Vesting: Burgemeester Wesselingplein - Cattenhagestraat (vanaf huisnummer 2 tot aan huisnummer 44) - Marktstraat (vanaf huisnummer 2 tot aan huisnummer 52)- Kapitein Meijerweg. Volgens het onderzoek van de Adviesgroep voor verkeer en vervoer 'Oplossingsrichtingen doorgaand verkeer Naarden Vesting', wordt dit gebied voornamelijk gebruikt voor de afwikkeling van verkeersstromen. Het intensieve gebruik van de route als zodanig verlangt een verkeersveilige benadering, conform de aanbevelingen in het VSP. Er moet dan ook voor worden gewaakt, dat de weg zoveel mogelijk gevrijwaard wordt van zaken die niet direct aan het voornoemde doel gerelateerd zijn;
- Gebied 2: Overige straten binnen de Vesting. In dit gebied worden alle overige gedeelten van de Vesting begrepen;
- Gebied 3: De gebieden anders dan gebied 1 en 2.

Voor de drie verschillende gebieden zijn de voorwaarden vastgelegd waarop een terrasvergunning, op basis van de APV, kan worden verleend. Deze voorwaarden dienen er voor te zorgen dat er niet te veel geluidsoverlast is, geen verkeershinder optreedt en de inrichting van de terrassen conform de Welstandscriteria wordt uitgevoerd.

Standplaatsenbeleid

Om een adequaat antwoord te kunnen geven op aanvragen voor standplaatsen heeft de gemeente Naarden een standplaatsenbeleid opgesteld. Het college van Burgemeester en Wethouders acht dit noodzakelijk omdat de handvatten die de APV biedt te beperkt zijn.

De doelstellingen van het opgestelde standplaatsenbeleid zijn de volgende:

- het scheppen van duidelijkheid voor de mogelijkheden en de positie van ondernemers;
- aanwijzen locaties waar standplaatsen mogen worden ingenomen;
- vaststellen van de dagen waarop een standplaats wordt ingenomen.

In de gemeente zijn op dit moment op drie plaatsen enkele dagen per week standplaatsen waaronder het Adriaan Dortsmanplein. Hier vindt verkoop plaats van onder andere vis, groente en fruit: hoek Mackaylaan/Cort van der Lindenlaan: op vrijdagen: verkoop van vis en visspecialiteiten vergund aan de heer J. R. de Graaf te Bunschoten.

Voor de toekomst stelt de gemeente voor de overige delen van de gemeente voor om standplaatsen toe te laten op de volgende locaties in de Vesting:

- Adriaan Dortsmanplein/Promersplein (alleen deze is in de Vesting);
- Hier kunnen eventueel nog de locaties Marktstraat en Ruijsdaelplein aan worden toegevoegd.

Aan de APV vergunning voor standplaatsen zijn voorschriften verbonden die tot doel hebben de openbare orde, veiligheid en het milieu te beschermen.

Groenstructuurplan Naarden (2009)

Inleiding

De gemeente Naarden staat bekend om haar historische Vesting, die nog in zeer goede staat verkeerd en waar groen een belangrijke rol speelt in de uitstraling van de Vesting. Naast de Vesting kent Naarden verschillende uitbreidingswijken met ieder een eigen karakter.

De verschillende onderdelen van de groenstructuur hebben binnen de gemeente op de eerste plaats een structurerende werking, doordat belangrijke ontsluitingswegen worden benadrukt en stedenbouwkundige structuren worden ondersteund. Daarnaast draagt het groen bij aan een aantrekkelijk woon- en leefomgeving. Het biedt de mogelijkheid tot recreatie en is aantrekkelijk voor ecologie maar groen kan ook een bijdrage leveren aan educatie en sociale contacten. Deze functie maken dat groen een belangrijk onderdeel vormt van de gemeente en sterk bijdraagt aan de kwaliteit van de woonomgeving.

Het groenstructuurplan gemeente Naarden heeft betrekking op het groen binnen de komgrenzen van de gemeente. Het plan legt het belang van groen vast voor de toekomst en geeft voor de periode 2008 - 2023 richting aan de ontwikkelingen en het beheer van het openbaar groen in de gemeente Naarden. Ten eerste legt het groenstructuurplan vast welke belangrijke groenstructuren er op dit moment in de gemeente aanwezig zijn. Daarnaast is voor verschillende thema's de inhoudelijke koers vastgelegd. Verder zijn alle actuele en bekende ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de Calschool in de groene randzone van de wijk De Fortlanden en de bouw van woningen aan de Van Limburg Stirumlaan, meegenomen.

Groene Wijkstructuur Naarden Vesting

Het karakter van de Vesting wordt vooral bepaald door:

- De Vesting op zich, is erg karakteristiek;
- Zicht op het water en het landschap;
- De oude panden met eigen karakter.

De groene wijkstructuur van de Vesting bestaat uit verschillende groenobjecten. De meest belangrijke is de groene rand die om de Vesting ligt. Deze omranding heeft een belangrijke functie als uitloopgebied voor de bewoners. Naast de groene omranding komen in verschillende straten boombeplantingen voor. Met name de bomen in de Bussummerstraat en langs de Oude Haven zijn van belang voor de groene uitstraling van de Vesting.

Omdat binnen de Vesting weinig ruimte is voor groen zijn de aanwezige groenelementen zoals de Binnentuin, Ruijsdaelplein, kruidentuin en de omgeving van de kerk van grote waarde. Deze groenelementen worden versterkt door particuliere initiatieven met groene aankleding doormiddel van potten en klimplanten.

Aandachtspunten

- De buitenrand is aan de noordzijde erg dicht beplant en heeft daardoor een gesloten uitstraling. De buitenrand is eigendom van de Rijksgebouwendienst en zal in de toekomst opener gemaakt worden waardoor de beleefbaarheid van de Vesting ook hier wordt verbeterd.

Conclusie en vervolg

Met het vastleggen van de gewenste groenstructuur en het opstellen van beleid heeft de gemeente Naarden een goede basis gelegd voor de inrichting en beheer van het openbaar groen. Om de bepaalde visie over langere tijd te realiseren is het noodzakelijk de in het groenstructuurplan genoemde aandacht- en actiepunten uit te voeren.

Als vervolg op het groenstructuurplan zullen deze actiepunten uitgewerkt gaan worden. Naast deze actiepunten is ook de verdere uitwerking van het groenstructuurplan in een op te stellen groenbeheerplan van belang voor de verbetering van het groenbeheer.

Ontwikkelingsvisie Ecolint (1998)

Voor de verbetering van de natuurwaarden van het Naardermeer is enkele jaren geleden een convenant gesloten tussen alle erbij betrokken partijen. In de overeenkomst is ondermeer afgesproken te werken aan de vermindering van de ecologische isolatie van het Naardermeer. De ontwikkeling van het Ecolint Naarden sluit hierbij aan en vormt de noordelijke ontsluiting van het Naardermeer met de Gooimeerkust. Voor het Ecolint Naarden is deze ontwikkelingsvisie geschreven.

De ontwikkelingsvisie is voorzien van een inrichtingsplan. Een aantal onderdelen van dit inrichtingsplan (de onderdelen 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14 en 15) bevinden zich in het plangebied van bestemmingsplan Vesting. Deze zijn mogelijk binnen de bestemming Groen.

Nota Beheerst Parkeren (2005)

Het college heeft er voor gekozen om parkeerregulering in de Vesting gefaseerd in te voeren. Rekeninghoudend met de uitgangspunten en de doelstelling om enerzijds het zichtbare blik in de Vesting terug te dringen en anderzijds de Vesting aantrekkelijk en

toegankelijk te houden voor haar inwoners en winkelend, werkend en toeristisch / recreatief publiek is de volgende onderverdeling gemaakt.

In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de uitvoering van de in deze nota genoemde maatregelen en acties en de geplande uitvoeringstermijn.

Periode	Onderdeel
1ste kw. '06	Behandeling Parkeerverordening 2006 Uitbreiding blauwe zone Marktstraat (verkeersbesluit college) Aanpassingen Info parkeren en bereikbaarheid op de gemeentelijk website
2de kw. '06	Invoering belanghebbenden parkeren woonstraten 1e evaluatie consequenties invoering parkeerregulering (parkeertellingen)
3de kw. '06	2e evaluatie consequenties invoering parkeerregulering (parkeertellingen) Planvorming aanvullende maatregelen Dortsmanplein, Nieuw Molen, Abri
4de kw. '06	3e evaluatie consequenties invoering parkeerregulering (parkeertellingen) Besluitvorming aanvullende maatregelen (fase 2) Behandeling Parkeerverordening 2007

Beleidsnota Archeologie 2011

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Inleiding	3
1.2	Veranderde wetgeving	3
1.3	Nieuwe taken gemeente	3
1.4	Opzet beleidsnota	4
2	Naar een gemeentelijk archeologisch beleid	5
2.1	Het gemeentelijk archeologiebeleid in de praktijk	5
2.2	De gemeentelijke taken	5
2.3	Positionering van de AMZ binnen de gemeentelijke organisatie	6
3	Archeologiebeleid in Naarden	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Hoofdopzet Naardens archeologiebeleid	7
3.3	Archeologisch onderzoek	10
3.4	Communicatie	10
3.5	Doorwerking naar ruimtelijke ontwikkeling	11
3.6	Aanpassen aanpalend beleid	12
3.7	Gemeentelijke organisatie	12
3.8	Financiën	13

	Literatuur	17
--	-------------------	-----------

Bijlage 1. De archeologie van Naarden op hoofdlijnen

Bijlage 2. Samenvatting Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)

Bijlage 3. Archeologisch onderzoek: het AMZ-proces

Bijlage 4. Archeologische monumentencyclus

Bijlage 5. Afkortingen

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Deze beleidsnota verwoordt het archeologiebeleid van de gemeente Naarden. Het beleid is gebaseerd op wetgeving, het rijks- en provinciale beleid op het gebied van archeologie en cultuurhistorie – het generieke kader waarbinnen de gemeente haar beleid dient te formuleren – en de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart.¹ In deze nota staat beschreven op welke manier de gemeente Naarden volwaardig en efficiënt invulling geeft aan de verplichtingen die de Wet op de archeologische monumentenzorg met zich meebrengt.

Onder archeologisch erfgoed wordt in deze nota begrepen: de fysieke overblijfselen die bijdragen aan het verkrijgen van inzicht in menselijke samenlevingen uit het verleden. Deze overblijfselen kunnen zowel in als boven de grond bewaard zijn gebleven.

In dit hoofdstuk wordt in de volgende paragrafen kort ingegaan op de veranderde wetgeving, de nieuwe taken die de gemeente daarmee heeft gekregen en de invulling die zij daaraan geeft. Tot slot wordt de opzet van deze beleidsnota kort beschreven.

1.2 Veranderde wetgeving

Tot in de jaren negentig van de vorige eeuw was archeologie vooral een rijksaangelegenheid. Sinds de ondertekening van het Europese ‘Verdrag van Malta’ in 1992 zijn de opvattingen over hoe om te gaan met het archeologisch erfgoed ingrijpend veranderd. Met de inwerkingtreding van de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) op 1 september 2007 is het Verdrag van Malta vertaald in Nederlandse wetgeving, door aanpassing van onder andere de Monumentenwet 1988. Met de wijziging van de Monumentenwet 1988 zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor de zorg voor het eigen archeologisch erfgoed. Dat houdt in dat de gemeente er te allen tijde voor moet zorgen dat bij plannen en besluiten over bodemingrepen de archeologische belangen in kaart zijn gebracht en dat er in het afwegingsproces zorgvuldig mee wordt omgesprongen. Om deze besluiten op een juiste en verantwoorde wijze te kunnen nemen, moet de gemeente Naarden een archeologisch beleid en een daarbij behorend instrumentarium ontwikkelen.

1.3 Nieuwe taken gemeente

Een van de belangrijkste verschillen tussen het oude en het nieuwe stelsel is dat de zorg voor het eigen bodemarchief niet langer vrijblijvend is, maar dat gemeenten verantwoordelijkheid *moeten* nemen voor de archeologische monumentenzorg. Dat betekent overigens niet dat ze verplicht zijn om in ruimtelijke plannen altijd voorrang te geven aan archeologie, maar wel dat ze het behoud van archeologische waarden zullen moeten afwegen tegen andere belangen. De gemeente moet er in die situaties in ieder geval voor zorgen dat de archeologische belangen bekend zijn en dat er in het af-

¹ Botman & Van der A 2009.

wegingsproces zorgvuldig mee wordt omgesprongen. Hoe de belangenafweging uitvalt, is uiteindelijk een kwestie van democratische besluitvorming.

De gemeentelijke taken, bevoegdheden en verplichtingen worden in paragraaf 2.2 beschreven.

Het belang van een helder archeologiebeleid kan hierbij niet genoeg worden benadrukt. In haar nieuwe rol van bevoegd gezag creëert de gemeente duidelijkheid over de omgang met archeologische waarden op het gemeentelijk grondgebied en de eventuele financiële en organisatorische consequenties daarvan, zowel voor de gemeentelijke organisatie als voor derden. De nieuwe archeologiewetgeving en de beleidsmatige vertaling ervan door de gemeente kunnen immers grote financiële en/of organisatorische consequenties hebben, zowel voor de gemeente zelf als voor grondeigenaren en initiatiefnemers van bodemingrepen.

1.4 Opzet beleidsnota

De gemeente Naarden stelt beleidsregels vast voor de bescherming en het behoud van haar archeologisch erfgoed.

De beleidsnota is als volgt opgezet. In hoofdstuk 2 worden de wettelijke taken omschreven. In hoofdstuk 3 worden de beleidsdoelen in combinatie met de gewenste uitvoering uitgewerkt en onderbouwd. Ook is een aantal bijlagen opgenomen bij deze nota;

- 1 De archeologie van Naarden op hoofdlijnen;
- 2 Samenvatting Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz);
- 3 Archeologisch onderzoek: het AMZ-proces;
- 4 Archeologische monumentencyclus.
- 5 Afkortingen

2 Naar een gemeentelijk archeologisch beleid

2.1 Het gemeentelijk archeologiebeleid in de praktijk

Met het opstellen van deze beleidsnota wordt het kader geformuleerd voor de realisatie van het gemeentelijk beleid op het gebied van de archeologische monumentenzorg. In dit deel van de nota wordt aangegeven aan welke wettelijke taken in de gemeente Naarden inhoud gegeven moet worden.

2.2 De gemeentelijke taken

Met de inwerkingtreding van de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) op 1 september 2007 zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor de zorg voor het eigen archeologisch erfgoed.² Voor een samenvatting van de Wamz wat betreft de gemeentelijke taken, zie bijlage 2.

Samengevat heeft de gemeente de volgende taken, bevoegdheden en verplichtingen:

- Archeologie is primair een gemeentelijke verantwoordelijkheid geworden. De gemeente is verantwoordelijk voor, en aanspreekbaar op, haar archeologische beslissingen en keuzes (hiertoe dient de gemeente dus onder andere beleid op te stellen).
- De gemeente kan een archeologieverordening vaststellen en daarin bijvoorbeeld eisen opnemen aan archeologisch onderzoek of gevallen aanwijzen waarin geen archeologisch onderzoek nodig is.
- De gemeente moet bij de vaststelling van bestemmingsplannen rekening houden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten (dit betekent een passende regeling opnemen bij archeologiegevoelige gebieden in de bestemmingsplannen).
- De gemeente mag zelf voorwaarden stellen of ontheffing verlenen bij vergunningverlening (ontheffing, sloopvergunning in een beschermd stads- of dorpsgezicht, aanlegvergunning of een reguliere bouwvergunning. Let op: niet bij een archeologisch monument, daar is de minister vergunningverlener), bijvoorbeeld het verplichten van het overleggen van een archeologisch rapport.
- Voor zover de verplichting tot het rekening houden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten voor de gemeente tot kosten leidt als gevolg van het doen van opgravingen, kunnen die kosten worden verhaald op degenen ten behoeve van wie medewerking wordt verleend volgens bij de exploitatieverordening te stellen voorschriften.
- Projecten kleiner dan 100 m² hoeven niet aan bovenstaande verplichtingen te voldoen, tenzij de gemeenteraad hiervan een afwijkende andere oppervlakte vaststelt (zie hiervoor de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart).

² Wet op de archeologische monumentenzorg: Wet van 21 december 2006 tot wijziging van de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten ten behoeve van de archeologische monumentenzorg mede in verband met de implementatie van het Verdrag van Valletta. In werking getreden op 1 september 2007.

- Het toekennen van een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding indien de aanvrager schade lijdt bij het niet verlenen van een vergunning of ontheffing of bij voorschriften verbonden aan de vergunning of ontheffing.
- Indien Provinciale Staten een archeologisch attentiegebied aanwijzen, moet de gemeente binnen een door PS te bepalen termijn een bestemmingsplan vaststellen.

Opgravingen kunnen alleen door instanties of bedrijven met een door de minister verleende opgravingsvergunning gedaan worden. Het ministerie van OCW kan aan een gemeente of provincie onder voorwaarden een uitkering verstrekken voor de bestrijding van de kosten van het doen van opgravingen. Ook is in de Wamz geregeld wie de eigenaar is van zaken die gevonden worden bij opgravingen en dat gevonden zaken in een daarvoor bestemd depot dienen te worden bewaard. Eenieder heeft een meldingsplicht in Nederland indien hij een zaak vindt waarvan hij vermoedt dat dit van oudheidkundige waarde zou kunnen zijn. Het ministerie van OCW houdt van alle archeologische meldingen een centraal informatiesysteem bij.

Initiatiefnemers van bodemversturende activiteiten kunnen door de gemeente worden verplicht archeologisch (voor)onderzoek te laten verrichten. Als er sprake is van behoudenswaardige resten die door de geplande ingreep worden bedreigd, en behoud van die resten is niet mogelijk, is de initiatiefnemer tevens verantwoordelijk voor de kosten van een definitieve opgraving inclusief de (wetenschappelijk) uitwerking van de verkregen gegevens in een rapportage. De gemeente kan via richtlijnen of in een Programma van Eisen aangeven hoe het archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd. Bij de uitvoering van archeologisch onderzoek ziet de gemeente er op toe dat alle archeologische werkzaamheden en producten voldoen aan de eisen zoals gesteld in de KNA (Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie³), middels de inhuur van een bureau die een opgravingsbevoegdheid heeft.

2.3 Positionering van de AMZ binnen de gemeentelijke organisatie

Archeologie heeft binnen de gemeente niet langer een vrijblijvend karakter. Het is de taak van de beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening en Monumentenzorg om deze boodschap uit te dragen.³

³ Op 1 maart 2010 heeft het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie het ontwerp van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.2 goedgekeurd en vrijgegeven voor gebruik. De KNA is te raadplegen of te downloaden via de website van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB), www.sikb.nl.

3 Archeologiebeleid in Naarden

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de beleidsdoelen voor het gemeentelijk archeologiebeleid kort en bondig uiteengezet. De basis hiervoor wordt gevormd door de (nieuwe) wetgeving. Daarna komt aan de orde via welke beleidsinstrumenten de bescherming van archeologisch waardevolle gebieden in de gemeente Naarden zal worden gerealiseerd.

3.2 Hoofdpunten Naardens archeologiebeleid

Beleidsdoelen:

- **Primaire doelstelling van het archeologiebeleid is enerzijds behoud van archeologisch erfgoed (in de bodem) en anderzijds het waarborgen van zorgvuldige omgang met archeologisch erfgoed (archeologische waarden een plaats geven in ruimtelijke plannen).**
- **Indien behoud niet mogelijk is, wordt een archeologische vindplaats opgegraven. De gemeente hanteert daarbij het ‘veroorzakerprincipe’.**
- **De gemeente wil op een effectieve, controleerbare en klantvriendelijke wijze omgaan met het archeologisch erfgoed. Dit betekent dat de gemeente het initiatiefnemers van bodemverstorende activiteiten mogelijk wil maken te kunnen anticiperen op de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden in het gebied (verrassingen voorkomen door het bekend maken van de procedures en de daaraan te stellen eisen, alsmede de geformuleerde afwegingskaders).**

De primaire beleidsdoelstelling van de archeologische monumentenzorg is zoals aangegeven het duurzaam in stand houden van archeologische waarden in de bodem. Voorwaarde voor succesvol behoud is het creëren van omstandigheden waardoor het (verdere) verval van archeologische waarden kan worden tegengegaan. Fysiek behoud kan door de gemeente worden gerealiseerd door een archeologisch waardevol terrein te beschermen. Dit kan bijvoorbeeld door het terrein aan te wijzen als gemeentelijk archeologisch monument, of door het in te passen in de inrichting van een plangebied. De gemeente zal zich in een dergelijk geval door een daartoe deskundig archeoloog laten adviseren om tot een weloverwogen besluitvorming te komen, zodat behoud *in situ* is gegarandeerd.

De wet en de ruimte voor gemeentelijk beleid

De Wamz (Wet op de archeologische monumentenzorg) biedt gemeenten beleidsruimte om, binnen de kaders van rijks- en provinciaal beleid, naar eigen behoefte financieel en beleidsmatig invulling te geven aan de archeologische monumentenzorg op gemeentelijk grondgebied. Daarmee is het doel van deze nota het ontwikkelen en concretiseren van een eigen gemeentelijk archeologiebeleid. Dat betekent dat de formulering van het archeologiebeleid nauw verweven is met de eigen ruimtelijke ambities en andere voornemens op het gebied van ruimtelijke ordening, infrastructuur, landbouw, cultuur, monumenten en erfgoededucatie en -participatie.

Naarden en archeologie

In de gemeente Naarden zijn de komende jaren nauwelijks ingrijpende ruimtelijke ontwikkelingen te verwachten. De bekende archeologische vindplaatsen beperken zich voornamelijk tot de kern van Naarden (Vesting) en de Naarder Eng; op beide locaties worden geen ingrijpende ruimtelijke ontwikkelingen voorzien. Wel is er sprake van een relatief groot oppervlak aan gebieden met een verhoogde archeologische verwachting op nieuwe vindplaatsen. Met het oog daarop kan worden volstaan met een archeologiebeleid dat voldoet aan de wettelijke eisen omtrent de integratie van archeologische waarden in de ruimtelijke ontwikkeling, met een zekere autonomie zowel bij het selecteren van archeologische waarden die beschermende maatregelen behoeven als bij de daaruit voortvloeiende acties.

Naardens ambitie omtrent archeologie

Het doel van het archeologiebeleid is enerzijds behoud – het reserveren voor de toekomst van belangwekkend archeologisch erfgoed *in situ* (in de bodem) – en anderzijds het waarborgen van zorgvuldige omgang met archeologisch erfgoed: archeologische waarden een plaats geven in het dynamische proces van de ruimtelijke ontwikkeling.

Daarbij is het van belang om op een effectieve, controleerbare en klantvriendelijke wijze met het archeologisch erfgoed om te gaan. Initiatiefnemers van bodemverstorende plannen dienen in een vroeg stadium te worden geïnformeerd over de consequenties die het beleid voor hen heeft. Uitgangspunt is dat het beleid zodanig functioneert, dat men in een vroeg stadium kan anticiperen op de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden binnen het plangebied. Door het bekend zijn van de procedures en de daaraan te stellen eisen, alsmede de geformuleerde afwegingskaders, worden verrassingen zoveel mogelijk vermeden en de snelheid van afhandeling bevorderd. Dit vergroot de rechtszekerheid voor de initiatiefnemer.

Mede daarom is in deze nota een gebiedsgerichte differentiatie van archeologiebeleid geformuleerd. Het gemeentebestuur geeft aan in hoeverre werkzaamheden vergunningplichtig zullen zijn, gebaseerd op de mate waarin aantasting van de (waarschijnlijk) aanwezige archeologische waarden in een deelgebied van de gemeente te verwachten is. De basis hiervoor wordt gevormd door de vigerende versie van de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart. Hiermee vormt de gemeente Naarden een archeologiebeleid dat voldoet aan de wettelijke eisen omtrent de integratie van archeologische waarden in de ruimtelijke ontwikkeling, maar waarin ook een aantal eigen prioriteiten wordt gesteld, die de gemeente bij ruimtelijke planvorming voldoende zelfstandige beslissingsbevoegdheid bieden.

Vanuit dit voornemen is de keuze voor het hieronder (bij Uitgangspunten Naardens archeologiebeleid) beschreven pakket aan instrumenten te kwalificeren als een verantwoorde vorm van archeologisch risicomanagement. Door archeologie van meet af aan in ruimtelijke procedures te betrekken en waar mogelijk af te stemmen met andere gemeentelijke inrichtings- en besluitvormingsprocessen wordt vertraging bij ruimtelijke planvorming voorkomen en kosten bespaard. 'Onaangename' verrassingen, met alle gevolgen van dien, worden zoveel mogelijk uitgesloten. Door bekende en te verwachten archeologische waarden op tijd in planprocedures in te brengen wordt bovendien de kans vergroot dat ze succesvol kunnen worden behouden.

Uitgangspunten Naardens archeologiebeleid

- 1 De vigerende gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart is formeel richtinggevend bij ontwikkeling van nieuwe, of het aanpassen van bestaande, ruimtelijke plannen.
- 2 Archeologisch waardevolle terreinen binnen de gemeente worden planologisch beschermd via het bestemmingsplan.
- 3 Conform het rijks- en provinciaal beleid is behoud van archeologische waarden *in situ* het uitgangspunt;
- 4 Indien, na een zorgvuldige belangenafweging, behoud *in situ* niet mogelijk is, wordt een archeologische vindplaats opgegraven (dus: behoud *ex situ*). Daarbij geldt het principe van “de veroorzaker betaalt” (zie hieronder bij ‘Het veroorzakerprincipe’).
- 5 Om te komen tot een verantwoorde afweging van de archeologische belangen bij beslissingen over ruimtelijke ingrepen zal het gemeentebestuur zich tijdens het doorlopen van het AMZ-proces bedienen van deskundig advies van een daartoe gekwalificeerd archeoloog. De eisen hiervoor staan omschreven in de KNA (Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie).
- 6 In haar rol van opdrachtgever van ruimtelijke ingrepen ontwikkelt de gemeente zich tot een goed opdrachtgever van archeologische werkzaamheden.

Het veroorzakerprincipe

Initiatiefnemers van bodemversturende ingrepen – zowel particulieren, de gemeente zelf of andere overheden – worden verplicht de kosten van het benodigde archeologische onderzoek voor hun rekening te nemen. De overweging hierbij is dat bij bodemingrepen sprake moet zijn van een uitdaging om het erfgoed zo verantwoord mogelijk mee te wegen en waar mogelijk te integreren in de voorgenomen ontwikkeling.

De gemeente dient hiertoe via het instrumentarium op het gebied van de ruimtelijke ontwikkeling de juiste voorwaarden te creëren en daaraan uitvoering te geven. Daarbij vraagt de wetgever van de verantwoordelijke bestuursorganen ook expliciet om het opstellen van beleidsregels die recht doen aan de beginselen van rechtsgelijkheid en proportionaliteit. Het veroorzakerprincipe zal in ieder geval van toepassing zijn:

- op grond van de archeologieverordening in gebieden met een bepaalde archeologische verwachting;
- in gebieden waarvoor in het bestemmingsplan regels zijn opgenomen ter bescherming van de archeologische waarden;
- in door het rijk aangewezen (wettelijk beschermde) archeologische terreinen en monumenten;
- in door provincie aangewezen attentiegebieden;
- in door provincie en gemeente aangewezen provinciale en gemeentelijke (archeologische) monumenten;
- in gebieden van provinciaal archeologisch belang.

3.3 Archeologisch onderzoek

Beleidsdoelen:

- De gemeente dient als bevoegd gezag in haar rol van opdrachtgever te waarborgen dat archeologisch onderzoek goed wordt begeleid.
- De gemeente kiest ervoor niet zelf archeologisch onderzoek uit te voeren, maar dit uit te besteden aan archeologische bedrijven met een opgravingsvergunning.

De gemeente heeft niet de ambitie om zelf archeologisch onderzoek uit te gaan voeren. Op grond van haar wettelijk taak acht de gemeente het wel noodzakelijk om te waarborgen dat archeologisch onderzoek goed wordt begeleid. Archeologisch onderzoek in Naarden zal worden uitgevoerd door een bedrijf dat door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) is gecertificeerd. Dit bedrijf werkt volgens de vigerende versie van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA).

3.4 Communicatie

Beleidsdoelen:

- In het kader van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Wkpb) zal de gemeente het noodzakelijke communicatiebeleid voeren op het gebied van archeologische monumentenzorg, zodat de consequenties van haar archeologiebeleid van meet af aan helder zijn voor kopers, eigenaren en gebruikers van onroerende zaken.
- De gemeente Naarden hecht een groot belang aan het maatschappelijk draagvlak binnen de gemeente voor het beheer en behoud van het aanwezige cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed. Waar mogelijk zal worden ingezet op participatie van burgers, in het bijzonder van lokale historische verenigingen en de archeologische werkgemeenschap, bij de uitvoering van het archeologiebeleid.
- Indien de gelegenheid zich voordoet, zal worden nagegaan of er mogelijkheden gecreëerd kunnen worden voor open dagen op een opgraving.

Informatievoorziening

De Wkpb moet ervoor zorgen dat alle geldende beperkingen en voorschriften van toepassing op een onroerende zaak zijn vastgelegd. Deze wet moet de registratie van alle beperkingen van de overheid (publiekrechtelijke beperkingen) verbeteren zodat kopers of eigenaren makkelijker inzicht hebben in de beperkingen die voor een gebouw of stuk grond gelden. Met betrekking tot de publiekrechtelijke beperkingen kan de gemeente door rijk, provincie en private initiatiefnemers worden aangesproken op het aanleveren van betrouwbare inhoudelijke en beleidsmatige informatie.

In het kader van de Wkpb zal de gemeente het noodzakelijke communicatiebeleid voeren op het gebied van archeologische monumentenzorg, zodat de consequenties van haar archeologiebeleid van meet af aan helder zijn voor kopers, eigenaren en gebruikers van onroerende zaken.

Archeologie en publiek

Archeologie heeft een duidelijke publieksfunctie. Veel mensen hebben belangstelling voor het leven dat zich vroeger afspeelde op de bodem van hun eigen boerderij of in hun eigen dorp, stad, wijk of straat. Vooral archeologisch onderzoek, zoals een opgraving, trekt veel belangstelling. Archeologie is namelijk spannend en appelleert sterk aan de behoefte van veel mensen om te onderzoeken en het onbekende verleden te ontdekken.

De gemeente ondersteunt in voorkomende gevallen bijzondere archeologische projecten door draagvlak te creëren voor archeologie. Per project (onderzoek) onderzoekt de gemeente de mogelijkheid voor een passend communicatiemiddel bijvoorbeeld folders, publiekspresentaties, tentoonstellingen of educatieve programma's.

Participatie van amateurarcheologen

De gemeente Naarden waardeert de inzet van lokale historische verenigingen en de archeologische werkgemeenschap, Naerdincklant, bij de uitvoering van het archeologiebeleid. Zij kunnen, wanneer de mogelijkheid zich voordoet, worden betrokken bij archeologisch veldwerk dat door professionele archeologische bedrijven wordt uitgevoerd. Daarnaast is het amateurarcheologen in bepaalde omstandigheden toegestaan zelfstandig archeologische opgravingen uit te voeren onder de verantwoordelijkheid en met toestemming van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

De RCE zal zelfstandig onderzoek door amateurarcheologen toestaan als het officiële onderzoekstraject weloverwogen wordt afgebroken na een bureauonderzoek, verkennend, karterend of waarderend onderzoek. Ook kan toestemming gegeven worden bij archeologische toevalsvondsten die worden gedaan op een terrein dat na archeologisch vooronderzoek is vrijgegeven voor de geplande ontwikkeling.

3.5 Doorwerking naar ruimtelijke ontwikkeling

Beleidsdoel:

- **De gemeente Naarden kiest voor de actieve inzet van de aanwezige archeologische kennis bij ruimtelijke ontwikkeling. Archeologie dient mede sturend te zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen.**

Concreet betekent dit:

- De vigerende versie van de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart is formeel richtinggevend bij ontwikkeling van nieuwe, of het aanpassen van bestaande, ruimtelijke plannen.
- Voor het gehele gemeentelijke grondgebied is een erfgoedverordening 2010 vastgesteld, waarvan archeologie deel uitmaakt.
- In de op te stellen structuurvisie zal de gemeentelijke beleidsadvieskaart als bouwsteen worden meegenomen.
- In de bestemmingsplannen die nieuw opgesteld worden, worden archeologische regels opgenomen ter bescherming van de bekende en verwachte archeologische waarden.

Archeologie mede sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen

Op grond van de Wamz moet de gemeente duidelijk maken dat bij ruimtelijke plannen de archeologische belangen in kaart zijn gebracht en dat er in het afwegingsproces zorgvuldig mee is omgesprongen. Archeologie wordt daarmee in ieder geval een integraal onderdeel van het planproces en de ruimtelijke ordeningsprocedures. Praktisch gezien vraagt dit van de gemeente een goed inzicht in de archeologische waarden en verwachtingen op gemeentelijk grondgebied, op basis waarvan een afwegingskader kan worden geformuleerd en het beleid verder ingevuld. Met de gemeentelijke archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voldoet de gemeente Naarden hier reeds aan.

Archeologisch onderzoek in een zo vroeg mogelijk stadium

Volgens Wro kan de gemeente bij de aanvraag van een bestemmingsplanprocedure, een aanleg-, bouw- of sloopvergunning (laatste in een beschermd stads- en dorpsgezicht) en een projectbesluit van de aanvrager een archeologisch rapport vragen, waarin de archeologische waarde van het te verstoren terrein is vastgesteld. De gemeente kan aan de aanvrager aanvullende eisen ten aanzien van technische en bouwkundige maatregelen stellen om de aanwezige archeologische waarden te beschermen. Zij kan de aanvrager ook verplichten tot behoud *ex situ*, dus door middel van een opgraving.

3.6 Aanpassen aanpalend beleid

Beleidsdoel:

- **Bouwverordening: omgang met archeologische waarden borgen.**

Bouwverordening

De overblijfselen boven de grond, het werkterrein van architectuur- en bouwhistorici en van historisch geografen, verdienen ook de nodige aandacht, zeker voor zover zij nog niet volledig geïventariseerd zijn. Zo kunnen zich achter relatief jonge gevels gebouwrresten bevinden die soms eeuwen ouder zijn dan op grond van het uiterlijk verondersteld kon worden. Dergelijke gebouwrresten bevatten vaak veel informatie over de historie van de gemeente, maar zijn zelden op de monumentenlijst geplaatst, waardoor zij het gevaar lopen ongezien te verdwijnen.

De bouwverordening dient aangepast te worden om dit te borgen.

3.7 Gemeentelijke organisatie

Beleidsdoel:

- **De gemeente vervult een begeleidende rol op het gebied van archeologie.**

Dit zal zij doen op de volgende wijze:

- De gemeente brengt het taakveld archeologie onder bij een centraal aanspreekpunt (beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening en Monumentenzorg);
- De gemeente kiest wat betreft het waarborgen van voldoende inhoudelijke kennis voor ad hoc inhuur van de benodigde archeologische expertise.

Binnen de afdeling Ruimtelijke Ordening, Bouwen en Milieu is het taakveld archeologie worden ondergebracht bij één van de beleidsmedewerkers. Deze heeft tot taak in nauw overleg met de projectleiders het aspect archeologie in projecten en planprocedures op te nemen en de uitvoering van de benodigde archeologische werkzaamheden in ruimtelijke projecten voor te bereiden en te begeleiden.

Archeologische expertise

In het kader van deze beleidsnota dient de gemeente zich te beraden op welke wijze wordt voorzien in de benodigde archeologische expertise in het proces van afweging van het archeologische belang in de planologische besluitvorming. Voor selectie en waardering dient een beroep te worden gedaan op de expertise van een archeologisch deskundige. Hiervoor zal inhuur plaatsvinden bij een daartoe gekwalificeerd archeologisch bedrijf.

3.8 Financiën

Beleidsdoelen:

- **De verstoorder (initiatiefnemer van de bodemverstoringen) betaalt alle kosten voor archeologisch onderzoek.**
- **De risico's op aanvragen voor schadevergoeding en planschadeclaims worden zoveel mogelijk voorkomen.**

De kosten van archeologisch vooronderzoek en opgraving liggen primair bij de veroorzaker van de bodemverstoring (het veroorzakerprincipe). Vooronderzoek (bureauonderzoek, boringen en proefsleuven) dient dan ook een regulier onderdeel van de planvoorbereiding te zijn en van meet af aan te worden meegenomen in de begroting van het ruimtelijke project dat het archeologisch onderzoek noodzakelijk maakt. Dit geldt zowel voor initiatieven van de gemeente zelf als voor die van derden.

Het is echter niet zo dat via het veroorzakerprincipe de gemeente geen enkel financieel risico loopt. Hieronder worden de belangrijkste risico's en mogelijke kostenposten voor de gemeente benoemd. Daarnaast worden mogelijkheden aangegeven om deze kosten zo goed mogelijk te beheersen.

Toevalsvondsten

Onverwachte vondsten zijn nooit uit te sluiten. Zelfs is het denkbaar dat vooronderzoek aantoont dat er waarschijnlijk geen archeologische sporen van waarde in de bodem aanwezig zijn, maar dat er tijdens de graafwerkzaamheden toch een belangrijke vondst wordt gedaan. In dat geval spreken we van een toevalsvondst. De vinder van een dergelijke vondst is wettelijk verplicht deze te melden.

Vanzelfsprekend zal in dergelijke situaties de initiatiefnemer niet gehouden zijn tot vergoeding van de archeologische onderzoekskosten. Hij heeft immers aan zijn wettelijke verplichtingen voldaan, en wel op basis van een overheidsbesluit, dat hem de ruimte gaf het voorgenomen initiatief te realiseren. De gemeente zal, vaak in samenspraak met andere overheden, van geval tot geval moeten afwegen hoe verder te handelen. Over de ruimte en de tijd, die daarvoor beschikbaar zullen zijn, zal met de initiatiefnemer moeten worden gesproken. De Monumentenwet 1988 kent de mogelijkheid om voorschriften te stellen omtrent de uitvoering van werk, of het werk stil te

leggen. De initiatiefnemer kan in een dergelijke situatie echter aanspraak maken op vergoeding van de daaruit voortvloeiende kosten, te bepalen naar redelijkheid en billijkheid.

Schadevergoeding en planschade

In de Monumentenwet 1988 is rekening gehouden met financiële aansprakelijkheidsrisico's voor gemeenten. Belanghebbenden die onredelijke schade leiden door weigering van een vergunning of regels verbonden aan een besluit, komen in aanmerking voor een billijke vergoeding. Het bestuursorgaan dat de verplichting heeft opgelegd dient die vergoeding ook uit te keren.

Planschade kan ontstaan als een bestemmingsplan of een andere planologische maatregel, zoals limitatief opgesomd in artikel 6.1 Wro, tot schade leidt in de vorm van waardevermindering of inkomensschade. Om planschadeclaims zoveel mogelijk te voorkomen is het zaak voorafgaand aan het nemen van een planologisch besluit de archeologische waarden zo nauwkeurig als mogelijk in kaart te brengen en de bestaande bouw- en gebruiksmogelijkheden zoveel als mogelijk te ontzien (een goede balans vinden tussen het zo min mogelijk beperkingen opleggen en toch het zo goed mogelijk beschermen van archeologische waarden).

Excessieve kosten archeologie

Bij strikte toepassing van het veroorzakerprincipe kunnen zich situaties voordoen die politiek of maatschappelijk onwenselijk zijn. Bij grote projecten zullen de kosten voor archeologie naar verhouding niet snel worden ervaren als excessief. Maar een kleine bodemingreep kan leiden tot relatief kostbare opgravingen. De archeologische waarden op het terrein van een grondeigenaar kunnen van zodanige betekenis of omvang blijken te zijn, dat winstgevende exploitatie van die locatie niet (meer) mogelijk is. Het is de vraag in hoeverre het redelijk is deze kosten volledig door een verstoorder te laten dragen. Wanneer de kosten van het archeologisch onderzoek onredelijk hoog zijn, kan de verstoorder een verzoek om schadevergoeding indienen bij de gemeente.

Voor die gevallen waarin de kosten voor archeologisch onderzoek redelijkerwijs niet (geheel) ten laste kunnen komen van de desbetreffende gemeente is in de Monumentenwet 1988 een financiële bijdrage van het Rijk voorzien: de regeling (per Amvb) van een rijksbijdrage in excessieve opgravingskosten.⁴ Voor de gemeente geldt dat sprake is van excessieve kosten wanneer deze kosten uitstijgen boven het deel dat gemeenten moeten bijdragen (€ 2,50 per inwoner).

Jaarlijks wordt een subsidieplafond vastgesteld. De aanvraag die als eerste geweigerd moet worden vanwege het bereiken van het subsidieplafond, komt als eerste in aanmerking voor een specifieke uitkering in het daaropvolgende jaar.

De minister van OCW kan een uitkering verlenen aan gemeenten die hebben bijgedragen aan de kosten van een opgraving. Particulieren en ondernemers komen niet rechtstreeks in aanmerking voor deze uitkering.

⁴ Besluit Archeologische Monumentenzorg, (Besluit van 9 augustus 2007, houdende regels ter uitvoering van de Wet op de archeologische monumentenzorg en enkele technische wijzigingen van het Besluit indieningsvereisten aanvraag bouwvergunning) te raadplegen via <http://wetten.overheid.nl/BWBR0022429>

De volgende drie voorwaarden gaan aan de aanvraag vooraf:

1. Het gaat om verplicht archeologisch onderzoek

De gemeente verplicht de verstoorder tot het doen van archeologisch onderzoek. De kosten van het archeologisch onderzoek komen voor rekening van de verstoorder. De verstoorder is degene die de voorgenomen ingreep uitvoert. Een uitkering is alleen mogelijk als de verplichting is opgelegd in een:

- sloopvergunning beschermd stads- en dorpsgezicht
- bouwvergunning
- aanlegvergunning
- projectbesluit
- ontheffing van het bestemmingsplan
- ontgrondingenvergunning
- besluit ter voorbereiding waarvan een milieueffectrapportage is uitgevoerd

2. Gemeente ontvangt een verzoek om schadevergoeding

Wanneer de kosten van het archeologisch onderzoek onredelijk hoog zijn, kan de verstoorder een verzoek om schadevergoeding indienen. Over het verzoek tot schadevergoeding beslissen de bestuurders van de gemeente. Deze toegekende schadevergoeding is voor rekening van de gemeente. Het deel van de kosten van de opgraving dat ten laste blijft van de verstoorder wordt het verstoordersdeel genoemd.

3. Er is sprake van excessieve kosten

Het kan zijn dat de toegekende schadevergoeding in redelijkheid niet te dragen is voor de gemeente. De onredelijkheid wordt bepaald aan de hand van de drempelbijdrage van € 2,50 per inwoner. De gemeente kan een specifieke uitkering voor excessieve kosten aanvragen als de schadevergoeding de drempelwaarde overschrijdt. Excessief is dat deel van de opgravingskosten dat de som van de drempelwaarde en het verstoordersdeel te boven gaat.

Archeologie en de exploitatieovereenkomst

In de Grondexploitatiewet zijn kosten van archeologisch onderzoek op de zogenaamde 'kostensoortenlijst' gezet. Dit betekent dat deze kosten kunnen worden meegenomen in de exploitatie en dat kostenverhaal op ontwikkelaars mogelijk is. Deze kosten drukken dan op het bestemmingsplan- of projectgebied en worden volgens een bepaalde methodiek omgeslagen en in rekening gebracht. Genoemde wet is bedoeld als 'stok achter de deur'. Dit houdt in dat publiekrechtelijke kostenverhaal slechts nodig is wanneer niet anderszins (via overeenkomst) is veilig gesteld dat kostenverhaal zal plaatsvinden.

In voorkomende gevallen waarin de gemeente Naarden in het kader van gebiedsontwikkeling of publiek-private samenwerking anderszins een exploitatieovereenkomst afsluit met private partijen, zoals bijvoorbeeld particuliere projectontwikkelaars en grondexploitant, zal in deze overeenkomst helder worden gemaakt wie de kosten voor het archeologisch onderzoek en de eventuele bijkomende risico's voor zijn rekening neemt.

Risicobeheersing door goede voorbereiding

Archeologie kan, zoals hierboven uiteengezet, een financieel risico vormen in iedere exploitatie. Als in het geval van aanwezige archeologische resten behoud in situ niet mogelijk is moet rekening worden gehouden met de kosten van archeologisch onderzoek. De aard en omvang van de vindplaats(en) is daarvoor bepalend, evenals de bereikbaarheid van de resten en de vereiste onderzoeksmethode. Vooral uitvoerend onderzoek in bijvoorbeeld een stadskern is arbeidsintensief en dus duur. Om duidelijkheid te verkrijgen over (mogelijke) kosten voor archeologisch onderzoek dient daarom al in de vroegste fase van planvoorbereiding (de initiatieffase) een eerste inschatting gemaakt te worden van de te verwachten archeologische waarden en bijbehorende kosten.

Literatuur

Botman, A. en S. van der A 2009, *De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeente Naarden*, ADC Heritage rapportnummer H031, Amersfoort.

Hessing, W.A.M. en M.M.M. Alkemade 2008, *Voorbeeldbeleidsplan Gemeentelijke Archeologische Monumentenzorg, versie 2.0*, Vestigia rapportnummer V 500, Amersfoort.

Bijlagen

1. De archeologie van Naarden op hoofdlijnen
2. Samenvatting Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)
3. Archeologisch onderzoek: het AMZ-proces
4. Archeologische monumentencyclus
5. Afkortingen

Bijlage 1. De archeologie van Naarden op hoofdlijnen

In opdracht van de gemeente Naarden heeft ADC Heritage samen met ADC ArcheoProjecten een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart gemaakt voor de gemeente Naarden. In het begeleidende rapport wordt de bewoningsgeschiedenis van de gemeente beschreven. Deze geschiedenis wordt hier kort herhaald.

Voor het beschrijven van het landschap van de gemeente Naarden zijn het Pleistoceen en het Holoceen van belang. In het Pleistoceen wisselden warme en koude periodes (ijstijden) elkaar af. Met name de laatste twee ijstijden (Saalien en Weichselien) zijn bepalend geweest voor de vorming van het huidige landschap. Tijdens het Saalien was het noorden van Nederland bedekt met ijs. Het ijs schoof langzamerhand zuidwaarts en werkte als een grote bulldozer de ondergrond omhoog. Zo ontstonden stuwwallen: langgerekte heuvelruggen zoals de Utrechtse Heuvelrug en de stuwwallen van het Gooi. Tijdens de laatste ijstijd was Nederland niet met ijs bedekt maar er heerste wel een koud toendraklimaat. Vanwege de lage temperatuur was plantengroei nauwelijks mogelijk. Door de westelijk winden werd een dikke laag zand vanuit de (drooggevallen) Noordzee afgezet, het dekzand.

Vindplaatsen daterend uit de periode voor de landijsbedekking zijn in de gemeente Naarden niet bekend. Van de Naarder Eng zijn wel vondsten bekend die vermoedelijk uit de periode na de landijsbedekking dateren. De datering van de vondsten is nog enigszins onduidelijk, mogelijk Laat-Paleolithicum maar waarschijnlijk jonger. Enkele akkers van de Naarder Eng zijn sinds de jaren '90 van de vorige eeuw namelijk regelmatig bezocht door meerdere lokale archeologen. Er zijn inmiddels ruim 3000 vondsten geborgen. Het vondstmateriaal bestaat voornamelijk uit natuurlijke objecten maar een aantal vuurstenen objecten is als artefact gedetermineerd (periode Mesolithicum – Bronstijd). Ook konden van de kwartsiet-vondsten enkele gedetermineerd worden als artefact. Eind jaren '90 van de vorige eeuw krijgt het gebied een beschermde status.

Ongeveer 10.000 jaar geleden werd het klimaat definitief warmer en vochtiger. Dwars door het huidige IJsselmeer liep een oerstroombal van rivieren, dat fungeerde als hoofdafvoer naar het westen. Als gevolg van het afsmelten van het landijs steeg de zee- en grondwaterspiegel. In de gebieden buiten de invloedssfeer van de zee ontstonden moerassen, waaruit later veengebieden groeiden. Op enkele plaatsen was de stroom kwelwater echter zo sterk dat er geen veenvorming kon plaatsvinden. Hier lagen grote meren zoals het Naardermeer.

Rond 5300 v. Chr. vestigden de eerste boeren zich in Nederland op de löss-gebieden in Zuid-limburg. Zij introduceerden een levenswijze van landbouw en veeteelt. In de rest van Nederland duurde het tot ongeveer 4500 v. Chr voordat de nieuwe levensstijl was overgenomen door de toenmalige bewoners. Vindplaatsen uit het Neolithicum zijn in het onderzoeksgebied vooral bekend in de omgeving van het Magdalenabosch en de Eukenberg. Deze vondsten zijn aangetroffen tijdens archeologische veldkarteringen. Onder deze vondsten bevinden zich fragmenten van pot- en klokbekeraardewerk, vuurstenen schrabbers, spitsen en een dolk. Van veel vuursteenvondsten is niet duidelijk uit welke fase van het Neolithicum ze afkomstig zijn. Van de aardewerkvondsten kon slechts een klein deel wat nauwkeuriger gedateerd worden in het Laat Neolithicum of Vroege Bronstijd.

Voor de Naarder Eng lijkt er, op basis van de beschikbare gegevens, sprake van een zekere bewoningscontinuïteit vanaf het Neolithicum tot en met de Bronstijd. Zo werd in de omgeving van het Magdalenabosch een fragment van wikkeldraadaardewerk gevonden. Daarnaast zijn in een zandgroeve uit de omgeving van Naarden twee Bronstijd-urnen met crematieresten bekend. Helaas is er geen nadere informatie beschikbaar over de vondsten en hun context.

Er zijn slechts twee vindplaatsen bekend die worden gedateerd in de IJzertijd: landgoed Oud Naarden en Zeeweg. Bij de Zeeweg betreft een AMK-terrein van hoge archeologische waarde met een oppervlakte van bijna 90 ha. Alle archeologische perioden zijn hier vertegenwoordigd. Overigens is in de directe omgeving van de Naarder Eng zoals rond Huizen en Blaricum meer IJzertijd-materiaal gevonden. Zo kon bijvoorbeeld na een veldkartering door Naerdincklant worden vastgesteld dat er ten noorden van Huizen mogelijk continue bewoning heeft plaatsgevonden vanaf de IJzertijd tot in de Late Middeleeuwen. Mogelijk moeten we ook in de gemeente Naarden ook rekening houden met meer IJzertijd-materiaal.

In andere regio's zoals bijvoorbeeld het Vechtplassengebied heeft in de IJzertijd en Romeinse tijd mogelijk een verschuiving van bewoning plaats gevonden naar het lager gelegen veen- en rivierengebied. In Naarden was het veengebied niet geschikt voor bewoning. Uit de Romeinse tijd zijn tot nu toe slechts twee waarnemingen bekend van Romeinse munten. Ze zijn beide afkomstig van de Naarder Eng. Eén is gevonden op een akker van het gebied rond de Eukenberg op de gemeentegrens. Het betreft een koperen as van keizer Claudius (41-54 na Chr.). Op de voorzijde staat het portret van de keizer, op de keerzijde een staande Minerva, een Romeinse godin. De munt is tot nu toe de oudste munt die in het Gooi is gevonden. Het gaat om een vervalste munt uit het begin van de jaartelling. Het is evenwel niet helemaal zeker of deze munt daadwerkelijk uit deze contreien afkomstig is, mogelijk is de munt met de bemesting van de akker meegekomen. Een tweede Romeinse munt dateert uit de periode van keizer Hadrianus, 125-128 n.Chr. Deze werd gevonden op een onverhard pad, op behoorlijke diepte, gelegen langs de akkers van de Naardereng.

In de Vroege Middeleeuwen strekte het hoogveenmoeras, gelegen tussen de oeverwal van de Vecht, het Naardermeer en de stuwwallen van Muiderberg en het Gooi, zich in het noorden verder uit dan de huidige kustlijn, namelijk tot aan het Almere: een zoetwatermeer wat later is opgegaan in de Zuiderzee. Het veengebied was nog niet geschikt voor bewoning en/of landbouw maar werd gebruikt voor het weiden van vee en voor de jacht. Door de ontginning van het veen vond klink plaats en daalde het veen opnieuw naar het grondwaterpeil. Hernieuwd uitgraven van sloten en het aanleggen van nieuwe waterlopen verbeterde de situatie slechts kortstondig, want al gauw vond er opnieuw klink plaats. De daling van het maaiveld maakte het gebied kwetsbaar voor wateroverlast. Delen van het ontgonnen land werden vanaf de 11^e eeuw weggeslagen door het uitbreiden van het Almere. Vooral de Allerheiligenvloed in 1170 heeft grote delen veen weggeslagen. Het Almere bestond tot ongeveer 1250 na Chr, toen er een verbinding kwam via de Waddenzee met de Noordzee werd het milieu zout en ontstond de Zuiderzee.

Vermoedelijk is kort na de Allerheiligenvloed een begin gemaakt met de aanleg van de dijk langs de Vecht, de Keverdijk langs het Naardermeer en de Zeedijk ten oosten van Muiden. De Zeedijk werd niet dicht langs het open water aangelegd met oog op doorbraken en er werden brede stroken land buitendijks gelaten. Dat er toch diverse doorbraken hebben plaatsgevonden is goed te zien aan de wielen langs de dijk en de bochten in de dijk. De Zuiderzee heeft in het noordelijke deel van de Vechtstreek en het Gooi een pakket zeeklei afgezet.

Door de ontwatering van de veengebieden vond een verdroging van de niet ontgonnen veengebieden en de flanken van de stuwwallen plaats. Dit bood mogelijkheden om die gronden in gebruik te nemen.

De vroegmiddeleeuwse nederzettingen lagen vermoedelijk vooral in de hogere delen van het landschap. Hier lagen ook de voor de landbouw meest geschikte gronden. Aan het begin van de Late Middeleeuwen ontstonden grotere landbouwcomplexen die in Midden-Nederland enge worden genoemd. Dit waren aaneengesloten gemeenschappelijke gronden waar de boeren uit het dorp hun akkers hadden. De Naarder Eng is hier een voorbeeld van. Vanaf 1450 was er een toenemende vraag naar goede landbouwgrond. Hiertoe werd het land bestrooid met een mengsel van plaggen en mest. Het land werd niet alleen vruchtbaarder, ook werd op deze manier het maaiveld opgehoogd. De locaties waar door de bemesting cultuurdekken van meer dan 50 cm dik ontstonden, worden bodemkundig beschreven als enkeerdgronden. In de gemeente Naarden worden die alleen op de Naardense eng aangetroffen.

De Naardereng ligt op de grote stuwwal van Laren-Huizen die in het toenmalige Almere uitkwam. Langs de flanken van de stuwwal lagen rond 900 na Chr. nog moerassen. In de 12^e eeuw was het Almere veranderd in een binnenzee, de Zuiderzee, waarvan de kuststrook de invloeden merkte. Bij noordwester storm werd met enige regelmaat delen van de grofzandige stuwwalafzettingen weggeslagen. Mogelijk zijn hierdoor ook oudere akkercomplexen van Oud Naarden verdwenen. Rond 1350 is Naarden verplaatst naar de huidige locatie. Mogelijk is een aantal boeren achtergebleven met een voorkeur voor een woonplaats dicht bij de akkers. Dit kan een stimulans zijn geweest voor de ontwikkeling van Huizen waarvan de eerste vermelding dateert uit 1381/82.

De eerste vermelding van Oud Naarden als "Naruthi" dateert uit 887-897. Tot circa 1300 wordt het gebied rond de stad "Nardinclant" of "Nardingalant" genoemd. Dit oude Nardinclant was groter dan het huidige Gooi, de grenzen ervan zijn niet bekend. De nederzetting lag eerst op een relatief veilige locatie op de plek waar de stuwwal het Almere binnendrong. Met het ontwikkelen van de Zuiderzee kwam Oud Naarden op een heuvel in de zee te liggen, een soort kaap, en ving behoorlijke klappen op bij noord(wester) storm. Grote stukken kust werden weggeslagen en er ontstond een soort kliffenkust. In 1350 werd de nederzetting verlaten nadat de stad was verwoest in de Hoekse en Kabeljauwse twisten. Na verloop van tijd verdwijnen de resten van de nederzetting in zee, deze liggen nu ongeveer 700-800 meter uit de kust. De exacte locatie van de nederzetting is niet bekend maar zou, volgens waarnemingen van Lambert Rijcksz Lustigh (verslagen uit de periode 1707-1719) uit Huizen, voor het toen nog zichtbare Oude Naarderhaventje hebben gelegen. Tot in de 19^e eeuw kon men de resten van Oud Naarden nog zien liggen. De straten bestonden uit kleine keien en er zijn verschillende waterputten aangetroffen.

Van Oud Naarden worden op gezette tijden meldingen gedaan wanneer bij laag water structuren in het water zichtbaar worden. Ook is op het strand een groot aantal vondsten aangetroffen en zijn met behulp van metaaldetectors vele objecten geborgen. De aangetroffen strandvondsten zijn niet alle afkomstig uit Oud Naarden, maar onder andere ook van het klooster dat er heeft gelegen en het landgoed Oud Naarden. Een andere mogelijkheid is dat het vondsten betreft van voor de kust vergane schepen of verloren objecten.

De huidige locatie van Naarden is pas rond 1350 tot stand gekomen. De graaf van Holland liet Naarden landinwaarts herbouwen op een veiliger plek voor de oprukkende zee en tegelijkertijd een heel strategische plek. Tussen Muiden en de moerassen van de Vecht, waar het Naardermeer nog een restant van is, lag een strook begaanbare grond. Deze strook vormde de enige toegang tot Holland, de weg vanuit het oosten naar Amsterdam liep hier over heen. Het nieuw gestichte middeleeuwse Naarden had een heel ander karakter dan de latere vesting omdat het militaire aspect nog niet zo groot was. Het was een versterkt stadje en net als zoveel andere middeleeuwse stadjes voorzien van stadsmuren en een gracht.

In de loop van de 16^e eeuw werd zwaarder geschut ontwikkeld en de versterking van de stad werd daarop aangepast. De noordwestzijde werd doorbroken voor een driehoekige uitbreiding van de stad en versterkt met een bastion. Een deel van de middeleeuwse vestinggracht kwam hierdoor binnen de vesting te liggen. De zuidoostzijde werd ook versterkt met een bastion. Zo bestond de vesting in het begin van de 17^e eeuw uit vijf bolwerken met vestingwallen van aarde en acht poorten.

Van 1411 tot 1681 had Naarden een zeehaven. De haven lag in een natuurlijk dalletje tussen twee dekzandruggen. Het dal is ten behoeve van de haven verder uitgediept. Al in de 17^e eeuw waren er plannen voor de aanleg van een versterking bij de haven. Of dit ook is gebeurd is niet bekend. De vroegste aanwijzingen voor het bestaan van een schans dateren uit het begin van de 18^e eeuw. In 1747 werd opnieuw een schans aan de zee kant van de Vesting gelegd. In 1786 werd een nieuwe schans aan zee gelegd en met een versterking verbonden met de vesting.

Rondom Naarden zijn grote gebieden afgegraven met als doel het maaiveld rond de stad te verlagen. Zodoende kon het land om de stad in geval van nood onder water worden gezet en werden vrije schootvelden gemaakt voor de kanonnen op de bastions van de vesting. In 's Gravenland werden de percelen na het ontzanden ingedeeld ten behoeve van de landbouw. Maar al gauw verdwenen daar de boerderijen en ontstond er een "landschap" van buitenhuizen, gebouwd door rijke kooplieden uit Amsterdam. Iets vergelijkbaars gebeurde in het gebied ten oosten van Naarden. Op de kadasterkaart uit de periode 1811-1832 is het stelsel van zanderijvaarten goed te zien. Een deel hiervan is verdwenen door bebouwing. In het Rembrandt- en Componistenkwartier is een deel van de zanderijsloten behouden en ook in het landelijke gebied ten oosten van Naarden is het stelsel van zanderijvaarten nog steeds zichtbaar. Vanuit deze vaarten werd het zand in een grillig patroon afgegraven. Deze ingrepen hebben niet alleen gevolgen gehad voor het uiterlijk van huidige landschap maar ook voor de archeologische resten in het gebied. Op de zandgronden zijn archeologische resten aan of net onder het oppervlak te verwachten. Met het afzanden is een groot deel van de mogelijk aanwezige archeologische waarden verdwenen.

De meest recente ontwikkeling begon in de 19^e eeuw met de verstedelijking van het gebied. Via historische kaarten is de groei van Naarden goed te volgen. In het Wilhelmina-, Oranje-nassau- en Ministerpark werden, ten tijde van de ophoging van de percelen bestemd voor woningbouw, vrijwel alle zandsloten gedempt. In het Rembrandt- en Componistenkwartier is een deel van de zanderijsloten behouden en onderdeel geworden van de groenstructuur.

Bijlage 2. Samenvatting Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)

Monumenten worden in de Monumentenwet 1988 als volgt omschreven:

- 1 alle vóór tenminste vijftig jaar vervaardigde zaken welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde, dan wel;
- 2 terreinen welke van algemeen belang zijn wegens daar aanwezige zaken als bedoeld onder 1.

Archeologische monumenten zijn terreinen als omschreven onder 2.

In de Wamz zijn de volgende gemeentelijke taken, bevoegdheden en verplichtingen omschreven:

- B&W kunnen de aanvrager van een sloopvergunning in beschermde stads- of dorpsgezichten verplichten een rapport over te leggen waarin de archeologische waarde van de bodem onder het af te breken bouwwerk naar het oordeel van B&W in voldoende mate is vastgesteld (art. 37, lid 2). Aan een sloopvergunning kunnen in het belang van de archeologische monumentenzorg voorschriften worden verbonden met betrekking tot de wijze van slopen (art. 37, lid 3);
- De gemeenteraad kan in het belang van de archeologische monumentenzorg bij verordening onder meer (art. 38 lid 1):
 - Regels vaststellen met betrekking tot de eisen die B&W kunnen stellen aan onderzoek in het kader van het doen van opgravingen, of;
 - Gevallen vaststellen waarin B&W kunnen afzien van nader archeologisch onderzoek of het opleggen van daartoe strekkende verplichtingen;Indien een archeologieverordening betrekking heeft op een gebied waarvoor een bestemmingsplan als bedoeld in art. 38a is vastgesteld (zie volgende bullet), blijft die verordening van kracht voor zover zij niet met dat bestemmingsplan in strijd is (art. 38 lid 2). Op de voorbereiding van een verordening is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing (art. 38 lid 3);
- De gemeenteraad houdt bij vaststelling van een bestemmingsplan en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond, rekening met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten (art 38a lid 1). Voor zover deze verplichting voor de gemeente tot kosten leidt als gevolg van het doen van opgravingen, kunnen die kosten worden verhaald op degenen ten behoeve van wie medewerking wordt verleend volgens bij de exploitatieverordening te stellen voorschriften (art. 38a);
- Bij een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg een aanlegvergunning verplicht worden gesteld (art. 39 lid 1). Bij een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een aanlegvergunning een rapport dient over te leggen waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar oordeel van B&W in voldoende mate is vastgesteld (art. 39 lid 2). Aan de vergunning kunnen in ieder geval de volgende voorschriften worden verbonden (art. 39 lid 3):
 - De verplichting tot het treffen van technische maatregelen waardoor monumenten in de bodem kunnen worden behouden;
 - De verplichting tot het doen van opgravingen, of;

- De verplichting de activiteit die tot bodemverstoring leidt, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door B&W bij de vergunning te stellen kwalificaties;
- Bij een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een reguliere bouwvergunning een rapport dient over te leggen waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkt de aanvraag zal worden verstoord naar oordeel van B&W in voldoende mate is vastgesteld (art. 40 lid 1). Bij een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat aan een reguliere bouwvergunning voorschriften kunnen worden verbonden als bedoeld in art. 39 lid 3 (art. 40 lid 2);
- De aanvrager van een ontheffing van het bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden verplicht een rapport over te leggen waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkt de aanvraag zal worden verstoord naar oordeel van B&W in voldoende mate is vastgesteld (art. 41 lid 1). Bij een projectbesluit is dit naar oordeel van de gemeenteraad. Hetgeen opvallend is aangezien de bevoegdheid tot het nemen van het projectbesluit gedelegeerd is aan B&W. In het belang van de archeologische monumentenzorg kunnen aan een ontheffing in ieder geval de volgende voorschriften worden verbonden (art. 41 lid 2):
 - De verplichting tot het treffen van technische maatregelen waardoor monumenten in de bodem kunnen worden behouden;
 - De verplichting tot het doen van opgravingen, of;
 - De verplichting de activiteit die tot bodemverstoring leidt, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door B&W bij de vergunning te stellen kwalificaties;
- De artikelen 39, 40 en 41 zijn niet van toepassing op projecten met een oppervlakte kleiner dan 100 m², de gemeenteraad kan hiervan een afwijkende andere oppervlakte vaststellen; (art. 41a)
- Voor zover blijkt dat de aanvrager van een sloopvergunning in een beschermd stads- of dorpsgezicht, aanlegvergunning, ontheffing of van een reguliere bouwvergunning tengevolge van de weigering daarvan in het belang van de archeologische monumentenzorg of ten gevolge van voorschriften die in het belang zijn van de archeologische monumentenzorg aan het betreffende besluit zijn verbonden, schade lijdt die redelijkerwijs niet of niet geheel te zijner laste behoort te blijven, kennen B&W hem op zijn verzoek een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding toe (art. 42); Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld met betrekking tot de inhoud en inrichting van het archeologisch rapport (art. 43);
- De gemeenteraad stelt binnen een door provinciale staten te stellen termijn in verband met een aangewezen archeologisch attentiegebied een bestemmingsplan vast (art. 44 lid 2).

Een gemeente dient ook rekening te houden met het volgende:

- Het doen van opgravingen zonder of in afwijking van een opgravingsvergunning van Onze minister is verboden (art. 45 lid 1). De houder van een opgravingsvergunning meldt de aanvang van een opgraving aan Onze minister (art. 46 lid 1). Er zijn nog enkele voorschriften ten aanzien van eerste bevindingen (art. 46 lid 2), conservering van roerende monumenten (art. 46 lid 3), het overleggen van een rapport met daarin de resultaten van de opgraving (art. 46 lid 4) en het verbinden

van voorschriften aan de opgravingsvergunning (art. 46 lid 5) en het verlenen van een ontheffing van de art. 46 lid 2 t/m art. 46 lid 4. Ook kan een opgravingsvergunning weer ingetrokken worden (art. 47);

- Roerende monumenten die zijn gevonden bij het doen van opgravingen en waarop niemand zijn recht van eigendom kan bewijzen, zijn eigendom van (art. 50):
 - De provincie waar zij zijn gevonden, of;
 - De gemeente waar zij zijn gevonden, indien de gemeente beschikt over een depot waarin roerende monumenten kunnen worden opgeslagen;
 - De Staat, indien de monumenten buiten het grondgebied van enige gemeente zijn gevonden;
- Op verzoek van B&W kunnen GS in de desbetreffende gemeente een depot aanwijzen waarin roerende monumenten die zijn gevonden bij het doen van opgravingen kunnen worden opgeslagen op een wijze die uit een oogpunt van behoud en toegankelijkheid verantwoord is (art. 51 lid 2);
- Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is, meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij Onze minister (art. 53 lid 1);
- Onze minister houdt een centraal archeologisch informatiesysteem bij (art. 55);
- Het is verboden een beschermd monument te beschadigen of te vernielen (art. 11.1 Monumentenwet 1988). Het is verboden zonder of in afwijking van een vergunning een beschermd monument af te breken, te verstoren, te verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen en een beschermd monument te herstellen, te gebruiken of te laten gebruiken op een wijze, waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht (Monumentenwet 1988 art. 11.2 a en b). Een aanvraag om vergunning wordt ingediend bij burgemeester en wethouders (Mw art. 12). Burgemeester en wethouders beslissen omtrent de aanvraag tenzij het betreft een archeologisch monument en/of een monument dat in gebruik is bij Onze Minister van Defensie en tevens een militaire bestemming heeft (Mw art. 14.1 a en b). Bij een archeologisch monument beslist de minister. B&W zijn niet bevoegd vanwege 14a, eerste lid onder a en de minister is bevoegd vanwege 14a, tweede lid. Zie ook de memorie van toelichting op de Monumentenwet 1988 (Kamerstukken II 1986/87, nr. 3, p. 8-9);
- Onze minister kan, volgens bij algemene maatregel van bestuur (dit is het Besluit archeologische monumentenzorg) te stellen regels, aan een gemeente of een provincie een specifieke uitkering verstrekken voor de bestrijding van de kosten van het doen van opgravingen, voor zover de kosten in redelijkheid niet volledig ten laste dienen te komen van:
 - Degene die tot het doen van opgravingen is verplicht;
 - De gemeente waarvan de gemeenteraad of B&W tot het doen van de opgravingen heeft onderscheidenlijk hebben verplicht of;
 - De provincie waarvan PS of GS tot het doen van opgravingen hebben verplicht (art. 34 a lid 1).

De provinciale taken zijn in de Wamz als volgt omschreven:

- Voor zover bij de vaststelling van geldende bestemmingsplannen onvoldoende rekening is gehouden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten, kunnen provinciale staten binnen het grondgebied van de provincie gebieden die archeologisch waardevol zijn of naar verwachting archeologisch waardevol zijn, aanwijzen als archeologische attentiegebieden (art. 44 lid 1). De gemeenteraad stelt binnen een door provinciale staten te stellen termijn in verband

met een aangewezen archeologisch attentiegebied een bestemmingsplan vast (art. 44 lid 2).

Bijlage 3. Archeologisch onderzoek: het AMZ-proces

AMZ staat voor 'Archeologische Monumenten Zorg'. Het AMZ-proces is een vorm van trechtering, waarbij begonnen wordt met betrekkelijk eenvoudige onderzoeksmethoden en de meer complexe en kostbare werkzaamheden pas later in het proces slechts worden toegepast op vindplaatsen die deze investeringen waard zijn. Zo wordt via een proportionele inzet van middelen gekomen tot een afweging van het archeologische belang in het kader van de ruimtelijke ordening.

Het proces dat binnen de gemeente moet leiden tot de vraag of er binnen een aangegeven archeologische zone een bouw-, sloop- of aanlegvergunning kan worden verleend, is onder te verdelen in een aantal stappen. Zolang archeologische terreinen en verwachtingszones niet in de bestemmingsplannen zijn opgenomen, geldt dit ook bij bestemmingsplanwijzigingen en ontheffingen. Iedere stap in het AMZ-proces eindigt met de afweging of er voldoende informatie is om een verantwoorde beslissing over eventuele vervolgacties te kunnen nemen. Als er niet voldoende bekend is over de aard en kwaliteit van de archeologische resten (en dus over de gevolgen van de geplande ingreep) kan de gemeente verlangen dat de initiatiefnemer onderzoek laat verrichten waarmee de benodigde informatie wordt verzameld over de aard en kwaliteit van de aanwezige archeologische resten. Op basis van het onderzoeksrapport daarover neemt de gemeente een besluit over het al dan niet verlenen van een vergunning en of daaraan nadere voorwaarden worden verbonden (zoals het verrichten van verder onderzoek, aanpassing van het plan, of een eventuele opgraving).

Uitgangspunten

- Voor alle stappen geldt dat de uitvoering ervan dient plaats te vinden conform specificaties vastgelegd in de protocollen en leidraden van de vigerende versie van de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA);
- Voor de stappen 3, 4 en het grootste deel van 5 geldt dat uitvoering alleen is voorbehouden aan bedrijven met een zogenaamde opgravingsvergunning;
- Het uitvoeren van stap 3 dient te geschieden op basis van een door een senior archeoloog opgesteld Plan van Aanpak, het uitvoeren van de stappen 4 en 5 dient plaats te vinden op basis van een door een senior archeoloog opgesteld en door het Bevoegd Gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE).

Vrijstelling

Met de introductie van de Wamz wordt er van uitgegaan dat gemeenten via democratische besluitvorming zelf de ondergrens vaststellen wanneer ruimtelijke ingrepen worden vrijgesteld van het doorlopen van het AMZ-proces. De gemeente Naarden heeft hiertoe de gemeentelijke beleidsadvieskaart laten opstellen.

Maatwerk

Archeologie blijft uiteindelijk maatwerk. Voor de gemeente als bevoegd gezag, opdrachtgever, toezichthouder of uitvoerder geldt: laat u goed informeren over de mogelijkheden en alternatieven voor inrichting van het AMZ-proces. Vroegtijdig overleg en tussentijdse evaluatie zijn daarbij van groot belang. Een goed uitgevoerd AMZ-proces is van belang voor alle partijen *en* voor het bodemarchief. Archeologisch onderzoek kan namelijk niet worden herhaald of overgedaan. Archeologische sporen die over het hoofd zijn gezien gaan ongezien verloren, of kunnen alleen via een kostbare last-minute reddingsoperatie worden gedocumenteerd. Een slecht uitgevoerd AMZ-proces

kan allerlei vormen van discussie en stagnatie in de planprocedure en het vergunningetraject opleveren. Een dergelijke situatie verkleint de kans op succesvolle inpasping van archeologische waarden aanzienlijk. Door de tijdsdruk is een onvoorziene (en kostbare) opgraving vaak dan nog de enige mogelijkheid die overblijft. Van ervaren gemeentelijk archeologen, erkende archeologische bedrijven en gekwalificeerde archeologische adviseurs mag verwacht worden dat ze juist dit soort problemen en schadeposten weten te voorkomen.

Stap 1: Bureauonderzoek (BO)

Het bureauonderzoek is de eerste formele stap in het verkrijgen van inzicht in de aan- of afwezigheid van archeologische waarden. Doel: het verwerven van informatie uit bestaande bronnen en datasets, over bekende of te verwachten archeologische waarden binnen het plangebied. Dit moet resulteren in een zogenaamde gespecificeerde archeologische verwachting: een inhoudelijk rapport op basis waarvan het bevoegd gezag een beslissing kan nemen over de vraag of vervolgonderzoek in het veld (zie stap 2) wel of niet noodzakelijk is.

De archeoloog analyseert voor het plangebied:

- de *positieve* indicaties voor de aanwezigheid van bewoningssporen (bijv. reeds bekende vindplaatsen, landschapsgenese en gunstige factoren voor vestiging)
- de *negatieve* indicaties, zoals bodemverstorende invloeden, bouwactiviteiten, grondwaterverlaging, ontzanding, omzetting, oxidatie, et cetera.

Hiervoor wordt informatie verzameld over:

- de aan- of afwezigheid van bekende of verwachte archeologische vindplaatsen;
- het karakter en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit van archeologische waarden;
- eventuele gevolgen voor het bodemarchief door huidig grondgebruik, de aardwetenschappelijke situatie, de historische situatie of recente verstoring(en), de aard van de geplande ingrepen en het toekomstige grondgebruik.

Als in het voorgenomen plangebied reeds bekende archeologische waarden aanwezig zijn, dan betreft dit over het algemeen archeologische vindplaatsen waarvan de waarde reeds is vastgesteld en die in principe behouden dienen te blijven. Nader onderzoek in de vorm van de stappen 3 en 4 is hier meestal niet nodig. Voor archeologische rijksmonumenten geldt dat zij beschermd zijn op grond van de Monumentenwet 1988 en slechts in hoge uitzondering worden vrijgegeven voor bodemverstorende activiteiten. Hiervoor dient een monumentenvergunning te worden aangevraagd bij de RCE.

Stap 2: Inventariserend Veldonderzoek (IVO) non-destructief

Als uit het bureauonderzoek blijkt dat er bekende archeologische waarden aanwezig zijn of dat er een bepaalde verwachting is op het aantreffen van archeologische waarden op het terrein of het tracé, dan dient in de meeste gevallen een inventariserend archeologisch veldonderzoek (IVO) plaats te vinden. Via non-destructieve methoden wordt de gespecificeerde archeologische verwachting uit het bureauonderzoek getoetst in het veld.

Inventariserend veldonderzoek wordt onderverdeeld in een verkennende en een karaktererende fase. Bij positief resultaat, dus wanneer archeologische vindplaatsen worden aangetroffen, volgt meestal nog een derde vooronderzoeksfase, het waarderend onderzoek (zie stap 3).

Het inventariserend veldonderzoek moet zo worden uitgevoerd dat het niet destructiever is dan noodzakelijk. Het onderzoek behoort volgens de KNA te worden uitgevoerd op basis van een Plan van Aanpak (PVA), opgesteld of goedgekeurd door een senior-archeoloog. Uitvoering dient te geschieden door een bedrijf of instelling dat daarvoor is gekwalificeerd.

De verkennende fase heeft tot doel inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Dit inzicht komt meestal tot stand via een terreininspectie en een geo-archeologisch booronderzoek. Het doel is om kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor een meer gedetailleerd karterend onderzoek (zie onder). Het voordeel van zo'n verkennende (tussen)fase is dat het Plan van Aanpak aan de hand daarvan verder kan worden gedetailleerd en de benodigde inzet in de karterende fase kan worden beperkt.

Tijdens een kartering wordt het terrein systematisch onderzocht op de aanwezigheid van vondsten en/of sporen. Het doel is archeologische vindplaatsen op te sporen en ruimtelijk enigszins af te bakenen. In Nederland zijn de oppervlaktekartering en een systematisch booronderzoek nog steeds de meest gangbare methode. Er zijn echter situaties waarin deze vormen van onderzoek onvoldoende uitsluitsel geven, of waar andere methoden een betere prijs-kwaliteit verhouding bieden.

Bij kleine projecten is het verstandig de verkennende en karterende fase in hetzelfde onderzoek te combineren. In het Plan van Aanpak kan worden gezorgd voor een tussentijds evaluatiemoment. In grotere plangebieden of tracéstudies dienen de gegevens uit de verkennende fase eerst geanalyseerd te worden en zal aan de hand daarvan de inrichting van de karterende fase zo nodig moeten worden aangepast.

De rapportage die aan het bevoegd gezag dient te worden overlegd dient in elk geval aan de volgende eisen te voldoen:

- de gespecificeerde archeologische verwachting (zie bureauonderzoek) dat aan de basis ligt van het IVO, inclusief een verantwoording van alle gebruikte informatie;
- verantwoording van de keuze voor de onderzoeksmethodiek(en);
- een beschrijving van de verwachte kenmerken van de aangetroffen archeologische vindplaatsen (diepteligging, archeologische indicatoren, artefacten en de globale omvang);
- een beschrijving van boorprofielen of andere primaire datasets;
- conclusie met motivatie van eventuele aanbevelingen voor vervolgstappen.

Worden er tijdens de veldverkenning geen archeologische waarden aangetroffen dan kan de opsteller van het rapport adviseren het terrein vrij te geven voor realisatie van de geplande bodemingrepen. Als het bevoegd gezag het rapport goedkeurt en dit advies overneemt, kan de gevraagde vergunning worden verleend. Als er echter wel archeologische vindplaatsen zijn aangetoond, dan zal er een waardering moeten plaatsvinden. Dit valt onder stap 3.

Stap 3: IVO waarderende fase (destructief)

Doel van de IVO-waarderende fase is het verzamelen van gegevens voor een betrouwbare waardering van de aangetroffen archeologische resten in het plangebied. In de waarderende fase dient de omvang van de vindplaats(en) exact te worden be-

paald, alsmede de conservering en gaafheid, de ouderdom en het soort vindplaats. Het betreft een soort representatieve steekproef uit die vindplaats en dient daarom van voldoende omvang te zijn, maar aan de andere kant niet meer ervan aan te tasten dan strikt noodzakelijk is.

Het IVO moet uiteindelijk leiden tot een waardering en een archeologisch-inhoudelijk selectieadvies. Immers, het systeem van de archeologische monumentenzorg gaat er van uit dat niet alle archeologische overblijfselen zonder meer behoudenswaardig zijn en dat behoud niet altijd mogelijk is. Op basis van de IVO kan, tegen de achtergrond van het geformuleerde gemeentelijke archeologiebeleid, de selectie gemaakt worden wat er behouden of nader onderzocht dient te worden, en wat niet.

Het onderzoek dient te worden uitgevoerd op basis van een PvE en PvA, goedgekeurd door het bevoegd gezag. Meestal wordt gekozen voor een min of meer regelmatig patroon van sleuven of putjes over de vindplaats en de bijbehorende randzones (meestal tussen de 5 en 10% van de vastgestelde vindplaats). Hiermee wordt vastgesteld of een vindplaats behoudenswaardig of zelfs beschermenswaardig is (waardestelling). In bijzondere gevallen kan bij het waardestellend onderzoek worden volstaan met (extra) grondboringen, waarbij opgeboorde monsters worden geanalyseerd.

Op basis van de gegevens van het proefsleuvenonderzoek wordt door de uitvoerder van het onderzoek een waardering opgesteld. Het bevoegd gezag gebruikt deze waardering bij het nemen van een selectiebesluit. Als de vindplaats behoudenswaardig is, dan zal bekeken moeten worden of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is (stap 4a). Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat in eerste instantie uit van behoud van het bodemarchief *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan rest in de meeste gevallen de opgraving (zie stap 4b). De resultaten van het onderzoek kunnen in dat geval dienen voor het opstellen van een op maat gesneden onderzoeksprogramma (een PvE) voor de uiteindelijke opgraving, met inbegrip van een betrouwbare kostenraming. Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt geacht kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen. Het is in principe ook mogelijk dat de uitvoerder concludeert dat er sprake is van waardevolle archeologie, maar dat het bevoegd gezag de vindplaats toch niet behoudt.

Stap 4a: Behoud in situ (fysieke bescherming en inpassing)

Behoud *in situ* is het duurzaam in stand houden van archeologische waarden in de bodem, als bron van kennis en beleving. Dit gebeurt door fysieke bescherming en/of inpassing van de archeologische waarden in de inrichting van het plangebied. Dit is de primaire beleidsdoelstelling van de archeologische monumentenzorg en heeft daarom in de meeste gevallen de voorkeur boven opgraven.

Voorwaarde voor succesvolle bescherming van archeologische vindplaatsen is het creëren van omstandigheden waardoor het (verdere) verval van de archeologische vindplaats kan worden tegengegaan. Voor deze vorm van behoud komen twee soorten vindplaatsen in aanmerking:

- nieuw ontdekte vindplaatsen van (inter)nationale betekenis;
- bestaande wettelijk beschermde monumenten.

De voorwaarden waaraan de bodemverstoorder moet voldoen in het kader van de fysieke bescherming worden vastgelegd in een Programma van Eisen (of een doelspecificatie) dat door het bevoegd gezag dient te worden goedgekeurd. In de praktijk betekent dit dat er rekening moet worden gehouden met beheer- en inrichtingsmaatregelen op de locatie en monitoring van de landschappelijke situatie om ervoor te zorgen dat de archeologische waarden die in goede staat verkeren ook in goede staat *blijven* verkeren. De RCE heeft zich de laatste jaren bezig gehouden met onderzoek naar degradatie en monitoring van archeologische vindplaatsen. De praktische toepassing ervan staat in Nederland echter nog in de kinderschoenen.

Onder inrichtingsmaatregelen worden verstaan alle *eenmalig* te treffen beschermingsmaatregelen die noodzakelijk zijn om (verdere) aantasting van het archeologisch monument te voorkomen (consolidatie).

Bij inpassing en inrichting van archeologische vindplaatsen staan reversibiliteit (omkeerbaarheid) en traceerbaarheid voorop. Dat wil zeggen: de inrichtingsmaatregelen mogen geen schade aanrichten aan het monument, en de uitgevoerde fysieke beschermingsmaatregelen moeten traceerbaar zijn en ongedaan kunnen worden gemaakt.

Daarnaast zijn maatregelen mogelijk als:

- het archeologische monument beter zichtbaar/herkenbaar en toegankelijk te maken (visualiseren en toeristisch-recreatief ontsluiten);
- beschadigingen van het archeologische monument te herstellen (restauratie);
- planologische inpassing (voorschriften vastleggen in bestemmingsplan);
- monitoring en onderhoud via een contract met de archeologische monumentenwacht.

Stap 4b: opgraven (behoud ex situ)

Als de archeologische vindplaats als behoudenswaardig gewaardeerd is, maar het niet mogelijk is deze in de ruimtelijke plannen in te passen of fysiek te beschermen tegen de bodemverstorende ingrepen (zie stap 4a), zal de informatie die zo'n vindplaats bevat veiliggesteld dienen te worden door middel van een Definitieve Opgraving (DO).

Het doel van opgraven is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal uit vindplaatsen die verloren dreigen te gaan. Zo wordt informatie behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

Bij een DO wordt de gehele vindplaats, of een representatief deel ervan, binnen de plangebiedgrenzen vlakdekkend opgegraven. De uitvoering vindt plaats op basis van een PvE dat door een senior-archeoloog wordt opgesteld op basis van de gegevens van het vooronderzoek. In het PvE worden specifieke onderzoeksvragen geformuleerd die tijdens onderzoek beantwoord zullen moeten worden, alsmede de procesbeschrijving van het onderzoek.

Er zijn diverse soorten opgravingen zoals stadsopgravingen, opgravingen in het buitengebied en opgravingen onder water. De aard van de archeologische resten, de locatie en de wetenschappelijke vraagstellingen bepalen de te hanteren opgravingsmethode en daarmee voor een deel ook de kosten ervan.

Nadat het veldwerk is uitgevoerd vindt een evaluatie plaats. Hierbij worden de resultaten van het veldwerk op basis van de vraagstelling(en) in het PvE geanalyseerd. De vondsten, monsters, sporen en structuren worden beoordeeld. Dit leidt tot een uitwer-

kingsplan en een materiaalselectie die ook als basis voor een (her)begroting van de uitwerking kan dienen. De evaluatiefase is vooral bedoeld om te bepalen of de geraamde hoeveelheden uit te werken vondsten en monsters en de voorgestelde methodes inderdaad voldoende om aan de eisen van het PvE te kunnen voldoen.

De resultaten worden vastgelegd in een rapport. Het project is beëindigd op het moment dat het bevoegd gezag het rapport heeft goedgekeurd. Vondsten en daarbij behorende documentatie dienen uiterlijk twee jaar na beëindiging van het veldwerk te worden overgedragen aan het betreffende depot.

Eventueel: archeologische begeleiding (stap 4c)

Het bevoegd gezag kan op verschillende momenten tijdens het archeologische proces voor een archeologische begeleiding kiezen. Een archeologische begeleiding (AB) is geen alternatief voor een IVO of een reguliere opgraving. Het mag dan ook alleen in uitzonderlijke gevallen worden uitgevoerd, zoals:

- wanneer het als gevolg van fysieke belemmeringen niet mogelijk is om adequaat vooronderzoek te doen;
- wanneer vastgesteld dat het doen van een opgraving niet (meer) nodig is, maar men toch graag het zekere voor het onzekere wil nemen;
- wanneer sprake is van bijzondere onderzoeksvragen bij uitvoeringstrajecten
- Bij het begeleiden van kleine bodemingrepen (bijvoorbeeld onderhoud) van gevalueerde archeologische terreinen met een beschermd regime (AMK terreinen, wettelijk beschermde monumenten).

Voor de uitvoering van de archeologische begeleiding (AB) is een Programma van Eisen vereist. In het PvE moet worden vastgelegd waarom gekozen is voor een AB in plaats van een IVO of DO. Bij de aanbesteding van een AB dient de nodige aandacht te worden besteed aan garanties voor het voldoen aan de eisen van het PvE. Conform de KNA is voor de uitvoering van een AB een opgravingsvergunning vereist, aangezien profielen en vlakken KNA-conform gedocumenteerd dienen te worden

Randvoorwaarden

- Voor alle stappen geldt dat de uitvoering ervan dient plaats te vinden conform specificaties vastgelegd in de protocollen en leidraden van de vigerende versie van de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA);
- Voor de stappen 2, 3, en 4 geldt dat uitvoering is voorbehouden aan bedrijven met een zogenaamde opgravingsvergunning;
- De uitvoering van stap 2 vindt plaats op basis van een door een senior-archeoloog opgesteld Plan van Aanpak;
- De uitvoering van werkzaamheden in het kader van de stappen 3 en 4 vindt plaats op basis van een door het Bevoegd Gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE). Dit geldt zowel voor opgraven, als voor inpassingsmaatregelen en archeologische begeleiding;
- Besluiten om een archeologische vindplaats op te geven (= geen nader onderzoek nodig; vaak aangeduid als “deselectie”) worden door het bevoegd gezag genomen op basis van een (KNAconform) selectie-advies van een erkende archeologische instelling.

Uit- en aanbesteden van archeologische werkzaamheden

Voor vrijwel alle archeologische werkzaamheden gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- Archeologische werkzaamheden worden in concurrentie aanbesteed met als uitgangspunt een optimale prijs-kwaliteitverhouding.
- Bij de aanbesteding van archeologische werkzaamheden gelden dezelfde (Europese) aanbestedingsregels als voor andere overheidsopdrachten.
- Uitvoeren of uitbesteden van archeologische werkzaamheden gebeurt op basis van een Plan van Aanpak (PvA) of Programma van Eisen (PvE). Hierin zijn de kwalitatief-inhoudelijke eisen verwoord.
- Er wordt gewerkt met archeologische bedrijven en instellingen die erkend zijn en werken volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA).
- In de verschillende fasen van het werk wordt toezicht gehouden op de uitvoering en waar nodig geëvalueerd en bijgestuurd.
- Zo mogelijk wordt de inbreng en participatie van lokale deskundigheid (amateurarcheologen, historische verenigingen en dergelijke) als voorwaarde in de opdrachtverlening meegenomen.
- De gemeente speelt een actieve rol bij het uitdragen van de onderzoeksresultaten, zowel aan de archeologische vakwereld als aan inwoners van de gemeente en belangstellenden.

Kwaliteitsborging

Met de implementatie van de nieuwe Monumentenwet 1988 zal eenieder die beroepshalve archeologische werkzaamheden verricht, gehouden zijn aan de uitvoeringseisen, zoals geformuleerd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). De gemeente heeft de plicht om bij het uitvoeren van archeologisch onderzoek erop toe te zien dat dit gebeurt door daartoe toegelaten bedrijven en conform de procedures en specificaties van de KNA. Dat geldt zowel voor de werkzaamheden waarvoor de gemeente als opdrachtgever fungeert als voor werkzaamheden die door de gemeente op grond van een vergunningaanvraag verlangd worden van initiatiefnemers. Archeologisch vervolgonderzoek dient altijd plaats te vinden op basis van een Plan van Aanpak (PvA; voor niet-gravend (boor-)onderzoek) of een goedgekeurd Programma van Eisen (PvE; voor gravend onderzoek middels proefsleuven of opgraving). In het betreffende document dient de specifieke vraagstelling voor het onderzoek gekoppeld te worden aan een op de locatie toegesneden onderzoeksstrategie. De archeologische vraagstellingen dienen aan te sluiten bij landelijke en regionale wetenschappelijke onderzoeksthema's. De recent verschenen Nationale Onderzoeksagenda Archeologie (NOaA) kan hierbij een belangrijke inspiratiebron zijn. Indien de gemeente (mede)initiatiefnemer is van een bodemingreep in het kader waarvan een archeologisch PvE wordt opgesteld, kan het raadzaam zijn om aan het PvE ook een financiële raming toe te voegen.

Bijlage 4. Archeologische monumentencyclus

Bevoegd gezag*	Initiatiefnemer	Archeologisch adviseur**	Archeologisch bedrijf
	1. Vraagt vergunning of medewerking in verband met planrealisatie		
	2. Stelt noodzaak vooronderzoek vast		
	3. Stelt aan initiatiefnemer de eis tot archeologisch bureauonderzoek		
	4. Geeft opdracht tot bureauonderzoek		
			5. Verricht bureauonderzoek
		6. Analyseert en interpreteert aanbevelingen bureauonderzoek	
	6. Neemt kennis van resultaten onderzoek en geeft eventueel opdracht tot vervolgonderzoek in het veld		
	7. Geeft opdracht tot het opstellen van Programma van Eisen (PvE) voor inventariserend veldonderzoek (IVO)		
			8. Stelt PvE op voor IVO***
9. Keurt PvE goed			
	10. Geeft opdracht voor IVO (na offerteronde)		
			11. Verricht IVO
		12. Analyseert en interpreteert resultaten IVO in vorm van selectieadvies	
13. Neemt selectiebesluit			
14. Geeft opdracht tot opstellen PvE voor definitief opgravend onderzoek of werkbegeleiding			
		15. Stelt PvE op voor opgraving of werkbegeleiding	
16. Keurt PvE goed			
17. Geeft opdracht tot directievoering van opgraving of werkbegeleiding	17. Geeft opdracht tot opgraving of werkbegeleiding (na offerteronde)		
		18. Realiseert directievoering tijdens opgraving of werkbegeleiding	
			19. Verricht opgraving of werkbegeleiding
20. Start eventuele beschermingsprocedure			

* Bevoegd gezag: het bestuursorgaan dat het besluit neemt of de vergunning verleent. Op basis van afspraken met het rijk fungeert de provincie als bevoegd gezag over de archeologie voor niet-vergunninghoudende gemeenten.

** Archeologisch adviseur: de archeologische adviseur is een senior archeoloog bijvoorbeeld de gemeentelijke, regionale of provinciale archeoloog.

*** Degene die het PvE opstelt is niet dezelfde als degene die het PvE gaat uitvoeren.

Bijlage 5. Afkortingen

AB	Archeologische Begeleiding (voor nadere uitleg zie bijlage 3)
AMK	Archeologische Monumentenkaart. Op de AMK staan terreinen waarvan bekend is dat zich daarin archeologische resten bevinden. Verder staat aangegeven welke terreinen zijn beschermd volgens de Monumentenwet 1988 Samen met de <u>Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden</u> (IKAW) vormt de AMK de basis voor inbreng van archeologische informatie in planologische trajecten.
Amvb	Algemene Maatregel van Bestuur
AMZ	Archeologische Monumenten Zorg
AMZ- proces	Het proces waarbinnen langs gefaseerde weg tot een afweging van het archeologisch belang in het kader van ruimtelijke ordening wordt gekomen, (voor nadere uitleg zie bijlage 3).
BO	Bureauonderzoek (voor nadere uitleg zie bijlage 3)
DO	Definitieve Opgraving (voor nadere uitleg zie bijlage 3)
IKAW	<u>Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden</u> De kaart die aangeeft waar mogelijk nog niet ontdekte archeologische resten aanwezig zijn. De IKAW is gebaseerd op de veronderstelling dat in Nederland de mogelijkheden tot bewoning sterk samenhangen met het oorspronkelijke landschap.
IVO	Inventariserend Veldonderzoek (voor nadere uitleg zie bijlage 3)
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie De KNA is te raadplegen of te downloaden via de website van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB), www.sikb.nl .
NOaA	Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
OCW	(Ministerie van) Onderwijs Cultuur en Wetenschap
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed De Rijksdienst is onderdeel van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en treedt op namens de minister.
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
Wamz	Wet op de archeologische monumentenzorg: Wet van 21 december 2006 tot wijziging van de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten ten behoeve van de archeologische monumentenzorg mede in verband met de implementatie van het Verdrag van Valletta. in werking getreden op 1 september 2007.
Wkpb	Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken
Wro	Wet ruimtelijke Ordening